

758696

30

27	2	5
27	2	2
27	2	2
27	2	2
27	2	2
27	2	2
27	2	2

1176
26
80208
1383

6474

8851	14	1
1383	8	8
2708	8	8
8851	8	8
1383	8	8
2708	8	8
8851	8	8
1383	8	8
2708	8	8

W

2120

650

815

10215

318

45

150

145

4908

248/4

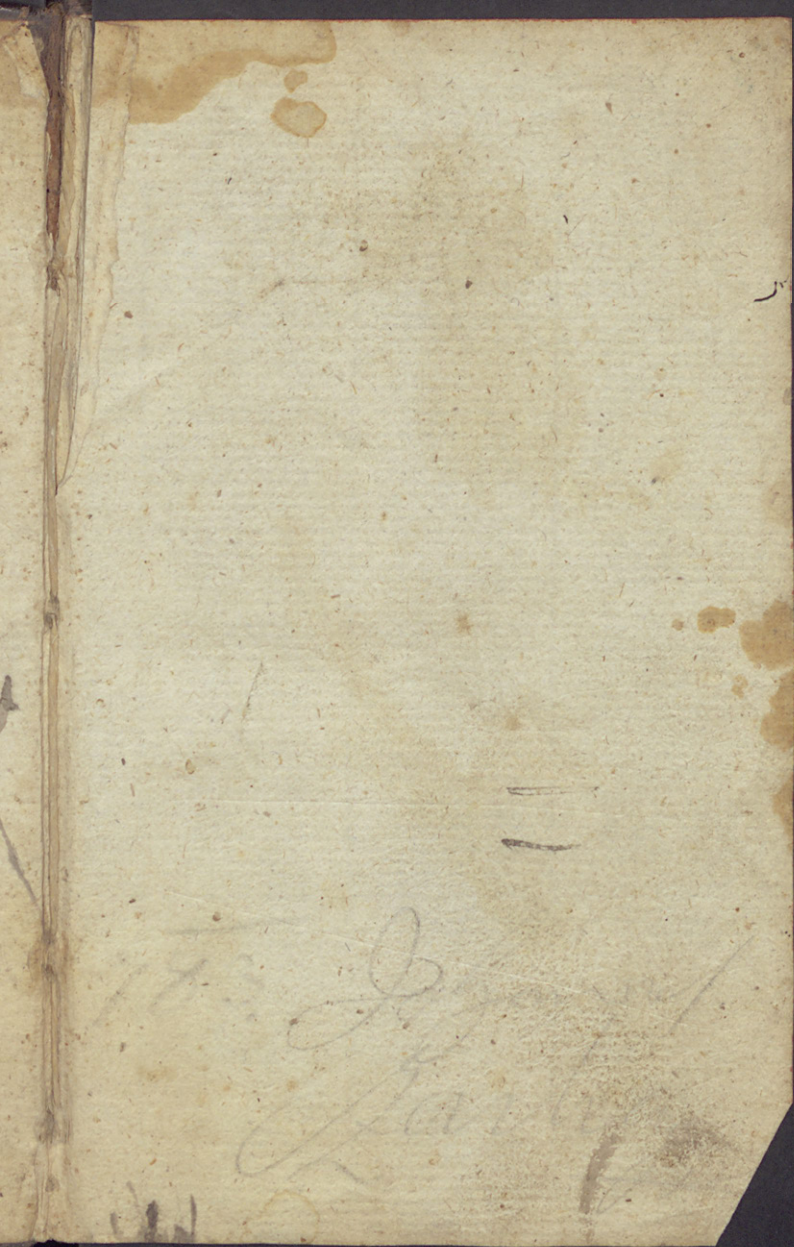
5085

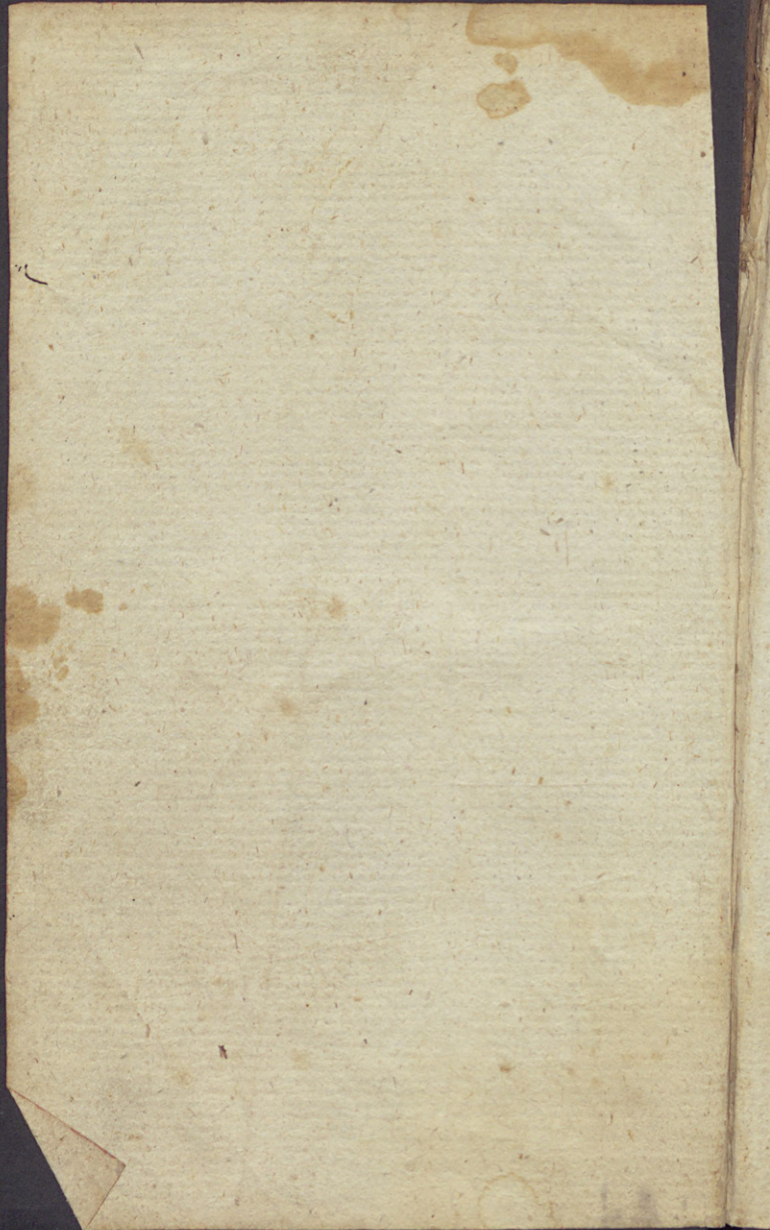
2035

2002

W

H
10

60

136

ORVOSI OKTATÁS,

MELLYET
A' LEG-GYAKRABB, ÉS LEG-KÖ-
ZÖNSÉGESEBB

BELSŐ

NYAVALYÁKNAK
JELEIRŐL, ÉS ORVOSSÁGAIRÓL
EZER HÉT SZÁZ HETVEN HATODIK

ESZTENDŐBEN

MAGYAR NYELVEN

KI - ADOTT

R Á T Z S Á M U E L

A' Szabad Mesterségeknek, és a' Filoso-
fiának Mestere; az Orvosi Tudománynak Dok-
tora; Nemes Szabad, Királyi Nagy-Bánya
Városának, és Felsőes Tsászári, 's Ki-
rályi Fejedelminknek Physicusza.

Második ki-adás,

Mellyet az Autor, ki most Királyi Tanító, ma-
gáénak esmert, némelly tziikkelyekben szapo-
ritott, és meg-jobbitott.

POSONYBAN, és KASSÁN,
LANDERER MIHÁLY
költtségével. 1778.

Ne aegri quidem quia non omnes
convalescunt, idcirco Ars nulla Medici-
na est.

Cicero Lib. II. de Natura Deorum
Cap. IV.

Az - az:

Azért, hogy minden beteg meg - nem gyó-
gyúl, az orvoslás (következendőképpen az Or-
vos - is) nem baszontalan.

ELŐL-JÁRÓ BESZÉD.

A tapasztalt dolog, hogy a' Mezei Nép, többire csak Borbélyokra bízattatik. Doktorok mindenütt nem lehetnek.

Az - is nyilván való dolog, hogy a' Borbély belső nyavalyához semmit sem tud, és még - is minden - féle betegséget orvosol.

A' tudatlan ember - is bátrabban folyamodik Borbélyhoz, mint - sem Doktorhoz; mert fél a' Doktornak adandó fizetéstől.

Ebben az állapotban egyebet segíteni nem lehet, hanem csak azt, hogy a' Borbélyok, kiváltképpen azok, a' kik fizetést keresnek, avagy fizetésben vagynak, annyi orvosi tudományra taníttassanak, a' mennyivel a' köznépnek a' leg-gyakrab, és leg-közönségejebb történetekben használhatnak.

Erre a' fel-tett tzelra .egyedül
iratott ez az orvosi oktatás, mellyben
a' leg-gyakrabb, és leg-közönségesebb
belső Nyavalyáknak jelei, és orvosi-
ságai rövideden, és igen közönsé-
ges, minden Magyarától könnyen
meg-érthető magyarsággal le-iratnak.

Próbált orvosi régulákat szedtem-
össze, mellyekkel ugyan a' Borbély
annyira nem mehet, mint a' Doktor,
de még-is, ha elég okos, szerentsé-
sen orvosolhat: azt az én sök-féle
próbáim velem el-hitették.

Rövideden irtam bizonyos okokra
nézvéen; többre szándékozom ezután,
ha az Isten éltet és ha látni fogom, hogy
az emberi nemzetnek meg-tartása-
ban haszontalan nem munkálkodom.

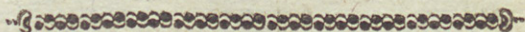
Irtam Nagy - Bányán 1776-dik
esztendőben Pünköst-havának
26-dik napján,

A'

K Ö N Y V N E K

TEKÉNTETE.

I.	I.
A z Hideg-lelés-röl. 13	D e Febre. 13
II. A' Forró hidegröl. 14	II. De Febre continua. 14
III. A' Gyenge Forró Hidegröl. <i>ibidem.</i>	III. De Febre continua simplici <i>ibidem.</i>
IV. A' Kemény Forró Hidegröl. 16	IV. De Febre continua acuta. 16
V. A' Kása himlöröl és Nátha szeptörül. 26	V. De Miliaribus et Petechiis. 26
VI. A' rothatt forró Hidegröl. 35	VI. De Febre continua putrida. 35
VII. A' Gyúladásról. 39	VII. De Inflammatione. 39
VIII. A' Főnek Gyúladásról. 43	VIII. De Phrenitide. 43

IX. A' Szemnek gyuladásáról. 45	IX. De Ophtalmia. 45
X. A' Fülnek gyuladásáról. 49	X. De Inflammatione Aurium. 49
XI. A' Toro-kFájásról. 50	XI. De Angina. 50
XII. Az Óldal-Nyílalásról. 62	XII. De Pleuritide. 62
XIII. A' Tüdö-Gyuladásról. 72	XIII. De Peripneumonia. 72
XIV. A' Tüdö-Fenéről. 80	XIV. De Gangraena Pulmonis. 80
XV. A' Tüdö-Tályagról. 81	XV. De Vomica Pulmonis. 81
XVI. A' Tüdö-Fekélyről. 86	XVI. De Ulcere Pulmonali. 86
XVII. A' Tüdö-rothadásról. 87	XVII. De Phtyfi Pulmonis. 87
XVIII. A' Tüdönek Tsomótskájáról, és kemény daganatiról. 88	XVIII. De Tuberculis, et Schirris Pulmonis. 88
XIX. A' Ver-Pökésről. 90	XIX. De Hemoptoe. 90
XX. A' Fulladozásról. 96	XX. De Astmate. 96
XXI. Az Hurutról. 105	XXI. De Tussi. 105

XXII. Az Ágyék bér- tyának Gyuladása- ról. 108	XXII. De Inflam- matione diaphrag- matis. 108
XXIII. A' Májnak Gyuladásáról. 109	XXIII. De Inflam- matione Hepatis. 109
XXIV. A' Májnak da- gadsáról. 112	XXIV. De Infarctu Hepatis. 112
XXV. A' Sárgaság- ról. 117	XXV. De Ictero. 111
XXVI. A' Lép - Da- gadsáról. 115	XXVI. De Infarctu Lienis. 115
XXVII. A' Fodor baj- nak dagadsáról. 117	XXVII. De Infar- ctu Mesenterii. 117
XXVIII. A' félben ba- gyó hideg-lelésről. 118	XXVIII. De Febre intermittente. 118
XXIX. A' Gyomor- Gyuladásról. 124	XXIX. De Inflam- matione Ventri- culi. 124
XXX. A' Gyomor- Görtsről. 127	XXX. De Spasmo Ventriculi. 127
XXXI. Az Hányás- ról. 134	XXXI. De Vomi- tu. 134
XXXII. Az Has - fá- jásról. 137	XXXII. De Coli- ca. 137
XXXIII. A' Bányász- kólikáról. 144	XXXIII. De Coli- ca Metallica. 144
XXXIV. Az Has- menésről. 151	XXXIV. De Diar- rhæa. 151

XXXV. A' Vér-bas- ról. 154	XXXV. De Dy- senteria. 154
XXXVI. A' vészett Kutya-marásról. 159	XXXVI. De Mor- fu Canis rabidi. 159
XXXVII. A' Rüböröl. 160	XXXVII. De Sca- bie. 160
XXXVIII. A' Szom- júságról. 162	XXXVIII. De Si- ti. 162
XXXIX. A' Forró- ságról. 163	XXXIX. De Calo- re. 163
XL. A' Fájdalmokról. 163	XL. De Doloribus. 163
XLI. Az Érvágás- ról. 168	XLI. De Venae Se- ctione. 168
XLII. A' Gyomor- nak, és a' Belek- nek tisztításáról. 170	XLII. De Purga- tione Ventriculi, et Intestinorum. 170
XLIII. Az hivesítő orvoságokról. 172	XLIII. De medica- mentis refrige- rantibus. 172
XLIV. A' lágyító or- voságokról. 172	XLIV. De medica- mentis emollien- tibus. 172
XLV. A' Rothadás ellen való orvosá- gokról. 173	XLV. De medica- mentis antiputri- dis. 173
XLVI. Geleleszték el- len való orvosá- gok. 174	XLVI. Remedia an- thelmintica. 174
Az orvoságoknak Ma- gyar, 's Deák Lajstroma. 175	Remediorum Hunga- ricus, et Latinus Index. 175

ORVOSI
OKTATÁS.

I.

AZ HIDEGLELESRŐL.

§. I.

 Minden meg - állapodott idejü emberben az Élet-erek egy első minutában 60-szor , a vagy leg - tovább 70 - szer vernek ; a Gyermekekben gyakrabban. Az ér - ve rések *Pulsusnak* neveztetnek.

§. 2.

§. 2. Midön a' pulsus gyakrabb, mintsem természet szerént §. 1. lenni szokott, ha azonban az ember valami alkalmatlanságról panaszolkodik, akkor a' betegség hideglelésnek hivattatik.

II.

A' FORRÓ HIDEGRÖL.

§. 3. Az Hideglelés fok-féle: a' melyik egynéhány nap félben - hagyás nélkül tart, az forró hidegnek mondatik.

§. 4. A' Forró Hidegnek leg-gyakrabb, és leg-közönségesebb nemei ezek: Gyenge forró hideg; kemény forró hideg; és rothatt forró hideg.

III.

A' GYENGE FORRÓ HIDEGRÖL.

§. 5. A' gyenge forró hidegben fekvő beteg, gyenge fő-fájásról; szenvedhető forróságról; türhető szomjúságról; étel nem kívánásról; és kevés lankatásról panaszolkodik.

§. 6. Az ábrázat pirosatska; a' bőr nedves; a' szemek tiszták; a' nyelv fehér; a' lélekzés nem igen rossz; a' pulsus gyors, erős, és lágy; a' vizellet verefetske. Ebben a' nyavalyában semmi veszedelmes esetek nem tapasztaltatnak.

§. 7. Minden gyenge forró hideg hives levegő-eket, nyugodalmat, koplalást, böv vizes italt, gyengén hivesítő Nro. 2. és gözölgető Nro. 3. orvosságot kíván.

§. 8. Ha a' beteg véres természetű; ha a' meg szokott ér-vágást el-mulatta; ha a' rend szerént való vér tisztulások, úgy mint: hó-szám, 's a' t. ki-maradtak, avagy rendetlenül follynak; ha a' fő-fájás, forró-ság, és szomjúság igen fokáig, és igen nagyon nevednek; ha a' lélekzés nehezedik; ha a' pulsus keményedik; akkor egyszer eret kell vágni.

§. 9. Ha a' gyomor meg-terheltetett, akkor hánytató Nro. 4. ha az has megszorúlt, akkor laxátiva Nro. 5. és klister Nro. 6. kívántatik.

§. 10. Ha a' beteg köhéntsel, akkor lágyító orvosságok No .8. javasoltatnak.

IV.

A' KEMÉNY FORRÓ HIDEGRÖL.

§. 11. A' kemény forró Hidegben fekvő beteg nagy fő-fájásról; szenvedhetetlen forróságról; türhetetlen szomjúságról; étel-utálásról; nehéz lélekzésről; és nagy bágyadságról panaszolódik.

§. 12. Az ábrázat piros; a' szemek verefsek; a' bőr feszes, és száraz; az ajak, száj, torok, 's nyelv száraz; a' lélekzés nehéz, és gyors; a' köhéntfeles alkalmatlan; az álm nyughatatlan, és nagyon bádgyasztó; a' pulsus gyors, erős, kemény, és feszült; a' vizellet lang színü. Ez a' nyavalya gyakran igen veszedelmes esetekkel jár.

§. 13. Orvosoltatik hives levegő-éggel; nyugodalommal; koplalással; böv vizes itallal Nro. 7.; ér-vágással; hivesítő, vért vékonyító, rothadásnak ellentálló, és lágyító Nro. 2. és 8. orvossággal.

§. 14. Eret minden negyedik órában vágni kell, mig a' forróság nem szünik

a'

a' lélekzés nem könnyebbedik; a' pulsus nem lágyúl; avagy a' beteg nagyon meg-nem erőtlenedik; a' pulsus meg-nem gyengül: lehet minden második órában-is az ér-vágást elé-venni.

§. 15. Ha a' Nro. 2. 7. 8. jovosolt orvosságok hafmenést okoznának, akkor a' Nro 7. és 8. le-iratott eszközök helyett másokat Nro. 9. és 10. kell meg-próbálni; ha ezek-is segítenék az hasmenést, akkor a' Nro. 2. 11. és 12. fel-találendő szerek leg-hasznasobbak.

§ 16. Ha a' beteg minden nap, avagy minden másod nap az emésztettől nem tisztúl, akkor lágyító, és hivesítő klister Nro. 6. jovosoltatik.

§. 17. Ha a' kemény forró hideg, nehéz emésztő, és meg-romlott ele-deltől, avagy a' gyomornak meg-ter-helésétől származik; ha a' beteg émely-gésről, hányásra való erőlkedésről, száj-keferűségről, gyomor'-nehézségről, és fő-szédelgésről panaszolkodik, akkor az ér-vágás után egy vagy két óra múlva hánytatót Nro. 4. kell adni. Az há-
B nyás

nyás után Nro. 2. és 8. készitetett or-
vosságokhoz szoktunk fogni.

§. 18. Ha a' beteg arról panaszo-
kodik, hogy szüntelen jól vagyon lak-
va; a' szája édes nyálos, enyves, ra-
gadós; a' gyomra nehéz; az hasa puff-
fott, akkor az ér-vágás után laxatívát No.
5. adunk. A' Laxálás után hivesítünk és
lágyítunk Nro. 2. és 8.

§. 19. Ha a' fő-fájás igen nagy; az
elme meg-tompult; a' szemek szikráznak;
akkor a beteg gyakran fel-úlyen; a' lá-
bait minden nap kétszer fereszfze a' tal-
paira etzetes kovászt Nro. 13. köttesse;
magát gyakran kliftéreztesse Nro. 6. Ha
ezek nem használnak, akkor a' lábikráji-
ra, és a' nyak-tüigára tetessen hólyag-huzó
flastramot Nro. 14. etzetet gyakran sza-
golyon; a' vakszemeit etzettel mosogat-
tassa; a' Nro. 16. le-irt orvosságba mar-
tsan ruhát, 's kösse az homlokára. Ha
ezek után-is a' fő-fájás nem szünik; a'
szemek vereffek 's szikráznak; a' fülek
zugnak; a' beteg fő szedelgésről pana-
szolkodik, akkor a' füle töveire vér szí-
pót kell tenni, és egynehány löt vért
ki-kell botsátani.

§. 20. Ha a' beteg esze nélkül kezd beszélni; avagy nagyon meg-álmofodik, és minden érzékenység nélkül fekszik; ha az ábrázaton, karokon, avagy lábokon valami győrtsek, in-rángatódások tapasztaltatnak; ha a' beteg nagyon győtrődik, és tsuklik, a' melyiben meg-szorúl, nehezen lélekel, és gyakran kőhéntsel; akkor holyag-huzó flastrom Nro. 14. kívántatik: lehet egyszerre kilentzet-is fel-tenni.

§. 21. Ha az álmotlanság három, vagy négy napnál tovább tart, és a' beteg az haláltól nagyon fél; fokát ijedez, gőrtseket gyakran szenved; ha azonban a' fő tisztá, szabad, nem nehéz, nem tompa, a' beteg nem álmos, és mindent jól érez; akkor minden este gyengén álmosító orvosság Nro. 17 ditsértetik.

§. 22. Az eddig jóvofolt orvoslás alatt, ha a' beteg elég erős; a' pulsus még nem gyenge; az orvosságot könnyen, minden ellen mondás nélkül bé-lehet adni; akkor jó a' reménység, nem-is kell az hivesítő, vékonyító, rothadásnak ellent álló, és lágyító orvosságokat Nro 2. 7. 8. avagy 2. 9. 10. avagy 2. 11. 12. meg-vál-

toztatni míg a' forróság nem szűnik, a' szomjúság nem enyhül, a' lélekzés nem könnyebbedik, a' pulsus nem jobbúl, egy szóval míg a' beteg meg-nem gyógyúl.

§. 23. Ha a' beteg meg-kezd könnyebbedni, akkor kevesebbet kell ugyan orvosolni, de mindazonáltal hirtelen az orvofságokat el-nem kell hagyni, mert a' nyavalya könnyen vissza tér.

§. 24. Ha az esetek szűnetlen kemények, avagy gonoszodnak; ha azonban a' beteg ereje egészen el-vész, a' pulsus meg-lágyúl, meg-kitfinúl, és meggyengül 's úgy vér, mint a' tzerina szál, akkor a' vér higúl, rothad, fel-oldoztatik, azért-is nagy a' félelem, mingyárt el-is kell hagyni az hivesítő, vékonyító, és lágyító orvofságokat; azok helyett kell a' betegnek adni szorgalmatoson gyengén erősítő, ősztönöző, és rothadás ellen való Nro. 18 19. 20. orvofságokat olyan móddal, hogy egy órában port, más órában pedig mixturát, és minden órában herbathét igyék a' beteg. A' herbathébe nádméz helyett tégya' Nro 21. le-iratott syrubból.

§. 25. Ha ezekre az orvosságokra a' pulsus erősödni, és a' beteg jobban kezd lenni, akkor a' reménség nevededik: de ha a' beteg erőtlen, és a' pulsus gyengén marad; ha az esetek gonoszodnak, akkor halál a' vége.

§. 26. A' kemény forró hidegnek meg-emésztetett matériája a' testből kiszokott hajtani or-vér; hányás; pökés; hasmenés; vizellet; és izzadás által.

§. 27. Mikor a' beteg fő feszülésről, szédelésről, és a' főben lévő ereknek alkalmatlan verésekről panaszkodik, ha azonban az or-likok nagyon viszketnek, akkor meleg vízbe spongiát kell mártani, és a' beteg orra alá tenni, hogy az erek meg-lágyúlljanak, és a' vért ki-botfásfák.

§. 28. Ha valami itélő nap, az az: a' 4. 7. 9. 11. 14. 17. 21. 's a' t. nap az or-vér meg-indul, akkor gyakran egynéhány tsepp - is a' beteget meg-könnyebbiti; némellykor bőven foly és azonban a' betegség szemlátomást gyengül. Illyenkor semmit sem kell tselekedni, hanem az hivesítő, vékonyító, rothadásnak ellent álló, és lágyító orvosságokkal

gokkal szorgalmasan kell a' beteget életetni.

§. 29. Ha az or-vér folyás miatt a' beteg meg-erőtlenedik, meg-halaványodik, meg hűl, el-ajúl; ha a' pulsus meg-gyengül; akkor etzetet, és hideg vizet kell öszve-elegyíteni, abba ruhát mártani, és a' beteg orrába dugni. Ha ez eleget nem használ, akkor a' Nro 22. avagy 23. le-iratott vízbe ruhát kell mártani, és a' beteg orrába dugni. Hasznos a' lábait, és a' karjait meg-kötni. Belső orvosságnak jó a' Nro. 24. avagy ha az nem használ, a' Nro. 25. avagy ha ez sem használ a' Nro. 26. avagy a' Nro. 19. jóvofsolt orvosság. Ha ezek semmit sem használnak, akkor a' beteg bizonyosan meg-hal.

§. 30. Némellykor minek utánna a' forró hideg egynehány nap tartott, és meg-könnyebbedett, a' betegek hirtelen gyötrődésről, gyomor nehézségről, étel-utálásról, és hányásra való erőlkedésről kezdnek panaszkodni: illyenkor a' természet a' meg-emésztett betegség materiáját hányás által akarja a' testből ki-hajtani azért - is a' beteggel mézes meleg

meleg vizet bőven kell itatni, hogy hányhassan; ha erre eleget nem hányna, akkor a' Nro. 4. jövösolt port bé-kell adni. Nem kell az hánytatótól félni, mert az ilyen állapotban szükséges az hánytató.

§. 31. Ha az hányásra meg - könnyebbedik a' betegség, akkor jó a' reménység; ha pedig fok meg - romlott, sárga avagy fekete, rothatt, bűdös matériát hány - ki a' beteg, és a' betegség semmit sem könnyebbedik, akkor közel az halál, de még-is lehet meg - próbálni a' Nro. 27. 28. és 29. jövösolt orvosságokat. Hasznos az hideg etzet, és a' jeges viz - is a' gyomor' táján; nem rosz belőle a' szájba - is tartani, avagy lenyelni. Száraz köppelyeket lehet a' gyomor' tájára rakni.

§. 32. Leg - gyakrabban emésztet által itéltetik - meg a' betegség. Illyenkor az emésztet káfa higságú, és sárga; a' beteg - is szemlátomást magát jobban kezdi érzeni, azért - is semmit sem kell az orvoslásban meg - változtatni.

§. 33. Ha hirtelen nagy hasmenés támad; ha azonban a' betegnek ereje egészen el-vész; ha a' pulsus meg-gyengül; ha a' lélekzés meg-nehezedik; ha az has fel-puffad; ha az emésztet rothatt, fekete, bűdös; ha az étel, és az orvosság nyersen által menyen, meg-nem emésztődik; akkor az halál nints megszűze, még-is mindazonáltal meg-kell próbálni a' Nro. 30. avagy 28. ditsért mixturákat. Ezeknél sokkal jobbak, és hathatófobbak a' Nro. 31. 29. 26. és 32. iratott szerek.

§. 34. Ha a' forró hidegben fekvő beteg mely szorúlásról, nehéz lélekzésről, és kőhögéfről panaszolkodik; akkor lágyító és a' ki-pökést segítő orvosságok Nro. 8. 12. 33. és 34. leg-hasznosabbak. Ha ezekre a' beteg semmit sem pökhet, és a' melyiben herreg, hidegen izzad, akkor koporsót készíts.

§. 35. Az izzadás gyakran hasznos; ha a' beteg általa meg-könnyebbedik, akkor csak herbathével Nro. 3. élyen, és magát az hidegtől ólya: igen nagyon meg-se hevítse; izzasztót bé-ne vegyen.

§. 36.

§. 36. Ha az izzadás igen sokáig tart; ha a' beteget nem csak nem könnyebbiti, sőt inkább erőtlenníti, akkor a' beteget lassan lassan meg - kell hűtteni; a' takarókat el-kell hányni; a' beteget az ágyban gyakran fel-kell ültetni; a' Nro. 35. avagy ha az igen gyenge lenne, akkor a' Nro. 36. jövofolt orvosság ilyenkor jól szolgál.

§. 37. Gzakran a' vizellet sűrű, és rövid időn az üveg fenekére fok sűrű fejer nyálás avagy inkább taknyos matériát le-szálit, azonnal a' beteg jobban lesz: ilyenkor az orvoslást meg-nem kell változtatni.

§. 38. Ha a' betegségnek meg-emész-tett matériája kívül valami daganatot támaszt; és ha ez a' daganat már lágy, vizes matériával teli vagyon; akkor fietve fel-kell vágni; ha pedig nem lágy, akkor fietve érelni, 's lágyítani kell Nro. 37. avagy 38. Ha meg-érik és meg-lágyúl, fel-kell vágni, és azután borbély mesterséggel annak rendi szerént orvosolni.

§. 39. Valamint az or-vér; hányás; pökés; hasmenés; vizellet; izzadás némellykor a' forró hideget meg-könnyebittik, némellykor pedig meg-nehezittik; úgy a' kása Himlő-is és a' nádha szeplő gyakran meg-könnyebittik, gyakran meg-is nehezittik a' betegséget.

V.

AZ KÁSA HIMLÖRÖL, ÉS NÁDHA SZEPLÖRÖL.

§. 40. Kisded, kerek, fel-emelkedett és kölös szemhez hasonló veres avagy fejer holyagotskák, kása Himlőnek neveztetnek.

§. 41. Kerek, bolha tsipéshez hasonló veres, szederjes, avagy fekete fókók nádha Szeplőnek hivattatnak.

§. 42. Minek előtte ezek a' fokadékok, és szeplők a' bőrre ki-ütnek, a' beteg mely szorulásról, 's tsiklandásról, és ágyék-fájásról panaszolkodik; igen fokot nyughatatlankodik; a' bőr némelly-

mellykor száraz, némellykor pedig előbb meg - nedvesedik.

§. 43. A' kiken kása himlő akar ki-
űtni, azok az ábrázattokban, és a' nya-
kokban fokot izzadnak; gyakran meg-
borzadnak; fokot kőhéntfelnek, és a'
mellyekben nagyon meg - izzorúlnak: az
izzadság etzetes savanyú izű, és szagú.

§. 44. Ha a' betegségnek matériája
meg - emésztdik, és azután valami jó
ítelő nap a' bőrre fakadékok, avagy
fótok rendesen, és jól ki-űtnek; a' bete-
get tapasztalhatóképen meg - könnyebi-
tik, akkor, ha kevesek - is, az eddig
jovofolt orvoslást meg - nem kell változ-
tatni; borza fa - virág herbathét ugyan
Nro. 3. lehet adni, de egyebe. tfelekedni
nem bátorságos.

§. 45. Ha a' fokadékok, és a' fótok
imittamott a' bőr alatt még mélyen benn
vagnak, és a' beteg igen gyenge, igen
nagyon - is győtrődik, akkor gyengén iz-
zafztó orvofságok Nro. 18. 20. 19. és
39. (a' Nro. 20. és 39. együtt leg - jobbak)
szükségesek, de vigyázni kell, hogy a'
beteg igen nagyon meg - ne hevitesék,
mert

mert a' melly ki-ütések nagy meleggel erőszakoson hajtának-ki, azok többire mind halálosok. Mihent jól ki-jönnek, a' ki-ütések, és a' beteg meg könnyebbedik, akkor mingyárt az izzasztó orvosságokat el-kell hagyni, és csak borza-virág herbathével Nro. 3. kell éltetni a' beteget. Az - is meg kívántatik. hogy a' beteg magát meg - ne hűtse.

§. 46. Ha ezek a' ki-ütések hirtelen visszsa verődnek, és új kemény forró hideget okoznak; ha a' beteg nagy forróságról, szomjúságról, nehéz lélekzésről panaszolkodik; ha a pulsus nagy, feszült, és kemény; akkor hivesítő, vékonyító, és lágyító orvossággal Nro. 2. 7. és 8. kell éltetni a' beteget; eret-is kell vágni, szintén úgy, a' mint a' betegség elein. Illyenkor az izzasztó, és hevítő orvosságok halált hoznak.

§. 47. Ha gyenge meg-hivesítéstől verődtek visszsa a' fókadékok, és a' fókák; és ha azonban a' forró hideg meg-nem nehezedett; új veszedelmes esetek nem láttatnak; akkor a' testet gyengén gőzölgetni kell Nro. 3. avagy 20. a' beteg tartsa magát mértékletes melegben.

§. 48.

§. 48. Ha a' természetnek ereje igen gyenge, és a' gyengén izzasztó orvosságok Nro 3. 20. a' ki hajtásra elégtelenek, akkor a' láb ikrára hólyaghuzó flastromot Nro. 14. kell kötni, és hathatós orvosságokat Nro. 18. és 20. kell bőven adni. Mihent jobban kezd lenni a' beteg, akkor mingyárt az erőhez, és az esetekhez kell szabni az orvoslást.

§. 49. Ha az elmének fel-háborodásától a' ki-ütések viszsa verődnek, és új forró hideget okoznak, akkor érvágással, hivesítő, vékonyító, és lágyító orvossággal Nro. 2. 7. 8. orvosoltatik; ha pedig semmi új esetek nem származtak; a' betegség nem nehezedett; akkor a' beteg nyugodgyék illendő melegben, és élyen a' Nro. 40. jóvofolt orvossággal míg jobban lesz.

§. 50. Ha a' kása, avagy kőlős himlő, és a' nádha fzeplő lopva meg-ett rosz eledelektől viszsa verődik, és azután a' beteg nagyon győtrődik; nehezen lélekel; a' gyomrában, és az hasában nehézséget, puffodást, 's feszülést érez; az hányásra önként erőlkedik, mindenféle
ételt

ételt utáll ; akkor mingyárt minden gondolkodás nélkül hánytatót Numero. 4. avagy laxatívát Nro. 5. és klistért Nro. 6. kell jövesolni. Erre többire mindenkor ki-izoktak űtni megint a' fokadékok, és a' fótok ; ha ki-űtni nem akarnának, akkor a' Nro. 3. avagy 20. jövesolt herbathe hasznos.

§. 51. Némellykor minden ok nélkül a' ki-űtések viszsza-űtnek, azonban a' beteg a' melyiben igen nagyon meg-szorúl, majd meg-fullad ; az ő kezei, lábai és az homlaka meg-hűl, 's meg-izzad ; Illyenkor meleg ruhával avagy posztóval a' meg-hűlt tagokat szorgalmatosan kell dörgölni, eret kell mingyárt minden várokozás nélkül vágni, mert külföldben a' beteg bizonyoson meg-hal.

§. 52. Az illyen veszedelmes állapotban gyakran az ér-vágás alatt meghal a' beteg ; de ellenben némellykor az ér-vágás által meg-is gyógyúl az, a' ki ér-vágás nélkül bizonyoson meg-hólt volna ; azért-is, mivel jobb egyet megtartani, mintsem mind meg-halni hagyni : a' veszedelmet, és a' kétséges ki-menetelt

netelt előre meg-kell mondani, és az-után lietje eret ki - kell vágni.

§. 53. Ha a' kőlős himlő, és a' petets vizsgálva verődnek, és a' főbe vitetnek; ha a' beteg szenvedhetetlen fő-fájásról panaszkodik; ha meg-álmofodik, avagy esze nélkül beszéll; ha görtsek, in-rángatódások támadnak; akkor mingyárt az haját le-kell beretválni, és oszlotó fűvekből készitetett főtt meleg vízzel Nro. 41. szünetlen melegíteni. A' fül töveire vér szipókat kell tenni, és egynehány löt vért ki-botsátani. Száraz köppelyek a' fej körül lévő részeken hasznosok. Erős ősztönöző kliftér Nro. 42. igen ditséretes. Lehet az egész fejet hólyag-huzó flastrommal Nro. 14. béborítani. A' beteg talpaira etzetes kovászt Nro. 13. szünetlen kell kötni. A' Nro. 18. és 20. jovosolt gyenge izzasztóval szorgalmatosan ki felé kell hajtani, avagy ha új forró hideg támadna, akkor ér-vágással, hivesítő, vékonyító, és lágyító orvossággal Nro. 2. 7. 8. okoson kell orvosolni. Minden veszedelmes történet ellen, a' melly a' vizsgálva ütött ki-ütéstől származik, az hólyag-huzó flastrom szükséges, hasznos - is.

§. 54.

§. 55. Némellykor a' kölsös himlő, és a' nádha szeplő visszsa ütnek, de semmi roszszat nem tfinálnak : vizellet, hafmenés, pőkés, és az aszszonyi rendnél hószám által minden matériája a' betegségnek a' testből ki-takarodik. Illyenkor, ha ezek az üresülések rendesen folynak, az eddig jovosolt orvoslást meg-nem kell változtatni; ha pedig rendetlenül folynak, úgy kell velek bánni, a' mint felebb meg-mondottuk.

§. 55. Ha az hószám nehezen foly, akkor a' lágyító orvosságok Nro. 8. halznofok; ha pedig igen nagyon foly, akkor a' Nro. 19. 24. 25. 26. avagy 43-ditsértetnek. Olvasd-meg a' §. 29.

§. 56. Ha az ábrázat mingyárt a' betegség elein bé-efik és el-változik, hól piros, hól halavány, 's hól szederjes; ha a' beteg nagyon meg-erőtlenedik, fokot nyughatatlankodik, 's hánykolodik, a' térdeit fel-huzza; ha nagyon gyötrődik; ha belől forró, 's kívül hideg; ha az ajakát gyakran tapogattya, az orrát fokot vakarja, az ágyból erővel ki akar ugrani, igen nehezen lélekzel, legyeket vadász, pihét szed, senkivel semmit sem
gon-

gondol; mindent hire, 's akarattya nélkül az ágyba ereszt; a' pulsus olyan gyors, hogy meg-ne leheffen olvosni, és azonban olyan gyenge, hogy csak alig leheffen érezni; akkor halállal végződik a' betegség.

§. 57. Ha az erő jó; az érzékenységek épek, és nem tompák; ha a' beteg mindenkor eszén vagyon; könnyen és tellyes melyel lélekzel; ha a' pulsus nem gyenge; a' nyelv nedves, és pirosodni kezd; akkor életet, és egészséget kell-remélni.

§. 58. A' beteget tisztán kell tartani; ha valami rész a' fekvés miatt kifebefedik, akkor minden nap kétszer, vagy háromszor bé-kell kenni a' Nro. 44. készített irral.

§. 59. Ételnék árpa kása, riskása, mindenféle gyümölcs, saláta, pár-é, 's a' t. jó lágyon meg-főve, és etzettel, bor-kővel, avagy tzitrom lével meg-savanyitva, ditsértetik. Gyenge tehénhús-levest-is etzettel, avagy bor-kővel lehet adni. Kemény, szeles, és hirtelen rothadó ételek ártalmasok. Ha a' beteg

C

job.

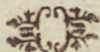

jobban kezd lenni, akkor lassan lassan az előbbeni ételekhez, és italakhoz lehet szokni.

§. 60. Minekutánna a' forró hideg ki-marad, ha a' beteg az ételt nem kívánja, és a' szájában nyálos, enyves matériát érez, akkor laxálni kell Nro. 45. A' laxálás után lehet a' betegnek lassan lassan egy kevés húst-is jó lágyon meg-főve adni.

§. 61. A' kik a' forró hidegből felgyógyulnak, ha nehezen hallanak, téteffenek a' nyak-tűgára hólyag-huzó flastromot Nro. 14, és egyszer'smind vegyének laxatívát Nro. 5. avagy 45.

§. 62. A' kik a' forró hideg után éjtszaka fokot izzadnak, azok élyenek a' Nro. 35. le-iratott orvofsággal. A láb dagadás ellen leg-jobb orvofság a száraz dörgölés.

VI.

A' ROTHATT FORRÓ HIDEGRÖL.

§. 63. A' kemény forró hidegben sűrű a' vér; a' rothatt forró hidegben pedig igen hig, és igen könnyen rothadó. A' gyenge forró hidegben semmi tapasztalható hibája nintsen a' vérnek.

§. 64. A' rothatt forró hidegnek gerjesztő okai ezek: 1. A' sár víznek, epének meg-romlása; 2. rozsz eledelek; 3. hosszszas éhség; 4. éretlen gabonából, és régi meg veszett lisztből sült kenyér; 5. rothatt hús, avagy döglett marhának az húsa; 6. döglött hal; 7. meg-veszett és apró állatokkal bővelkedő vizek; 8. meg-romlatt, fokáig bé-záratott levegő ég, kiváltképpen, ha egy szobában sok betegek feküsznek, és az aért nem tisztittyák, 's nem frissittik. 9. hosszszas szomorúság, és búsulás.

§. 65. Ez a' betegség fokáig szokott a' testben lenni; hamar magát kivenem mutattya. Ha valami ok előre ment, és az ember azután szokatlan, és alkalmatlan bágyadásról, és étel' nem-ké-

vánáfról panaszolkodik, kivált ha az húft meg-útálya, akkor már kezdődik az rothatt forró hideg.

§. 66. Ha a' beteg gyakran meg-borzad, gyakran-is meg-hevül, és azonban nehéz, és tompa fő-fájáfról panaszolkodik; ha sokat nyughatatlankodik; ha az aluvásban meg-fárad, és meg-gyengül; ha száj-keferüségéről, és émelygésről panaszolkodik; ha nagyon fél, búsul, senkivel sem gondol, nem igen szomjúhozik; ha azonban a' nyelv ón-szinű, avagy zöldes matériával bé-borittatik; a' pulsus lágy, gyenge, és kitsin; a' forróság nem igen nagy, akkor jelen va-gyon az rothatt forró hideg.

§. 67. Ebben a' nyavalyában az érvágás ritkán hasznos; éppen csak akkor lehet eret vágni, a' mikor a' beteg igen bőv vérű.

§. 68. Az orvoslást mindenkor hánytaton Nro. 4. kell kezdeni, kiváltképpen ha a' beteg elég erős, és émelygésről, hányásra való erőlkedésről panaszolkodik; ha rothatt, büdös, és keferü bőfögéseket érez; ha egyszer'smind nehézséget-is
a'

a' gyomrában tapaszta. Soha ki-nem kell hagyni az hánytatót, ha rothatt eledelekből származik a' betegség.

§. 69. Ha az hányásnak semmi jeleit nem látnák-is, még-is leg-alább valami gyenge laxatívát Nro. 5. avagy 45. bé-kell adni, avagy ha a' beteg igen gyenge volna, gyakor kliftérrrel Nro. 6. avagy 46. a' beleket tisztítani illik.

§. 70. Minekutánna a' gyomor, és a' belek illendőképven meg-tisztultak, hasznosok, a' Nro. 18. 20. és 21. le-iratott orvosságok. Rend szerént való itálnak igen jó a' Nro. 47. készített főtt víz. Ha ezekre rövid időn a' betegség nem gyengül; ha az esetek gonoszodnak; a' nyavalya súlyosodik, akkor egyedül a' Nro. 19. és 39. jövofolt orvosságokban vagyon a' reménység; egy órában egyikből, másban a' másiktól kell bé-adni. Lehet bort-is a' betegnek innya adni; az hideg víz sem rossz. Az hólyag-huzó flastromok, és az etzetes kovász Nro. 13. és 14. itten-is hasznosok. A' Nro. 19. fel-találendő orvosság helyett, az ilyen siralmas álla-

potban gyakran használt, és mint egy az halálnak orkából ki-hozta a' beteget a' Nro. 48. le-iratott orvofság.

§. 71. Ebben a' nyavalyában gyakran kölös himlő, és nádha szeplő űtki; némellykor a' betegnek hasznára; gyakran halálára-is. Ezekkel miképpen kellyen banni, felyebb az V. részben megvagyon írva.

§. 72. A' rothatt forró hideg nem kezdődik mindenkor higsággal, fel-öldoztatással, és rothadással; némellykor kezdetben a' vér elég sűrű; a' beteg forróságról, és szomjúságról panaszolkodik; a' pulsus erős, nagy, és feszült; a' beteg elég erős; egy szóval: minden jelei a' kemény forro hidegnek együtt vagynak. Illyenkor ér-vágással; hivesítő, vékonyító, és lágyító orvofsággal Nro. 2. 12. orvosoltaffék. Itálnak adassék a' Nro. 47. le-iratott főtt viz. Az ér-vágással okoson kell banni, mert ebben a' betegségben rövid űdön a' vér meg-higul, fel-öldoztatik, és meg-rothad; a' betegnek ereje el-vész; a' pulsus meg-gyengül. Egy ér-vágás többire

bire mindenkor elégséges ; kettő ritkán szükséges.

§. 73. Ez a' betegség mindenkor veszedelmesebb ugyan, mint a' kemény forró hideg, de még-is nem mindenkor hasonló súlyos ; gyakran szerentsésen meg gyógyúl a' felyebb jovo solt orvoslással.

VII.

A' GYÚLADÁSRÓL.

§. 74. Midőn a' sűrű, és vastag vér az élet-ereknek végekben meg-reked, ha azonban a' vér sebesen forog, akkor az a' tag, a' mellyben ezek az élet-erek vagynak, fel-dagad, meg-veresedik, nagyon fáj, feszül, 's ég ; az élet erek is nagyon vernek. Ez az állapot gyúladásnak neveztetik.

§. 75. Nem minden gyúladásban sűrű, és vastag a' vér ; mert ha a' vér igen hig, igen vékony, avagy ha a' vérnek őszve foglalt részei egymástól fel-öldoztatnak, akkor a' kisebb és szor-

rossabb élet-erekbe igen könnyen, és igen bőv mértékben bé-folynak azok a' nedveségek-is, a' mellyeknek természet szerént nagyobb erekben kellene maradni: annakokáért a' kised élet erek bedugulnak, fel-dagadnak, meg-feszülnek, 's meg-hevülnek. Így származnak a' gonosz indulatú gyúladások.

§. 76. Ebben a' munkában; arról a' gyúladásról vagyon emlékezet, a' mellyikben sűrű, és vastag a' vér.

§. 77. Az ilyen gyúladásban hivesítő, vért vékonyító, és a' kemény részeket meg-lágyító orvosságok, Nro. 1. 2. 7. 8. 9. 10. 72. kívántatnak.

§. 78. Hasznosok a' lágyító, és hivesítő kliftérek-is Nro. 6. 46.. Jók az hivesítő laxatívák-is Nro. 5. 49.

§. 79. Kivül a' meg-gyúladott részt szünetlen kell melegíteni lágyító megfőtt spetziesekkel Nro. 50. és 51. avagy 52.

§. 80.

§. 80. Az ér-vágás leg-első, és leg-jobb orvosság. A' leg-első ér-vágásban sok vért, 12. lóttól 20. lótig kell ki-botsátani, a' második ér-vágásban már kevesebbet veszünk-ki, ne hogy a' természet igen meg-gyengülyen.

§. 81. Ha ezekre az orvosságokra a' fájdalom nem szűnik; ha fokaig keméyen tart; ha a' beteg gyakran borzadozni kezd; akkor a' gyúladás el-nem oszik, hanem genyetséget tfinál; azért is igyék a' beteg sok lágyító italt Nro. 8. 53. kívül lágyító Kataplásmák melegen Nro. 51. 52. kívántatnak. Ha erre nem akar lágyúlni, akkor az evesedést fiettetni kell rágó, és lágyító szerekkel Nro. 37. 38. Ha meg-érik a' genyetség, és a' fájós hely meg-lágyúl, akkor fetteve fel-kell vágni, és azután a' borbély mesterség által meg-gyógyítani.

§. 82. Ha a' gyúladás se el-nem oszik, se genyetséget nem tfinál; ha a' fájdalom szenvedhetetlen; akkor a' fénetől, gangrénától kell félni.

§. 83. Ha a' nagy fájdalom hirte-
len el-műlik; a' pulsus meg-gyengül,
meg-kitfinül, reszket, egyenetlen, és
félben hagyó; ha a' lábok, és a' kezek
meg-hülnek; ha az ajak meg-szeder-
jesedik, és a' izemek bé-esnek; a' lélekzés
egyenetlen; az egész test enyves izzad-
sággal bé-borittatik; akkor a' fene,
gáangréna már jelen vagon, és a' beteg
a' világtól bútsúzik.

§. 84. Mihent valami jelei a' fené-
nek ele-tűnnek, akkor mingyárt el-
kell hagyni a' vékonyító, hivesítő, és
lággyító orvosságokat; erősítő, rothadás-
nak ellent álló orvosságokhoz Nro 18.
20. 21. kell fogni. Ebben a' szomorú
állapotban gyakran egyedül a' Nro. 19.
avagy 36. és 48 le-iratott orvosságban
vagon minden reménység. Ha a' szá-
ján eleget nem nyelhet-le, akkor kli-
stérben kell bé-vetni Nro. 54. lehet
a' Nro. 55. készített italt-is meg-pró-
bálni.

VIII.

A' FÖNEK GYÚLADÁSÁRÓL.

§. 85. Ha az agy-velő, avagy az agy-velőt bé-borító hárttyák meg-gyúladnak, akkor a' betegség FŐ-gyúladásnak neveztetik.

§. 86. A' beteg szenvedhetetlen nyilálló fő-fájásról, égető forróságról, és türhetetlen szomjúságról panaszolkozik; azonban az ábrázat meg-pirosoodik, a' szemek szikráznak, és meg-hevűlnek, 's meg-veressednek; a' beteg esze nélkül beszéll, és a' kérdésekre haragoson, 's rohonva felel; igen nyughatatlan; az ágyból ki-akar ugrani, és a' testét ki-takarja, de mit tselekedik, nem tudja; kezeivel pihéket szed; megvadul, kegyetlenkedik, 's haragosodik; fenkit sem esmér; a' környűl állókra rohan; némellyeket meg-tép, meg-pofoz, másokat szembe pök; némellykor az esetek meg-gyengűlnek, de azonban a' beteg magában morog, dörög, 's zugolodik; a' fogát tükörgattya; az emésztetet,

tetet, és a' vizelletet hire, és akarattya nélkül az ágyba botsáttya: gyakran meg romlott rosda forma epet hány.

§. 87. Némellykor az ilyen betegek jobban kezdnek lenni, beszélgetnek, 's nevetnek, de azért nékiek hinni nem kell, mert hirtelen az emberre rohannak, meg is tépik, avagy meg-pofozzák, ha megfoghatják.

§. 88. Ebben a' veszedelmes betegségben gyakran kell eret vágni; az első ér-vágásban addig kell a' vért botsátani, míg a' beteg nem kezd ajulni. Hivesítő gyenge laxatívát Nro. 49. és lágyító, 's hivesítő kliftért Nro. 6. avagy 46. gyakran kell bé-adni, 's bé-vetni; ha ez nem használ, akkor a' Nro. 42. le-iratott kliftért-is meg-kell próbálni. Jók a' Nro. 2. 7. és 8. le-iratott szerek-is.

§. 89. A' beteg gyakran üllyen-fel; a' lábait ferezsze; a' talpaira köttesen etzetes kovászt Nro. 13. a' füle töveire tétessen vér-szipókat; hasonlóképpen a' vég hurkán lévő vér-erekre-is, ha fel-dagadtak.

§. 90. Ha a' beteg ezekre könnyeben nem lesz, akkor olyan orvoslás javasoltatik, a' mellyen §. 19. és 53. a' fő-fájás ellen, és a' főbe vizsgálta ütett petets ellen ditsértetik. Ha ezekre sem könnyebedik, akkor halál a' vége.

IX.

A' SZEMNEK GYÚLADÁSÁRÓL.

§. 91. Mikor a' szemnek hártýái meg-gyúladnak, akkor a' betegség Szemgyúladásnak hivattatik.

§. 92. A' szemek meg-veressfednek, meg-hevűlnek, égnek, meg-száradnak; a' nap fényt nem szenvedhetik; nagyon fájnak, 's nyilallnak; a' pulsus gyakran gyors, némellykor semmit sem változik.

§. 93. Ebben a' betegségben eret kell vágni vagy egyszer, vagy többszer is, ha súlyos a' gyúladás. Hivesítő, vért vékonyító, és az emésztetet nagyon hajtó orvosságok Nro. 8. és 56. szükségé.

szükségefek. A' Nro. 56. le-irt laxatívát minden harmad nap bé-kell adni, míg a' beteg jobban nem lesz.

§. 94. Igen hasznosok az oszlató fűvek Nro. 41. ha fele viz, és piros bórban meg-főzetnek, és azutan melegén a' szemekre kőttetnek.

§. 95. Mikor a' szem-gyulladás nem igen nagy, akkor a' Nro. 57. és 58. készített orvosságok magokat igen jól viselik.

§. 96. Némellykor ezekre az orvosságokra a' szem-gyulladás nem könnyebbedik, azért-is a' fűlek töveire, és a' nyak tligára hólyag-huzó flastromot Nro. 14. kőtünk; gyakran a' beteget meg-is köppölyezzük.

§. 97. Ha az ilyen orvoslásra a' fájdalom, és a' gyulladás szűnik ugyan, de még-is a' szemek vereffek, és homályosok maradnak, akkor a' Nro. 59. 60. avagy 61. le-iratott orvosságok igen hasznosok.

§. 98. A' szem - gyúladás gyakran más betegségből, avagy a' vérnek valamitűpöffégitől származik: ilyenkor igen nehezen orvosoltatik, mindazonáltal a' Nro. 62. 63. és 64. fel-találendő orvosságok gyakran használnak.

§. 99. Ha a' szem-gyúladás kemény forró hideggel együtt vagyon, akkor sietve eret kell vágni, és hivesítő, vért vékonyító, 's lágyító orvosságokhoz Nro. 2. avagy 8. fogni; a' láb feredő igen hasznos; minden másod, avagy harmad nap laxatívát Nro. 5. 56. kell bé - adni, avagy a' Nro. 49. jovesolt itallal az hasát nyitva tartani; lehet kliftérezni - is Nro. 6. és 46.

§. 100. Mikor a' meg - gyúladott szemek szárazok, és igen nagyon fájnak, akkor lágyító Kataplásmákkal kell kőtni Nro. 57.; mihent a' gyúladás gyengül, a' fájdalom szenvedhető lesz, akkor mingyárt oszlató Kataplásma jovesoltatik: ilyenkor igen hasznos a' Nro. 65. le - irt orvosság.

§. 101. Ha a' fájdalom és a' forró hideg egészen meg-szűnnek, és a' szemek, még-is vereffek, akkor vizszaverő, őszve-huzó, és erőfitő orvosságok Nro. 66. 67. és 68. ditsértetnek.

§. 102. Ha az ér-vágás, vékonyító orvosság, és laxativa után a' forró hideg gyengülni kezd, és a' beteg nem alhatik, akkor minden estve a' Nro. 17. le-iratott orvosságot kell bé-adni. A' gyúladásokban mákos orvosságot adni nem tanátfos.

§. 103. Ha külső okból, ütésből, 's. a' t. származik a' szem gyúladás, akkor az hideg viz leg-jobb orvosság: a' meleg, és lágyító Kataplásmák ártalmafok.

§. 104. Némellykor valami tshipős nedvetség a' szemet szűnetlen rágja, meg-veresíti, vizkettséget okoz; a' könny szűnetlen hull; a' szem nagyon ég, és fáj; a' körül való részek-ki-febelednek: ilyenkor a' Nro. 8. 53. és 64. készített italok leg-jobbak, de úgy, hogy a' szemet-is velek gyakran fereszszük. Hasznos kívül a' Nro. 69. és 70. le-

le - iratott orvosság , de minden héten
egyszer , vagy kétszer laxálni kell Nro.
5. 56.

X.

A' FÜLNEK GYÚLADASÁRÓL.

§. 105. Ha a' fülben lévő részek meg-
gyúladnak , akkor a' betegség Fül-gyú-
lásnak mondatik.

§. 106. A' beteg szenvedhetetlen,
nyilálló , égő , és lüktető túl-fájáfról
panaszolkodik ; fokát nyughatatlankodik ;
nem alhatik ; gyakran esze nélkül-is
beszéli ; a' pulus gyors , és feszült.

§. 107. Ez a' nyavalya többire min-
denkor olly veszedelmes , mint a' fő-gyú-
lás ; úgy-is orvosoltatik , a' mint VIII.
jovosoltatik.

XI.

A' TOROK-FÁJÁSRÓL.

§. 108. A' melly betegség az étel, és ital le-nyeléft, vagy éppen lehetetlenné, vagy alkalmatlanná, és fájdalomfá teszi, az 'Torok-fájásnak neveztetik.

§. 109. Gyakran a' torok meggyúlad; azért-is a' beteg mikor valamit le nyel, nyilalló, és égő fájdalomról panaszkodik.

§. 110. Ha a' gyúladás mélyen nintsen, és a' beteg a' száját jól ki-nyithatja; ha a' nyelvet le-lehet nyomni; akkor szemmel lehet a' veres, feszült, 's égő daganatát látni.

§. 111. Némellykor forró hideggel jár; gyakran természet szerént való pulsuval, meleggel, és szomjúsággal láttatik.

§. 112. Ha a' beteg hirtelen magát meg-találya hivesíteni, és azután megborzad, 's meg-hevül, meg-bádogad, nehezen, és fájdalommal nyel, szomjúhoz-

júhozni kezd ; ha azonban a' pulsus gyors, és feszült ; akkor a' beteg melegre mennyen ; hideg italt ne igyék, az egész nyakát meleg Kataplásmával Nro. 51. 52. avagy fomentummal Nro. 50. szünetlen melegitse. Hasznos a' Nro. 41. és 50. le-irt speciefeket őszve elegyíteni, és azután fomentumot belőlek készíteni. Igen ditséretes a' fetske fészek édes téjben meg-főzve és melegen a' nyakra kötve. Nemellykor egyedül a' ló-here fűből készitetett flasirom Nro. 71. kivált ha Kámphorás, eleget használ.

§. 113. Belső orvofságnak lágyító, vékonyító, és gyengén hivesítő orvofságok Nro. 3. 8. 53. és 72. jovosoltatnak. A' szájában jó melegen gyakran tartsan ezekből a' lágyító italokból a' beteg. Illyen orvoslással gyakran szerentséfen meg-gyógyúl a' torok-fájás.

§. 114. Mikor a' beteg véres természetű, akkor gyakran egy ér-vágás mingyárt kezdetben, avagy ha nem bőv verű, egy laxátiva Nro. 5. 45. 49. 56. a' torok-fájást egészen meg-gyógyítja.

§. 115. Ha nagy rész a' torokban, és mélyen benn meg-gyúlad; ha a' beteg igen nehezen, és igen nagy fájdalommal nyel; ha azonban a' forró hideg igen kemény; akkor nem igen könnyen lehet a' betegten segiteni.

§. 116. Ebben a' veszedelmes állapotban minden második órában egyszer eret kell vágni, mig vagy a' beteg jobban lesz, vagy a' pulsus gyengülni kezd. Az első ér-vágásban fok vért kell kivenni, a' másodikban kevesebbet, de nem igen fokkal.

§. 117. A' beteg, ha lehet, fok lágyító, és hivesítő italakat Nro. 7. és 8. igyék; melegen a' szájában tartsan; gyakran gyengén a' torkában rottyagtaszan; kívül az egész nyakát meleg lágyító Kataplásmával Nro. 51. avagy 52. bé-köttesse; minden harmad nap laxatívát Nro. 56. vegyen, mig vagy jobban lesz, vagy a' pulsus gyengülni kezd. Ez helyett Nro. 56. lehet a' Nro. 49. le-iratott orvosságot szünetlen bé-adni, mig a' gyomor, és a' belek jól megüresednek, és a' torokból a' nedveségek le-fele húzódnak. Éttszakára a' lágyító

gyító Kataplásmák helyett, a' Nro. 71. fel található flastromat kell a' torokra kötni.

§. 118. Ha a' beteg ezekből az orvosságokból eleget le - nem nyelhet , akkor klistérben kell gyakran bé - vetni. A' Nro. 8. készítettett főtt vizet lehet gyengén a' torokban - is bé - fetskendezni.

§. 119. Ha ezekre a' gyúladás szűnik ; a' beteg könnyen kezd nyelni , akkor az eddig jovosolt hivesítő , vért vékonyító , és lágyító orvosságokkal a' beteget addig kell éltetni , mig meg - gyógyul.

§. 120. Ha az eddig jovosolt orvoslás semmit sem használ ; ha a' torok gyúladás még kemény , és a' beteg nehezen nyel ; ha ér - vágás által elég vér vétetődött - ki ; akkor fekete szappant Nro. 73. jó melegen a' nyakra kell kötni.

§. 121. Ha ezek az orvosságok 24. óra alatt eleget nem használnak , akkor az egész nyakat hólyag - húzó flastrommal Nro. 14. sietve bé - kell kötni.

§. 122. Némellykor a' beteg nehezen nyel, egyszer'smind nehezen - is lélekzel. Illyenkor igen nagy a' veszedelem. Belső orvoffággal használni nem lehet; mert minden az orrán viszfazajon: azért a' torok meg - kezd szederjesedni; a' szemek ki felé tafzitódnak, és meg - merednek; a' nyelv gyakran meg - dagad, és a' szájból ki - buvik.

§. 123. Ebben az állapotban fietve fok vért kell botsátani, leg - alább minden második órában, ha az erő még el - nem veszett, a' pulsus nem gyengült. Azonban a' beteget szünetlen kell klisterezni Nro. 6. és a' nyakat lágyító Kaptaplásnával Nro. 51. szünetlen melegíteni. A' szájba meleg víz gőzöt eresztene igen jó; a' száraz köppely - is a' nyakra, és a' nyak körül lévő részekre téve gyakran használ.

§. 124. Ha ezekre 12. óra alatt a' beteg szemlátomást jobban nem lesz, akkor mingyárt az egész nyakat hólyaghuzó flastrommal Nro. 14. bé - kell borítani. Mihent valamit le - nyelhet a' beteg, akkor mingyárt fok lágyító Nro. 8. 53. italakat lágy melegen igyék.

§. 125.

§. 125. Ha ezekre jobban nem lesz a' beteg, akkor többire halál a' vége; mindazonáltal a' bronchotomiát meg lehet próbálni, el-sem-is kell hagyni, ha a' beteg meg-engedi.

§. 126. Gyakran a' torok-gyulladás semmitéle orvoslásra el-nem o'zlik, hanem genyettséget tfinál. Illyenkor sem eret vágni, sem laxatívát nem kell adni; egyedül lágyító orvosságokkal Nro. 8. avagy 53. élyen a' beteg, és a' nyakát lágyító Kataplásmával izünetlen kötöffe.

§. 127. Ha a' torok-daganat fejér, és lágy; ha genyetséggel már teli vagyon; ha a' lágyító meleg orvosságokra, és fetskendezésekre ki-nem fokad; akkor ki-kell vágni, hogy folyan-ki a' genyetség.

§. 128. Ha szép fejér, lágy, 's nem t'pős a' genyetség, akkor a' Nro. 74. le-iratott orvoffággal gargarizályan, avagy fetskendezteffen a' beteg.

§. 129. Ha a' genyetség rosz színű, fekete, rothatt, és tífös: ha a' torkat fok helyeken ki-rágja; ha a' meg-gyúladott réizek barnák, 's feketék; akkor a' Nro. 75. és 76. jövofolt szerekkel kell orvofolni.

§. 130. Az igaz, és jó indulatú torok-gyúladások, ha kemények, és veszedelmesek-is, de még-is fenévé igen ritkan válnak.

§. 131. Némellykor gonosz indulatú torok-fájások támadnak. Illyenkor a' fájdalom nem igen szurkál, de igen nagyon ég; a' meg-gyúladott részeknek színe sötét, veres, avagy barna, és fótokat, avagy barazdátskákat tfinál; a' nyelés kezdetben nem igen nehéz; a' pulsus nem fokot változik; a beteg bádgyadáról, fő-nehézségről, és csak kevés szomjúságról panátozkodik.

§. 132. Ebben az állapotban az érvágás, és a' laxátiva ártalmas; a lágyító gargarismák nem jók. Minden reménység a' gyengén hivesítő, és ofzlato orvofságokban Nro. 77. 78. vagon.

§. 133. Ha fetét veres, avagy szederjes, és fekete fókák a' torokban látnak, akkor a' Nro. 79. le-iratott orvossággal gyakran bé-kell kenni a' beteg részeket.

§. 134. Ha sebek, fekélyek, varak, kelések, avagy nagyon ki-nőtt vadhúfok a' torokban vagynak, akkor a' Nro. 79 és 80. le-iratott orvosságok igen hasznosok; ha pedig ezek egő fájdalmat okoznának, akkor a' Nro. 81. 82. le-iratott orvossággal a' fájdalmat enyhíteni kell.

§. 135. Némellykor kelétskéék imitt-amott a' szájban látnak; a' közepe fejr, a' széjje veres. Az egéfséges emberben magokban is el-múlnak; a' Nro. 74. 78. 79. le-iratott orvosságokkal-is könnyen meg-gyógyítatnak.

§. 136. A' kiknek tsipős vérek vagyon, azoknak az egész nyelvek, szájak, és torkok gyakran igen gonosz indulatú fokadékos hártával bé-borítatik. Illyenkor a' Nro. 77. és 78. le-iratott orvosságok igen hasznosok.

§. 137. Ha ez a' hártya igen va-
 ftag, 's igen kemény; ha a' betegnek
 szájában igen bűdös gőz jön; ha a' száj-
 ban; és torokban imitt amott fzederjes,
 barna, 's fekete fókok, avagy barázdák
 láttatnak, akkor a' Nro. 79. és 80. jo-
 vosolt orvofságokkal kell élni. Belső
 orvofságnak a' Nro. 36. le-iratott or-
 vofságot szorgalmatoson kell adni. Jó
 a' Nro. 47. 48., és 55. fel - találandó
 szer - is.

§. 138. Mihent ez a' hártya le-efik,
 akkor mingyárt a' bűdös száj - gőz el-
 múlik; a' barna, és fekete fókok el-
 tűnnek, és mindenütt szép piros hús
 láttzik. Illyenkor a' felyebb jovosolt
 orvofságokat Nro. 79. és 80. el ha-
 gyuk, és másokhoz Nro. 81. 82. és 83.
 fogunk. A' Nro. 36. avagy 47. 48. di-
 tsért orvofságot addig el-nem kell hagy-
 ni, mig a' beteg elég erőt nem kap, és
 a' rothadásnak jelei el - nem tűnnek.

§. 139. Ha meg - gyógyúl ez az ál-
 lapot, azután sokáig élyen a' beteg a'
 Nro. 62. 83. és 84. le-iratott szerekkel.

§. 140.

§. 140. Némellykor hideg, 's vizes daganat a' le-nyelést alkalmatlanná teszi. Illyenkor a' beteg szomjúságról nem panaszkodik; hideglelés-is ritkan láttatik. A' Nro. 20. jovosolt oszlató herbathé igen hasznos; a' Nro. 85. le-iratott vizellet hajtó orvosság-is ditséretes. Jól viselik magokat a' laxatívák-is Nro. 56. és 86. Gargarismának jó a' Nro. 20. le-iratott orvosság. Kivül a' nyakra ruha között bab lisztet, és borza virágot Kámpharával melegen szünetlen kell kötni.

§. 141. Ha ezek az orvosságok rövid időn a' beteget meg-nem könnyebbítik, akkor az egész nyakat hólyaghuzó flastrommal Nro. 14. bé-kell kötni. Ha igen nagy a' daganat, akkor a' fel-dagatt részeket skarifikálni kell.

§. 142. Némellykor a' torok-gyúladás után a' tonfillák, és a' torokban lévő glandulák fel-dagadva, 's megkeményedve maradnak. Illyenkor a' Nro. 87. 88. 89. le-irt orvosságokkal fokáig kell a' beteget éltetni.

§. 143. A' hypochondriacus férfiak, és a' hysterika afzszonyok gyakran olyan torok - szorúlást éreznek, mintha a' gyomorból a' torokba valami golyóbis fel-menne, és a' lelekzetet meg-akar-na állítani. Illyenkor bűdös gőzöket, ugymint meg-gyújto tollú füstet, kástor - tinkturát Nro. 103. ása fétidát, szarvas szarv spiritust, 's a' t. kell a' beteggel szagoltatni mind addig, mig a' golyóbis el - vész, és a' beteg könnyeben lesz.

§. 144. Sokáig élyen a' beteg a' Nro. 90. és 91. le-iratott orvofságokkal. Ezek a' szerek igen hasznosok azoknak is, a' kik nádra - görtstet; avagy hasonló nyavalya - rontást gyakran szenvednek. Az afzszonyi; 's léányi rend között ez a' nyavalya igen közönséges.

§. 145. Némellykor a' torok' musculuffai el-gyengülnek, és paralyticusok lesznek. Illyenkor a' beteg semmit sem nyelhet-le; azért-is minden második órában tehén-hús levet; tojás-sárgával őszve - veretett édes tejet; árpa-kása levet; 's a' t. bé-kell kliftérezni mind addig, mig a' beteg jobban nem lesz.

lesz. Hasznos orvosságok a' Nro. 92. és 93. le-irt szerek. Az ér-vágás, ha bőv vérű a' beteg, akkor szükséges; ha kevés vérű, akkor ártalmas.

§. 146. Kivül a' nyakat bé-kell borítani etzetes kovázzsal Nro. 13. avagy ha ez eleget rövid údon nem használ, akkor hólyag-huzó flastrommal Nro. 14. Azonban a' nyelv, és a' torok a' Nro. 94. le-irt orvossággal szünetlen nedvesíttessék.

§. 147. Ha a' beteg nyelni kezd, akkor ritkábban kell klisztérezni; szorgalmason éiyen a' Nro. 18. és 20. javasolt orvosságokkal. Hasznos a' Nro. 90. le irt orvosság, is; avagy ha a' beteg igen gyenge, akkor a' Nro. 91. készített electuarium.

XII.

AZ ÓLDAL-NYILALLÁSRÓL.

§. 148. Mikor a' melynek, kiváltképpen az oldalnak belső részét beborító hártya meg-gyűlad, akkor a' betegség oldal-nyilallásnak neveztetik.

§. 149. A' beteg alkalmatlan köhögéstről, forróságról, szomjúságról, és oldal-nyilallásról panaszkodik.

§. 150. Kezdődik többire mindenkor borzadással; azután a' beteg meghevül, meg-szomjúhozik, és köhögni kezd; a' melyben imitt-amott nyilálló fájdalmat érez, mely rövid űdön egy helyben meg-áll, és mint egy le-szegződik, minden köhögés, és bé-felé való lélekzés által nagyobbban nyilallik. A' fő-is fáj; a' lélekzés nehéz; a' nyelv meg-szárad, avagy meg-fejéredik; a' pulsus gyors, erős, kemény, és feszült.

§. 151.

§. 151. Ebben a' betegségben gyakran a' beteg nem mér lélekzteni, mivel minden lélekzésre a' nyilallás nevedik; azért - a' vér, a' tüdőn szabadon által nem folyhat; a' lélekzés megnehezdedik; a' beteg esze nélkül kezd beszélni; gyakran a' tüdő-is meggyúlad, és a' beteg más világra megyen.

§. 152. Ha a' tüdő vérrel megtelik, 's meggyúlad; következendőképben, ha a' vérnek sűrű 's vastag része a' tüdőben marad, akkor a' pulsus megkitlinül, meglágyul, 's meggyengül; az halál-is nem igen meszíze vagyon.

§. 153. Orvosoltatik nyugadolommal; ér-vágással; hivesítő; vért vékonyító, és lágyító orvosságokkal Nro. 1. 2. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 53. 72. 99. kívül lágyító fomentumok Nro. 50. avagy hasonló Kataplásmák Nro. 51 52. jovofoztatnak. Lágyító, és hivesítő kliftérel Nro. 6. az hasat szünetlen nyitva kell tartani.

§. 154. Azon a' karan kell eret vágni, a' mellyik oldal nyilallik. Minden harmadik, avagy leg-tovább minden negyedik órában egyszer az ér - vágás szükséges, mig a' pulsus nem lagyúl, és a' nyilallás nem szűnik, avagy a' természet nem erőtlenedik.

§. 155. Ha a' gyomorban, és a' belekben valami ki-hajtandó matéria vagon (melynek jeleit a' kemény forró hidegben hiven le-irtuk,) akkor mingyárt az ér-vágás után laxálni kell Nro. 5. 56. avagy 49. A' laxálás után hivefits.

§. 156. Valamint a' kemény forró hidegben, úgy az oldal - nyilallásban is mindenféle űresülések, 's folyások hafznofok lehetnek, árthatnak-is; azért-is úgy kell velek bánni, a' mint ottan tanítottuk. Leg-gyakrabban pökés által könnyebbedik az ilyen betegség.

§. 157. Ha a' beteg nagyon kőhög, és semmit ki-nem pök, akkor lágyító orvofságokat Nro. 8. 53. lágy melegen bőven igyék.

§. 158.

§. 158. Ha ezekre sűrű nyálafság kezd ki-pöködni, akkor a' Nro. 33. 34. és 53. le-iratott orvofságok jövofoltar-nak.

§. 159. Némellykor ezek-is eleget nem használnak ; a' betegnek melye nagyon herreg. Illyenkor spongiát meleg vízbe, és etzerbe mártunk, 's azután a' beteg orra alá teszünk ; azonban a' láb-ikrára hólyag - huzó flastro-mot Nro. 14. kötünk.

§. 160. Gyakran gyenge hasmenés támad, és fok taknyos, epés, sárga, 's bűdös emésztet menyen-ki ; a' vizellet-is genyetség forma matériát szállit az űveg fenekére. Illyenkor nem szokott a' beteg fok flegmát ki-pökni.

§. 161. Ha az ér-vágáfok, és az eddig jövofolt orvoslás után-is a' beteg nagyon, 's szárazon hurüt ; ha a' melye nagyon fáj ; ha semmit sem alhatik akkor a' Nro. 30. le-iratott orvofságot meg-kell próbálni.

§. 162. Minekutánna az első három, avagy négy napokon annak rendi szerént eret vágunk; hivesítő, vékonyító, ofzlató, és lágyító orvofságokat illendőképpen bé-adtunk, kívül - is megpróbáltunk; ha a' forróság szünik, és a' fájdalom nem gyengül; akkor a' fájós helyre nagy vesicatoriumot Nro. 14. kötünk.

§. 163. Némellykor az oldal nyílallás olyan kemény, hogy a' gyúladás sem ér-vágással; sem belső, sem külső orvofsággal el-nem ofzlik; a' betegség matériája meg-nem emészthető, következendőképpen a' testből ki sem hajtathatik; azért-is belső klevénytől kell félni.

§. 164. Ha az eddig jovosolt orvoslás semmit sem használ; ha az ofzolásnak ideje el - múlik; ha azonban a' fájdalom újra nevededik, és egyszer'smind az hideglelés estve felé borzadással újra meg-súlyosodik; ha a' beteg nappal gyakran borzadoz, és újra meg-szomjúhozik; ha az ő ajaka, és ortzája gyakran változik, hól piros, hól halavány; ha a' nyelv száraz; a' izomjúság

ság nagy; az hurút gyakor, és alkalmazatlan; az álm nyughatatlan, és tapasztalhatóképpen a' beteget bádgyasztya; akkor a' nyilalló oldal kel, rövid údon a' fok genyetség nagy tályogat-is tfinál.

§. 165. Illyenkor az ér-vágás, és az ürefítés ártalmas; leg-jobbak, mind belől, 's mind kívül a' lágyító orvosságok Nro. 8. 53. és 51. 52. Ezekkel addig kell orvosolni, míg a' genyetség, vagy pökés, vagy vizellet, vagy emésztet által ki-tisztúl. Ebben az állapotban, ha a' gyakor köhögés miatt a' beteg nem alhatnék, akkor minden este a' Nro. 95. le-iratott tsendefítő orvosságot egyízzerre bé-kell adni.

§. 166. Ha a' beteg fok genyetségnek ki-pökése után egyébképpen jobban lesz, de a' száraz hurútát el-nem vesztetheti, avagy némellykor igen vékony vizes, és ttipős nedveséget pök, akkor a' melynek fekélyeiből könnyen tündő-rothadás lesz, ha az orvos a' beteggel okoson nem bánik, és a' beteg is magára nem vigyáz. Illyenkor első-

ben a' Nro. 30. le-iratott orvofságot kell meg - próbálni, és ha erre a' száraz hurút ki - marad, akkor egyebet tfelekedni nem kell; de ha ki nem marad, akkor a' Nro. 96. 97. és 98. fel-találándó szerek igen jól viselik ma-gokat.

§. 166. Ha a' kelésnek, és a' meg-lett kelevénynek, 's tályognak jelei elő-re mentek. §. 164. és még - is a' ge-nyetség, sem pökés, sem hasmenés, sem vizellet által a' testből ki-nem menyen; akkor a' forró hideg estve felé sulyoso-dik; a' beteg éttszaka sokat izzad, és az egészséges oldalára nagy győtrődés, és kemény száraz köhögés nélkül le-nem fekhetik. Illyenkor a' genyetség hártýában vagyon foglalva, és szűnet-len szaporodik.

§. 167. Ebben a' szomorú állapot-ban egyéb orvofság nintsen, hanem tsak a' fel - vágás, és a' genyetségnék az ál-tal léendő ki - botsáttása.

§. 168. Ha a' genyetség a' testből ki-nem jöhet, akkor meg-vész, meg-tsipófedik, 's meg-rothad; a' körül lévő részeket meg-rágja, utólyára ki-is rágja; a' vérbe bé-menyen; minden nedveléseket meg-veszt, és a' test táplálására alkalmatlanná teszi; az ereket gyors mozgásra izgattya, és eképen az egész testet meg-gyengíti, el-száraztja, és hecát, az az: sarvasztó hideglelést okoz.

§. 169. Némellykor a' genyetség ki felé fiet, és magának útát tfinál. Illyenkor kívül a' bőr fel-dagad; azért is lágyító, és érelő kötésekkel, Kataplasmákkal Nro. 37. 51. 52. fietve érelni, és lágyítani kell; mihent meg-érik, meg-lágyúl, meg-fejéredik, avagy lüktet, és genyetséggel meg-telik, akkor mingyárt ki-kell vágni, és azután fekélyt tisztító orvossággal Nro. 74. 75. 76. 77. 78. 80. bé-kell fetskendezni, és szorgalmatosan tisztítani. Belső orvosságnak a' Nro. 97. és 98. le-irt seb gyógyító szerek jövofoltatnak.

§. 170. Gyakran a' genyetség bé-
 űntödik a' melynek űregibe. Illyenkor
 a' beteg jobban lenni láttzik, mert nem
 gyötrödik úgy, a' mint előbb gyötrö-
 dett; az hurút-is szűnik; a' forró hi-
 deg-is gyengűl, de rövid űdön űjra
 roszszűl lesz; gyakran hurút; nagyon
 gyötrödik, és a' gyötrödés miatt ágyba
 nem feketik, 's fenn űlve aluszik; na-
 gyon hevűl, és szomjúhozik; minden-
 fele ételre, és italra gyötrödni kezd,
 és az ortzáján, 's homlakán izzad;
 estve meg-fázik, 's meg-borzad, az-
 után igen nagyon meg-hevűl, kivált-
 képpen a' tenyerén, és a' lába talpán,
 meg-is szárad ezekben a' részekben; fél-
 éttízaka' táján a' forróság szűnik, a' be-
 teg nagyon el-gyengűl, és igen bőven
 izzad.

§. 171. Ebben a' keserves állapot-
 ban a' melyet meg-kell furni a' Chirur-
 gia ízerent, hogy a' genyetség folyan-
 ki; mert külömben (gyakran így-is,) a'
 betegnek el-kerűlhetetlenűl meg-kell
 halni.

§. 172. Némellykor a' jelek §. 164. azt mutattyák, hogy az oldal-gyúladás kél, és genyetséget tfinál, de azonban a' beteg különös gyötrődésről, és mely szorúlásról panaszolkodik; nyers vizel-letet bortsátt; úgy hurút, mintha catarr-huffa volna; a' nyakán, és a' fején sokat izzad; rövid üdö múlva az egész testen kőlős himlő üt-ki.

§. 173. Illyenkor a' beteg, ha meg-könnyebbedik, az eddig jovosolt or-voslást meg-nem kell változtatni; ha pedig a' természet erőtlen volna, akkor úgy kell vele bánni, a' mint a' kemény forró hidegben V. tanittatott.

§. 174. Halált jelent, ha a' beteg nem könnyebbedik; sokat izzad, és nagyon meg-erőtlenedik; ha a' nagy nyil-allás hirtelen el-múlik; mert illyenkor a' fene, gángréna már jelen vagyon, mindazonáltal a' beteggel úgy kell bänni, a' mint a' fenés torok-fajásban XI. jovosoltatott.

A' TŰDŐ-GYŰLADÁSROL.

§. 175. Midőn a' tŰdő, avagy a' tŰdőt bé - borító hártya meg - gyúlad, akkor a' betegség TŰdő - gyúladásnak neveztetik.

§. 176. A' tŰdő - gyúladás ritkán vagon egyedül; többire oldal - gyúladással együtt jár. Gyakran nátha, és kőszvény hideghez - is adgya magát.

§. 177. A' beteg elsőben fokáig borzad, azután vagon meg - hevül, meg - szomjúhozik szűnetlen mint a' náthás ember, vagon gyötrődik, és nehezen lélekel; a' melye szorúl; a' feje meg - nehezedik; az elméje meg - tom-púl; némellykor esze nélkűl beszél; az ábrázat többire piros; a' lehellés igen meleg (a' kézre szoktunk leheltetni) a' nyelv száraz; a' vizellet lang színű.

§. 178. A' pulsus kezdetben gyors, erős, kemény, és feszült; egynehány, nap múlva meg-kitfinül, meg-lágyúl, és meg-gyengül.

§. 179. A' kemény forró hidegben nintsen úgy meg-terhelve a' tüdő, és azért a' mely nem szorúl úgy meg, nem is olyan nehéz; a' beteg sem gyötrődik úgy, mint a' tüdő gyúladásban.

§. 180. Ebben a' gyúladásban a' beteg úgy köhög, mint a' náthás ember; a' kemény forró hidegben tfak köhén-
tfel, nem hurút úgy, mint a' náthában.

§. 181. Az oldal-gyúladásban nagy nyilallásról panaszkodik a' beteg; a' a' tüdő gyúladásban vagy semmi, vagy tfak tompa fájdalomról beszéll.

§. 182. A' nátha, és kőszvény hi-
degben nem gyötrődik úgy, nem is lélekzel olly nehezen; a' lehellés sem meleg; az ábrázat sem olly piros, mint a' tüdő-gyúladásban.

§. 183. Orvosoltatik ér - vágással; vékonyító, hivesítő, lágyító, és oszlató orvosságokkal Nro. 1. 2. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 53. 72. 99. valamint az óldal -nyilallás, és a' kemény forró hideg. Ez az orvoslás hasznos a' nátha, és köszvény hidegben - is; azért - is mihent a' §. 177. le - irt jelek magokat meg - jelen- tik, akkor mingyárt az orvosláshoz kell fogni.

§. 184. Akár minémű gyenge lenni láttafsék ez a' nyavalya, még - is mingyárt kezdetben minden várakozás, és gondolkodás nélkül eret kell vágni; mert tapasztalt dolog, hogy a' tüdő - gyúladás gyakran igen gyenge törté- tekkel kezdődik, és még - is a' beteget rövid időn más világra küldi, mellyet más hasonló állapotban nem tselekedik, ha mingyárt kezdetben ér - vágás által elég vér ki - vétetődik.

§. 185. Ha sebes fűtés, tántzolás, lovaglás, és elme fel - háborodás után a' test hirtelen meg - hűl, avagy ha az ember nagyon meg - hevül, és hirtelen hideg italt iszik; gyakran azután szü- netlen köhög; mint ha náthás volna,
de

de egyébről semmiről sem panaszkodik; a' pulsus természet szerént való; az erő jó; a' torróság, és a' szomjúság csak olyan, mint annak előtte; egy szóval az hurúran kívül semmi természet rendén kívül való változás nintsen.

§. 186. Ez az állapot igen veszedelmes: lassan lassan meg - súlyosodik; a' lélekzés meg - nehezedik; az álm, és az appetitus el - vész; a' beteg estve felé meg - borzad, azután meg - hevül, reggel felé meg - izzad, és sokszor más világra indul, vizsza könnyen nem is térhet az hecticából, és a' tudó - rothadásból.

§. 187. A' kik kohó füstet, és választó viz gőzet naponként a' melyekbe viznek, azok ilyen köhögést, és halált gyakran látnak, de még - is magokra nem vigyáznak; kéizebbek magokat halálos vezedelembe vetni, mintsem az okos orvosnak tanátsát megbetsúlni, 's meg - fogadni; tudatlan majmaktól kérnek ugyan némellykor tanátsot, de haszontalan, mert a' vak vakot jó útra nem vezethet.

§. 188. Ha valaki a' §. 184. és 188. le - irt kőrnnyűl állásokban kőhőgni kezd, akkor fietve lágyító italakhoz Nro. 8. 53. fogjon, és ha ezekre rövid űdön az hurút nem szűnik, akkor minden tovább való várokozás nélkül eret kell vágni, és a' Numero 8. le - irt vért vékonyító, gyúladást oszlató, forróságot hivesítő, és a' feszűlt részeket meg - lágyító orvosság mellé kell venni a' Nro. 33. fel - találandó mixturát. Illyen orvoslással gyakran nagy veszedelemtől menekedik - meg az ember.

§. 189. A' tüdő - gyúladás ér - vágással; hivesítő, oszlató, kiváltképpen lágyító orvosságokkal Nro. 7. 33. 34. és 53. ha gyengének lenni láttatik - is, még - is orvosoltatik. Ha a' pulsus igen gyenge, és a' beteg igen erőtlen, akkor az ér - vágás ki - marad. Minden hevítő, hánytató, és keményen laxáló szerek ártalmasok.

§. 190. Ha a' gyomor meg - vagy on terhelve, akkor nem hánytatót, hanem hivesítő, és igen gyengén laxáló orvosságot Nro. 49. szoktunk bé - adni;
mert

mert az hánytató ebben a' nyavalyában mindenkor veszedelmes.

§. 191. Ha a' beteg minden nap az emésztettől nem tisztul, akkor lágyító kliftérek Nro. 6. és 46. jövofoltatnak.

§. 192. A' tüdő-gyulladás pökés nélkül igen ritkán oszlik el; némellykor mingyárt kezdetben a' beteg sok flegmát pök, és szemlátomást jobban lesz; gyakran véres barázdák is a' ki-pökött flegmában látatnak, valamint az óldai nyilallásban, de ettől meg-nem kell ijedni; mert ez jó jel.

§. 193. Ha a' beteg könnyen hánnya a' flegmát; akkor tsak oszlató, és lágyító orvosságokkal Nro. 7. és 99. kell őtet éltetni mind addig, mig a' betegség egészen ki-marad.

§. 194. Ha a' flegma nehezen menyen; ha igen sűrű; akkor a' Nro. 33. és 34. le-irt orvosságokat bé-adgyuk úgy, hogy a' beteg egy órában mixturát, másban pedig port vegyen, és igyék minden órában, vagy a' Nro. 53. le-irt herbathéből, vagy a' Nro. 99. jövofolt orvosságból lágy melegén,

§. 195.

§. 195. Ha az eddig jovosolt orvoslásra, a' beteg nem könnyebbedik; a' lélekzés nehéz: a' flegma igen sűrű; az elme meg - bomlik; az inak rángatódni kezdnek; akkor a' láb - ikrára hólyag-huzó flastromot Nro. 14. kötünk.

§. 196. Ha meleg vízbe mártott spongiát a' beteg orra alatt tartunk, akkor a' tüdő - gyúladás - is könnyebben eloszlik, a' flegma - is hamarább megindul, kiváltképpen ha a' meleg víznek fele etzet.

§. 197. A' tüdő - gyúladás gyakran rendesen jár; a' beteg fok meg - ért flegmát pök - ki; a' forróság szünik, és az erő meg - jön; a' beteg lézerentsefen meg - gyógyúl; némellykor pedig a' pökés hirtelen meg - áll; a' flegma ben reked; a' beteg nehezen lélekzel, fokot gyötrődik, meg - álmosodik, eize nélkül beszéll, 's a' t.

§. 198. Illyenkor ha a' forróság újra nevededik; a' pulsus keményedik, és feszül; a' lélekzés nehezedik; akkor mingyárt eret vágunk, mint kezdetben, és azután fok lágyító, vékonyító, és oszlató

tó orvosságokat No. 33. 34. és 99. a' beteggel itatunk; meleg etzetbe spongiát mártunk, és a' beteg orra alá teszünk; a' lábakra, és a' karakra hólyag-huzó flastromat No. 14. kötünk. Ha ezekre a' beteg jobban lesz, akkor meg gyógyúl; ha semmit sem jobbúl, akkor, ha párisból hozat-is Doctort, még-is meg hal.

§. 199. Mikor nátha-és köszvény hideggel együtt vagyon, akkor izzadással, és kőlős himlővel; mászszor orvér, hasmenés, és vizellet által-is szokott jóra válni.

§. 200. Gyakran a' tüdő-gyúladást semmiféle orvoslással el-nem lehet oizlatni; némellykor a' beteg-is magát annak idejében illendőképven nem orvosoltattya: azért-is a' tüdőben támadnak fenék, tályogok, fekélyek, rothadások, tsomótskák, és meg-keményedések.

XIV.

A' TÜDŐ-FENÉRŐL.

§. 201. Ha a' gyúladás igen kemény ; ha illendőképben nem orvosoltatott ; ha hevítő szerekkel jobban fel-gyújtatott ; ha azután a' pulsus igen gyengye , igen gyors, kitfin 's egyenetlen, és ha úgy vér mint valami vékony tzérna szál ; ha az ábrázat meg halaványodik , és bé esik, avagy meg szederjesedik ; ha a' beteg mindent hire, és akarattya nélkül az ágyba ereszt ; ha a' lélekezés hideg ; ha a' lábak, és a' kezek hidegek ; ha barna, avagy fekete, és bűdös matéria pökődik-ki ; ha a' melyen , avagy az egész testen veres avagy szederjes fókók láttatnak ; akkor a' tüdő-gyúladás fenévé vált, és a' beteg bizonyoson meg-hal, akár mitfoda orvos-sággal élyen.

XV.

A' TŰDÖ-TÁLYOGRÓL.

§. 202. Ha a' tŰdö-gyúladás el nem
oszlik; ha pökés által jóra nem változik;
ha a' forróság szünetlen jelen vagon;
ha a' beteg estve felé meg borzad, és az-
után újra meg hevül; ha azonban a' pul-
sus valamennyire gyenge, és lágy; ha a'
mely szorúlva, és mintegy nyomva va-
gyon; ha a' beteg minden ok nélkül
gyakran borzadoz; ha fokat szomjúho-
zik; ha az ortza, és az ajak piros, és szá-
raz; akkor a' tŰdö meg kél. Ez a' ke-
levény Tályognak mondatik.

§. 203. Ha a' tŰdönek nagy része
gyúladott-meg, akkor a' tályog-is nagy
lesz; ellenben pedig ha a' meg-gyúla-
dott hely nem igen nagy, akkor a' ta-
lyog - is nagy nem lehet. Mentől na-
gyobb a' tŰdö-tályog, annál veszedel-
mesebb az állapot.

§. 204. Némellykor fok különös
részek a' tŰdöben gyúladnak-meg; mel-
lyek ha meg-kelnek, akkor fok apró
kelevények támadnak. Ezek a' tályo-

gótskák, ha meg-érnek, azután a' betegnek femmi alkalmatofságot nem okoznak.

§. 205. Az ilyen apró tályagokat fokáig lehet a' tûdőben hordozni; hordozzák - is azok, a' kik az kőhögéssel, és az kőhögés után következő gyenge tûdő-gyúladáással, vagy nem gondoltak, vagy roszszúl bántak; a' kik a' bányákban, istompoknál, kohókuál, a' próba, és a' választó házban naponként forognak.

§. 206. A' kik tûdő-tályogat hordoznak, azok minden nagy mozgás, éneklés, és nagy beszéd után nehezen lélekeznek; gyakran kőhéntselnek - is, a' pofájok - is némellykor piros. Ha ezek előtt a' beteg fokáig hurútott; ha gyakran borzadozott; ha némellykor izomjúhozott - is, és hevült; akkor bizonyos a' tûdő tályognak jelen létele.

§. 207. Már tudgyuk mind a' nagy 's mind az apró tûdő tályognak bizonyos jeleit: azért - is mihent jelen lenni itélyük, akkor mingyárt azon kell igyekezni,

kezni, hogy ki-fokodgyon, és a' genyetség a' tüdőből ki tífztúlyon.

§. 208. Ha a' tüdő-tályog ki-fokad, és a' genyetséget a' melynek ürefségibe bé-önti, akkor a' jelek olyanak, mint §. 170., az orvoslás pedig §. 171. fel-találtatik.

§. 209. Ha a' tüdőnek ürefségibe bé-fokod, és egyszerre igen sok genyetséget önt-bé, akkor könnyen meg-fulhat, 's meg-halhat a' beteg; ha pedig a' tályog nem igen nagy, következendőképpen egyszerre kevés genyetség öntődik a' tüdőbe, akkor gyakran szerentséffen meg-gyógyúl az - is, a' kit minden ember halálra sententziáztat.

§. 210. Némellykor igen sűrű, sűrűkeres, és mint egy meg-keményedett a' genyetség, szintén úgy, a' mint az orlyikokban gyakran meg-sűrűedik, és meg-szarad a' rakony. Illyenkor a' beteg a' genyetséget fel-póki ugyan a' torkába, de onnét tovább nem viheti, ha kézzel valaki ki-nem huzza.

§. 211. Minden tûdő - tályog lágyító, és a' pökéft gyengén fegitő orvosságot Nro. 8. avagy Nro. 33. 34. és 53. avagy Nro. 99. kíván. Minden órában egy findfiával melegen kell bé-adni, spongiát meleg etzetbe kell mártani, és gyakran a' beteg orra alá tenni, hogy kőhögjön; a' ptrüszfzegés - is, és a' nagy beszéd ilyenkor hasznos.

§. 212. Erre az orvoslára gyakran meg-fokad a' tûdő - tályog; a' beteg sok genyetséget naponként ki - pök; a' lélekzés meg - könnyebbedik; a' forróság szünik; a' pulsus természet szerént való állapottyára visszafér, és a' beteg meg - gyógyúl. A' ki fokott, és a' genyetségtől tisztuló tályog már Fekélynek neveztetik.

§. 213. Némellykor a' tályog meg-nem fokad sokáig; az alatt a' genyetség még típősedik, meg-vesz, és a' tályognak hártáját rágja, izgattya, és új gyúladást okoz. Illyenkor a' beteg melyszorulásról; gyakor kőhögésről, forróságról, szomjúságról, és gyakor borzadásról panaszkodik. Azután a' tályog
meg-

meg - fokod ; a' beteg fok genyetséget ki-
pők, és lassan lassan egészen meg-gyógyúl.

§. 214. Ha több tályogok egyszerre
gyúladnak - meg, akkor az állapot su-
lyosabb ; némellykor egyik a' máfik
után gyúlad, 's fokod: mindenkor a'
beteg jobban lesz, ha a' gyengetségtől
meg - tisztúlhat.

§. 215. Ebben az állapotban ha a'
forróság, és a' szomjúság nagy ; ha a'
pulsus gyors, és kemény ; akkor eret
kell vágni, szintén úgy, a' mint a' tüdő-
gyúladásnak elein jovosoltatik, és az-
után gyengén hivesítő, és lágyító orvof-
ságokat Nro. 8. avagy 99. kell a' beteggel
itatni. Ha a' forró hideg nem kemény,
akkor az ér-vágás ki-maradgyon.

XVI.

A' TŰDÖ-FEKÉLYRÖL.

§. 216. Midőn a' tüdő-tályog megfokod, és a' beteg genyetséget pök, akkor a' betegség Tüdő-Fekélynek neveztetik.

§. 217. Ha a' beteg elein fok genyetséget, és azután naponként kevesebbet pök ki; ha azonban a' melye, és a' lélekzése könnyebbedik; a' pulsus maga természet szerént való állapotjára egészen vissza-tér; akkor gyengén erősítő, és seb gyógyító orvosságok No. 97. és 98. avagy 96. és 97. kívántatnak. Igen hasznos előbb a' No. 99. és 97. le-irt orvosságokat együtt adni, és azután lassan lassan lehet a' Nro. 99. jovo-folt lágyító főtt vizet ki-hagyni, csak hirtelen ne történnyék a' változás.

§. 218. Ha a' nagy hurút miatt a' beteg étkezése nem alhatnék, akkor estve tsendefő orvosságot Nro. 17. 24-30. avagy Nro. 95. adunk. Ezzel az orvoslással igen sokan gyógyúlnak-meg.

XVII.

A' TŰDŐ-ROTHADÁSRÓL.

§. 219. Ha a' tŰdő - tályogban lévő genyetség fokáig a' tŰdőben marad, meg-tŰpősedik, meg-romlik, meg-vész; a' körül lévő részeket meg-rágja, 's ki-rágja; a' vérbe bé - vitetődik; a' vért meg-rontja, meg - veszti, meg - tŰpősi-ti, meg - rothasztja; a' testnek táplálását meg - akadályoztattja; a' beteget meg - gyengíti, el-farvasztja, és más világra küldi; akkor az állapot TŰdő-rothadásnak hivattatik.

§. 220. Minek utánna az ilyen tályog meg-fokod, a' beteg fok bűdös, rothatt, tŰpős genyetséget, és nedveséget pők; gyakran vért-is vét; nem-is tŰfuda, mert a' tŰdő eretskéji ki-rágódnak, a' nagy hurút miatt-is gyakran megszakadnak. Ez az állapot igen veszedelmes, többire mindenkor halállal végződik.

§. 221. Eleint lágyító, őszlató, a' pökéft segítő, rothadásnak ellent álló orvofsággal Nro. 99. leg. jobban orvofoltatik; az ér-vágás-is akkor szükséges, a' mikor a' §. 215. le irt állapot magát elé-adgya. Minekutánna a' genyetségnek nagyobb része már ki tisztúlt akkor egyedül a' Nro. 96. és 100. le irt orvofságokban vagyon minden reménység. Lehet-meg próbálni a' Nro. 97. és 98. fel-találandó szereket-is.

XVIII.

A' TŰDÖNEK TSOMÓTSKAIRÓL. ÉS KEMÉNY DAGANATIRÓL.

§. 222. Némellykor a' tűdő-gyúladás sem el-nem őszlik, sem pökés által ki-nem hányattatik, sem genyetséget nem tfinál, sem fenévé nem válik, hanem sok tsomótskákat, avagy más fájdalom nélkül való daganatot támaszt.

§. 223. Ha ezek a' kemény dagatok nagyok, akkor a' beteg az ő melyiben nehézséget érez, nehezen lélekez, minden mozgásra meg - gyengül, majd meg fullad, többire tsák a' hátán, avagy tsák az oldalán fekszik, gyakran le-fem feketik, hanem fenn ülve alulzik; a' pulsus kitsin, és egyenetlen. Némellykor fok apró tsomok vagynak a' tüdőben, mellyek szűnetlen szárazon köhöggetik a' beteget.

§. 224. Ebben a' nyavalyában fok lágyító italak Nro. 99., és oszlató szerek Nro. 88. 89. és 101. jovosoltatnak.

XIX.

A' VÉR-PÖKÉSRŐL.

§. 225. A' melly ember gyakran köhög, és azonban sok habos, és szép piros vért ki-pök, az VÉR-pökélt szenved.

§. 226. A' vér-pökélt jól meg kell különböztetni a' vér-hányástól; mert a' vér-pökésben a' tudórúl jön a' vér; a' vér-hányásban pedig mindenkor a' gyomorból vetődik-fel.

§. 227. A' ki vért hány, az nem köhög; piros, és habos vért sem vették; a' ki pedig vért pök, az mindenkor köhög, és mintegy ki-köhögi a' szép piros, és az aértől meg-habosodott vért.

§. 238. Ha valaki nagyon gyötődik; a' melyiben szorúl, és valami fájdalmat érez; nehezen lélekel; az oldal tsontak alatt feszül; gyakran hurút, és a' mely tsont alatt mint egy tüklandoztatik; akkor vért akar pökni.

§. 229.

§. 229. Minden vér - pökésben a' beteg nyugodjék, ne beszélyen, ne kartzagjan, ne haragoskodgyék; a' lábait meleg vízbe tegye; a' karjait, és a' tzomjait kötse meg; a' lábán vágasson eret, és fok vért véteffen; igyék gyengén hivesítő, tsendesítő orvosságot Nro. 24. 30. gyengén őszve huzó főtt vizet Nro. 43. igen meleg, és savanyú, ételt ne egyék; savanyú, és hevítő italt ne igyék; az hafat lágyító kliftérrel Nro. 6. 46. nyitva tartsa.

§. 230. Ha ezekre a' vér - pökés eleget nem szűnik; akkor őszve huzó orvosságokat Nro. 26. 28. 32. bőven kell adni. Lehet meg - próbálni a' Nro. 25. és 29. le - irt szereket - is. Igen jó egy órában az őszve - huzó orvosságokból, Nro. 26. 28. 32. másban a' tsendesítő szerekből Nro. 24. kiváltképpen Nro. 30. a' betegnek bé - adni. Éttzakára, ha a' beteg igen fokot hurút, a' Nro. 95. le - irt orvosságot kell bé - adni.

§. 231. Ha a' vér - pökés meg - szűnik, akkor az erőffen őszve - huzó orvosságokat el - kell hagyni, és tsak a' Nro. 43. élyen a' beteg mig egészen meggyógyul.

gyógyúl. Rend szerént való itálnak a' tiszta hideg viz leg - jobb hőrpögetve: a' mi a' melyet, és a' tüdőt nagyon meg-erőlteti, az ártalmas; nem jók, az igen meleg, és savanyú ételek - is.

§. 232. A' vér pökés után véres flegmát szoktak pökni a' betegek, melynek ki - tisztítására ha elég erőfiek nem volnának, akkor gyengén pöktető orvossággal Nro. 102. élyenek mind addig, mig egészen meg - gyógyúlnak, de azonban a' Nro. 43. jovosolt főtt viz, és a' Nro. 30. le - irt mixtura ki - ne maradjanak. Éttszakára ilyenkor - is tfendefítő orvosság Nro. 95. kívántatik.

§. 233. Minekutánna a' vér - pökés - is, a' véres flegma ki - vetés - is megszűnik, ha a' beteg elég erős, és éppen semmi alkalmatlanságról nem panaszkodik, akkor több orvosságot ne vegyen, hanem ha valami vér - folyások meg - rekedtek, azokat meg indittsa, ha pedig sem hamorrhó - is, sem hószám, sem ór - vér folyás, sem meg - szokott ér - vágás a' vér pökést nem okozta, akkor vagy minden hónapban, vagy minden ángá - riában,

riában, vagy leg-tovább minden fél esztendőben egyszer eret vágunk: mentől gyakrabban az ér-vágás, annál kevesebb vért kell egyszerre ki-venni.

§. 234. Ha gyengén maradna fokáig a' beteg, akkor erősítő orvosságokkal Nro. 36. 48. 55. élyen mind addig, míg jobban nem lesz.

§. 235. Akárminémű kemény, és veszedelmes légyen a' vér-pökés, de még-is ha a' beteg minden ereit el-vesztette, és a' pulsus olyan gyenge, hogy egyik ütést a' máliktól meg-ne leheffen különböztetni, akkor eret nem kell vágni, hanem csak a' tífendesítő, és őszvehuzó orvosságokkal élyen a' beteg.

§. 236. Minekutánna a' vér-pökés meg-szünik, ha a' beteg még-is szünetlen köhög, és a' melyiben valami égést, és fájdalmat érez; ha a' pulsus gyors, és estve felé mindenkor gyorsabb lesz; akkor a' tüdőben sebek vannak, mellyek igen könnyen fekélyé válnak.

§. 237. Illyenkor szoktak a' betegek taknyos, és egy kevéffé sűrű materiát pökni: némellykor vér - is láttzik közte. Egynehány nap múlva valóságos genyetség pökedik - ki: ez azt jelenti, hogy már a' tüdőben fekélyek vagynak.

§. 238. Ha a' fekély nem nagy, és a' beteg külfömben jó egészségű, akkor a' XVI. Rész szerént lehet egészségre menni, de ha a' fekély igen nagy; a' tüdő természet szerént gyenge; a' nedveffégek tífósek; akkor a' körül lévő részek meg - rágodnak, ki - rágodnak, és orvosolhatatlan sarvadást okoznak. Illyenkor a' XVII. Rész szerént kell orvosolni.

§. 239. Ha a' vér - pökés után a' beteg szárazan köhögne, és a' forróság nem igen nagy volna, akkor tszende-
fitő, és nedvesítő orvosságok Nro. 24.
30. és 53. javasoltatnak; ha a' forróság, és a' szomjúság nagy; a' pulsus gyors, kemény, és feszült; akkor er-vágással, és hivesítő, 's lágyító orvossággal Nro.
7. és

7. és 8. kell orvosolni. Ha ezekre a forróság szűnik, és a beteg genyetséget bőven hány, akkor a' Nro. 96. 98. 100. le - irt orvofságok fokot használ-
nak; estve a' Nro. 95. jovosolt orvofságot kell bé - adni.

§. 240. Az izzadás ellen Nro. 35. és 36. az hasmenés ellen Nro. 28. és 29. a láb dagadás ellen Nro. 85. és 45. gyenge dörgöléssel jovosoltatnak. Ha a' bűdös, rotthatt, tífös nedveség torok - fájást okoz, akkor a' Nro. 77. és 81. le - irt orvofságok ditsértetnek.

XX.

A' FULLADOZÁS RÓL.

§. 241. Mikor az ember nehezen lélekezél; nagyon gyötrődik; minden szempillantásban a' meg fúlástól fél; ki nyitott szájjal lehell; az orrát, melyit, vállait, és karjait mozgattya, úgy hogy minden lehellésben sipolás, zergés, avagy herregés hallásék, akkor a' betegség Fulladozásnak, neveztetik.

§. 242. Ha a' Fulladozás igen kemény, akkor az ábrázat fel-dagad; az ajakok meg-szederjesednek; a' izemek ki felé nyomódnak, és meg-vereffednek; enyves izzadás út-ki az egész testen; a' kezek, és a' lábok meg-hűlnek, a' beteg igen nagyon gyötrődik; és majd minden szempillantásban meg-fullad.

§. 243. A' pulsus gyakran gyors, egyenetlen, és gyenge; némeltykor pedig nagy, és feszült, mászszor egyenetlen, és félben hagyó.

§. 244. A' fulladozó ember nem mindenkor köhög, mindazonáltal némellykor igen nagyon hurút, és vagy semmit sem, vagy igen sűrű, és mint egy apró golyóbitia lett flegmát pők.

§. 245. Vagynak betegek, a' kik nappal könnyen lélekzenek, de ha le-feküsznek, és el-alusznak, ijesztő álmokat látnak, hirtelen fel-ébrednek; az ágyból ki-ugranak; az ablakhoz futnak, hogy friss levegő eget bé-lehelhessenek; azt azért tselekedik, mert félnek a' megfulladáftól.

§. 246. Némellyek tsak bizonyos időben; mások ellenben szünetlen fulladoznak.

§. 247. Valami a' lehellő gégét nagyon őszve huzza, meg-nyomja, és meg dugja, az a' levegő eget sem a' tüdőbe bé, sem a' tüdőből ki szabadon nem ereszt; azért-is az ember vigan nem lélekzelhet, következendőképpen el-kerülhetetlenül fulladoz.

§. 248. A' melly emberben az érzékensegnek erei, nervusok, igen gyengék, igen könnyen mindenféle mozgásokra fel-gerjednek, igen irritábilisek; következendőképpen a' kik górtsöket, spasmusokat gyakran szenvednek, azok sokat fulladoznak. Az ilyenekben gyakran a' torok úgy meg-szorúl, hogy az aër mint egy golyóbillá válik, és a' beteget lélekzelné nem hadgya, majd megfullasztja.

§. 249. Illyenkor a' Nro. 103. leirt orvoságot izünetlen a' beteg orra alatt kell tartani; jó egy kalán vizben 6. 10. avagy több tleppeket-is a' beteg szájába tölteni; én kavés kalánnal szoktam mérni, sohólt még roszszúl nem-is szolgált. Ha erre a' fulladozás nem szünne, akkor a' Nro. 104. fel-talándó mixtura magát igen jól viseli. A' Nro. 92. és 93. le-iratott klifterek-is igen jók.

§. 250. Minékutánna a' fulladozó paroxysmus el-múlik, azon kell igyekezni; hogy többszer vizsza ne jöjjen; erre a' tzélra jó orvoságot jovosoltatnak Nro. 90. és 91. fokáig kell velek élni.

ni. Ez az állapot gyakran tapasztaltatik az hypochondriacus férfiakban, és az hysterica aszfizony-állatokban.

§. 251. Vagynak emberek, a' kik ha szárazan, és a' szobában ülnek, könnyen lélekzelnek, semmiről nem panaszolkodnak; de mihent nedves, és ködös időbe ki-mennek, akkor mingyárt nagyon gyötörődnek, nehezen lélekzelnek, és igen nagyon fulladoznak: ez a' tudónek gyengeségitől függ.

§. 252. Ebben az állapotban élyen a' beteg a' Nro. 91. és 97. le irt orvosságokkal mind addig, míg meg nem gyógyul; tavaszszal, és nyárban hegyekre mennyen lakni, gyenge lovaglással, és kotszifással magát gyakran mozgassa.

§. 253. Némellykor a' tudó hirtelen vérrel meg-telik, és a' beteg fulladozni kezd; ha tudni illik valami vér-folyás, úgymint: or-vér folyás, hószám, 's a' t. hirtelen meg-állítatnak avagy ha a' beteg véres természetű, és igen nagyon meg-haragszik, meg-ijed, 's a' t.

§. 254. Az ilyen betegek igen nagy-
gyon meg - erőtlenednek ; nehezen lé-
lekzelnek ; az ábrázatt yok , és a' sze-
mek meg - vereffedik , 's meg - dagad ,
a' karjak , és a' lábak meg - hűl , a' pul-
sus egyenetlen , és el - nyomottatott.

§. 255. Illyenkor fietve eret kell
vágni minden 12. órában egyszer míg
a' lélekzés nem könnyebbedik. Igyék
a' beteg fok lágyító, vékonyító, oszlató,
és gyengén hivesítő orvofságot Nro. 99.
A' lágyító kliftérek Nro. 6. és 46. ditsé-
retesek. A' lábakat, és a' kezeket meleg
ruhával avagy posztóval dörgölni kell.

§. 256. Ha a' beteg jobban lesz,
azután egynehány nap élyen a' Nro. 49.
le-irt laxatívával. Ha a' vég - hurkán lé-
vő vér' erek fel-dagadtak, akkor azok-
ra jobb vér szipókat tenni, mint sem
eret vágni, mindazonáltal az ér - vá-
gás szükséges, hasznos-is mindenkor eb-
ben az állapotban.

§. 257. A' kiknek a' vérek sűkeres,
enyves, azok - is könnyen ebbe a' be-
tegségbe esnek ; mert a' sűrű taknyos
vér könnyen meg - reked a' tüdőben ; a'
le-

lehellő géjét meg-tölti; az aërt szabadon a' tüdőbe bé-nem ereszti; de a' tüdőben lévő levegő eget-is könnyen ki-nem botsártya, azért a' beteg nagyon győtrődik, nehezen lehell, majd megfullad, meleg szobában nem hálhat, tollú derék-ágyra nem mér fekünni, sokat köhög, és ha valami sűrű, borsó szemhez hasonlító gömbölyég flegmát ki-pökhet, akkor mingyárt könnyebben lélekel, és magát jobban érzi.

§. 258. Ebben az állapotban olyan orvofságok ditsértetnek, a' mellyek a' sűrű, sükeres enyves, és taknyos nedveségeket meg - vékonyittyák, el-oszlattják, és vagy pökés, vagy emésztés, vagy vizeliet által a' testből, és a' tüdőből kihajtyák. Illyenek a' Nro. 105. és 106. le-irt orvofságok.

§. 259. Erre az orvoslásra gyakran egészen meg-gyógyúl a' beteg, de mégis az alkalmatlan, és sipoló lélekezés némellykor hirtelen meg-szorittya a' beteget, meg-is füllaszthattya könnyen.

§. 260. Illyenkor a' Nro 105. és 106. le irt orvosságokat el-kell hagyni, és azok helyett másokat 104. avagy 107. kell elé venni. Ha ezekre rövid időn jobban nem lesz a' beteg, akkor a' láb-ikrára hólyag-huzó flástromot Nro. 14. kell kötni, és egymás után a' Nro. 42. le-irt vizzel klisztérezni.

§. 261. Mihent szűnik a' fulladozás, akkor mingyárt ezeket Nro. 104. és 107. el-kell hagyni, és a' Nro. 105. és 106. elé kell venni, az hólyag-huzó flástrom helyét-is fokáig folyni kell hagyni. Ha megint hirtelen fulladozni kezdene, akkor megint a' §. 260. szerént, és ha megint jobban lesz, akkor megint a' §. 258. szerént kell orvosolni, míg a' beteg szépen meg-gyógyúl, avagy leg-alább a' veszedelemtől meg-szabadúl. Mihent nagyon kezd fulladozni a' beteg, akkor mingyárt fris levegő égre vitettségék.

§. 262. Az illyen betegek többire fokáig gyengén maradnak, minden gyenge mozgásra nehezen lélekelnek, gyakran sziv dobogást-is szenvednek.

§. 263. Ez ellen élyen a' beteg sokáig a' Nro. 91. le-irt orvofsággal, és magát gyakran mozgassa, 's mezei levegő eget keressen.

§. 264. Sok betegek arról panaszkodnak, hogy a' fejkéből valami tsipős vékony nedvesség le-foly, a' torkat, és a' melyet tsiklandozza; a' mely' tfont alatt égést okoz. Illyenkor a' beteg igen keményen hurút, és nagyon győtrődik; nehezen lehell, és nagyon fulladoz.

§. 265. Ebben a' környűl állásban lágyító orvofságok Nro. 53. bőv mértékben harmad rész téjjel jovofoztatnak. A' nyak-tfigára hólyag-huzó flastromot Nro. 14. kell kötni.

§. 266. Ha a' tsipős vékony nedveségek folyani meg-szűnnek, és a' beteg még-is nagyon hurút, a' torkában, és a' melyiben tsiklandoztatik, akkor a' Nro. 24. és 30. le-irt szerek ditsértetnek.

§. 267. Gyakran a' Podágra, futó kőszvény, és a' nátha matéria a' tüdőbe verődik, és nagy fulladozást okoz. Illyenkor vékonyító, lágyító, és a' vizelletet gyengén hajtó orvosságok Nro. 8. és 64. jóvofsoltatnak, de bőv mértékben mind addig, míg a' beteg jobban lesz. Azokra a' részekre, a' hól a' kőszvény volt, hólyag - huzó flastro-mot Nro. 14. kell kötni.

§. 268. Ha az ruh roszszúl orvofsoltatik, avagy vízszá verettetik, akkor-is gyakran fulladozás támad. Illyenkor a' Nro. 108. és 109. fel-találándó szerek igen hasznosok. Jók a' Nro. 8. és 64. le-irt lágyító, vékonyító, és vért tisztító italak-is, ha a' beteg velek fokáig él. A' beteg karjaira, avagy lábaira fontánellát tenni igen jó mindenkor, ha a' fulladozás tüdőbe szállat tífós nedveségtől származik.

§. 269. Némellykor a' fulladozásnak oka egyedül a' tüdő-tályog, avagy a' tüdőnek meg - keményedett tsmótskái; ezekről irtunk a' XV. és XVIII-dik részben.

§. 270. A' fulladozás némellykor származik a' gyomornak meg-terhelésitől. Illyenkor hánytató Nro. 4. kívánatik. Ha a' fzelektől származik, akkor a' Nro. 110. le-irt mixtura igen ditséretes.

XXI.

A Z H U R Ú T R Ó L.

§. 271. Az Hurút kétféle: ha a' beteg semmit ki-nem pök, száraz; ha valami nedvességet ki-vét, nedves.

§. 272. A' száraz hurút ellen lágyító orvofságok Nro. 53. jovosoltatnak, harmad rész édes téjjel. Ha erre sűrű flegmát, avagy genyetség forma matériát kezd pökni a' beteg, akkor lágyító oszlató, és gyengén pöktető orvofságok Nro. 8. és 99. ditsértetnek: ezek a' nedves hurútat-is meg gyógyityák.

§. 273. Némellykor a' beteg nagyon kőheg, forróságról, és szömjúságról panaszolkodik; a' pulsus gyors, erős, és feszült; a' mely ég, és na-
G 5
gyon

gyon meg-szorúl; ilyenkor ér-vágá-fal, és a' felyebb jovosolt orvoſsággal Nro. 99. orvofoltatik.

§. 274. Ha a' flegma igen sűrű, és igen nehezen szakad-fel, akkor a' Nro. 33. 34. és 53. le-iratott szerek igen hasznofok.

§. 275. Minekutánna a' beteg fok flegmát, avagy genyetséget ki-pök, azután hasznos a' Nro. 96. le-irt orvoſsággal fokáig élni; azonban jó a' Nro. 35. jovosolt mixturával - is gyakran a' a' beteget éltetni.

§. 276. A' nátha ellen - is lágyító orvoſságok Nro. 8. 53. 99. jovosoltatnak, ezek által a' toroknak, és a' melynek égése el-múlik, az orból le-folyó vizes tſipős nedvesség meg-sűrűedik; a' beteg rövid üdön fok sűrű flegmát kezd pökni, és szemlátomást jobban lesz.

§. 277. Némellykor a' náthás ember hirtelen hidegre menyen, és azonnal az hurítat el-veszti; azután a' flegma a' tüdőben meg-sűrűedik, meg-keményedik, és majd fulladozást okoz.

§. 278. Az hurút, ha kemény, könnyen tüdő-gyúladást, és vér-pökést támaszthat: gyakran tüdő-rothodást-is szerez.

§. 279. A' kik bánya gőzet, választó viz párát, kohó, és próba-ház fűtet, avagy istomp-port a' tüdőbe bélehelnek, azok igen fokot köhögnek, és ha ér vágással, 's lágyító orvossággal Nro. 53. avagy egyszerűsmind gyengén hivesítő, és a' tüdő-gyúladást eltávolztató szerekkel Nro. 8. avagy 99. magokan idején nem segítnek, akkor a' tüdő meg-gyúlad, azután könnyen tályogok szármoznak, mellyeket a' beteg fokáig magában hordozhat; utólyára tüdő-rothadásba - is könnyen beeshetik azokból a' tályogokból.

XXI.

AZ ÁGYÉK-HÁRTYÁNAK GYŰ- LADÁSÁRÓL.

§. 280. Ez a' nyavalya többire mindenkor meg-öli a' beteget; némellykor, de ritkán, szerentséfen meg-is gyógyul.

§. 281. A' szivnek vermetskéje, és a' mely-tfont állya nagyon ég, és nagyon fáj; az ágyék - hártya, és a' lágy oldalak keményen, 's nagy győtrődéssel fel - buzatnak; a' beteg csak a' melynek felső részeivel, és igen szaporán, röviden 's nagy nehezen lélekez; az has, és az ágyék - hártya - is nem mozog; a' beteg fájdalmas tsukláftól kénoztatik: az ábrázaton lévő inak, és húfok, kiváltképpen az ajak körül, ránkátódnak, a' beteget katzagtattják; azonban a' pulsus, a' melly előbb gyors, és kemény volt, meg - gyengül, reszketni kezd, és az halál meg - jelenik.

§. 282.

§. 282. Ebben az állapotban egyedül csak az ér-vágásban vagyon minden reménység; a' vért addig kell botsátani, míg a' pulsus szabadobban, és erősebben verni nem kezd. Azután hivesítő, vékonyító, lágyító, és oszlató orvofságok Nro. 2. 7. 8. 53. 99. jovosoltatnak. A' lágyító meleg kötések-is Nro. 51. 52. és a' lágyító kliftérek Nro. 46. utólyára az hólyag-huzó flastromok-is ditsértetnek.

XXIII.

A' MÁJNAK GYÚLADÁSÁRÓL.

§. 283. Mikor a' máj meg-gyúlad, akkor a' betegség Máj-gyúladásnak mondatik.

§. 284. A' beteg többire nagyon gyötrődik, és nagy fájdalom nélkül mélyen bé-nem lélekzelhet; a' jobb felől lévő lágy oldal meg-feszül, és nagyon fáj, mintha valami madzaggal által szoritódnék; ez a' feszülés gyakran a' mely által egészen a' torkig fel-hat; a' beteg bal oldalán nagy alkalmatlanság nélkül nem fekketik; ha balra fordul akkor a'
jobb

jobb felől lévő oldal-tfontok alatt nehéz terhet, és nyilalló fájdalmat érez, szűnetlen a' köhögésre, hányásra, és a' tsuklásra erőltettedik: a' pulsus gyors, erős, és feszült; az hurút kemény; a' vizellet sáfrány színű; az emésztet fejér; az has fel-puffod, és meg-feszül; a' beteg az ételt utálya.

§. 285. Orvosoltatik ér - vágással; hivesítő, vékonyító, oszlató, és lágyító orvosságokkal Nro. 2. 7. 8. 9. 99. kívül a' jobb felől lévő oldal-lágyot szűnetlen lágyító meleg kötésekkel Nro. 51. 52. kell kötni; a' lágyító lágy meleg kliftérek Nro. 46. bé - vetteffenek; a' gyenge hivesítő, oszlató, és lágyító laxatívák Nro. 49. olyan móddal, hogy egy órában hivesítő főtt vizet, másban pedig laxatívát vegyen a' beteg mind addig, míg hasmenés támad, igen ditséretesek. Igen jó a' máj tájat előbb gyengén meg-kenni a' Nro- 111. le - irt irral, 's azután a' meleg lágyító kötőkkel bé - kötni.

§. 286. Ha a' máj - gyúladásban fekvő beteg meg - rühesedik, avagy káshimlőbe elik, akkor az orvoslást meg-nem kell változtatni addig, míg a' gyúladás

ladás el-nem múlik; ha azután is még rühes volna a' beteg, akkor vér-tisztító orvosságok Nro. 64. és laxatívák Nro. 108. kívántatnak.

§. 287. Ha a' máj meg-kél és ha a' tályog magának ki-felé a' bőr, és az hús alá útat tfinál, akkor sietve érlelni kell Nro. 37. 38. és azután ki kell vágni, addig a' sebet bé-sem kell hagyni nőnni, míg a' genyetség egészen ki nem tisztul, és a' sebnek feneke gyógyúlni nem kezd. Ha ki-felé útat nem tfinál a' genyetség, akkor bizonytalan a' ki-menetel; többire meg-hal a' beteg.

XXIV.

A' MÁJNAK MEG-KEMÉNYÜLT DAGADÁSÁRÓL.

§. 288. Mikor a' jobb felöl lévő oldal-tsontok alatt valami keménység, avagy valami feszülés tapasztaltatik, akkor jelen szokott lenni a' májnak dagadása, melly ha semmit sem fáj, megkeményült Dagadásnak neveztetik, ha fáj többire tsak dugulás.

§. 289. Illyenkor sok oszlató orvosságokkal Nro. 60. 64. 88. 89. 112. 113. élyen a' beteg; kívül pedig minden nap kétszer, avagy háromszor gyengén dörögölteffe a' jobb oldal-lágyat a' Nro. 111. le-irt irral mind addig, mig a' feszülés, és a' dagadás el-múlik.

XXV.

A' SÁRGASÁGRÓL.

§. 290. Midőn a' szemeknek feje, és az egész test meg-sárgúl, akkor a' betegség sárgaságnak hivattatik.

§. 291. Ebben a' nyavalyában dtsértetnek oszlató orvosságok Nro. 64. 89. 112. 113. ezekre ha a' beteg nem laxáltatik, akkor minden negyedik nap laxatívát Nro. 45. 56. 86. kell be-adni, mig meg-nem gyógyúl a' beteg.

§. 292. A' kik sárgaságban fekűznek, a' szívnek vermetskéje' táján nagy terhet éreznek, és nagyon gyötrődnek; a' jobb oldal-lágy feszült, és kemény, de ritkán fáj; a' bőr minden részeiben a' testnek, kiváltképpen pedig a' szemeknek feje nagy sárga; az emésztet fehér, többire nehezen-is tisztúl; a' vizellet barna-sárga, zavaras, és a' belé mártott papiroffat sárgán meg-festi; a' beteg enni nem kíván, nem-is igen szomjúhozik; a' pulsus többire mindenkor természet szerént való, avagy lassú.

§. 293. Igen hasznosnak lenni tapasztaltam a' Nro. 114. és egyszer'smind a' Nro. 115. le-irt orvofságot: egy órában decoctumot, másban mixturát szoktam adni; rend szerént való - italnak - is szolgálhat; jó a' Nro. 62 - is italnak. Hasznos a' lágyító kliftér - is Nro. 46. minden harmadik órában, és a' máj' táját a' Nro. 111. le-irt irral gyakran dörögölni. Ezekkel az orvofságokkal igen hamar meg - gyógyúl a' sárgaság.

§. 294. Minekutánna a' beteg meggyógyúl, és a' jobb oldai - lágy meglágyúl, élyen a' beteg erőfitő orvofságokkal Nro. 91. de azonban a' Nro. 101. le - irt oszlató pilulákkal - is szükseges gyakran élni: így a' máj' dagadás egészen el - oszlik, és a' májnak minden részei meg - erőfednek, 's többszer könnyen fel - nem dagadnak; a' nedveségeket magokból ki - hajtyák elég erőfiek, őszve - gyűlni többszer meg - sem engedik.

§. 295. Némellykor a' pulsus valamivel gyorsabb, mintsem természet szerént szokott lenni; a' beteg - is utálya a' Nro. 114. le - irt mixturát; illyenkor a' Nro. 115. és 116. jovosolt orvofságokkal

kal éltetem a' betegeket, meg-is gyógyultak szerentséfen. Ha minden nap kétszer, vagy háromszor az emésztettől nem tisztult, akkor minden harmadik, avagy negyedik nap laxatívát Nro. 45. avagy 56. és minden nap kétszer lágyító kliftért No. 46. kívül pedig a' máj' tájára lágyító, és oszlató irat Nro. III. kell jóvosolni.

XXVI.

A' LÉP-DAGADÁSRÓL.

§. 296. Ha a' bal felől lévő lágy oldal, az az: a' bal oldal-tfontok alatt lévő hely fel-puffod, meg-feszül, megkeményedik; ha a' beteg bal oldalt könnyebben fekhetik, mintsem a' jobb oldalán, és ha valami terhet érez a' bal oldal-tfontok alatt, mikor a' jobb oldalán fekszik, akkor jelen vagyon a' lép-dagadás. Némellykor fáj-is a' bal lágy oldal.

§. 297. Ebben az állapotban nints jobb oszlató orvosság, mint a' Nro. 115. és 116. együtt. Itálnak jó a' Nro. 62. kívül a' bal oldal' lágyra, a' hól a' lép fekszik, szünetlen az austriai provincia-
lis patikáros, könyv szerént készitetett bürök flastromat kell kőtni. Ha megkeményedik a' dagadás, és semmit sem fáj, akkor hasznosok a' Nro. 60. 64. 88. 89. 101. 112. 113. 114. le-irt orvosságok, de úgy, ha a' beteg velek fokáig él. Ha meg-lágyúl, és el-oszlik a' lép' dagadás, akkor kevésbbet kell oszlató szerekkel, és bőven erőfitő orvosságokkal Nro. 91. és 117. élni. Ekképpen, és igen szerentséfen orvofoltatik a' lép-dagadás.

XXVII.

A' FODOR HÁJNAK KEMÉNY DA-
GADÁSÁRÓL.

§. 298. Valamint a' marhában, úgy az emberben - is a' belek valami hártya-
ról fügnek: ez a' hártya fodor, mint az ing - tázli; köverséget - is tart ma-
gában; azért Fodor - hájnak neveztetik.

§. 299. Valamennyi tejes edények, erek (vasa lactea) vagynak, azok mind ezen a' fodor hájon által - mennek; más után a' vér - erekbe bé nem hathatnak.

§. 300. A' tejes nedveség (Chylus) a' tejes ereken vitetődik a' vérbe; más útja nintsen.

§. 301. Ha a' tejes edények megdugúlnak, akkor a' fodor háj fel - dagad, az has fel - fúvódik, és meg - keményedik; a' test rosztól táplálódik, meghalaványodik, és fel - puffod; az ember el - lágyúl, és meg - gyengül: gyakran félben hagyó (intermittens) hideglelést - is

szerved. Sok nagy hasú gyermekek ebből az okból hideglelősek, meg - sem gyógyúlhatnak a' közönséges orvoslással.

§. 302. Ebben az állapotban sokkal élyen a' beteg a' Nro. 64. 89. 114. 115. Kivalképpen pedig a' Nro. 118. leirt orvossággal: a' savó itálnak igen jó; a' Nro. 116. és 117. leirt szerek sem roszszak. Ekképpen, és igen jó ki - menetellel gyógyítatik a' fodor háj' dagadás.

XXVIII.

A' FÉLBEH-HAGYÓ HIDEGLE- LÉSRÖL.

§. 303. A' melly hideglelés egynehány órákan avagy napokon a' beteget egészen el - hadgya, és azután megint visszfa tér, 's a' beteget szintén úgy, a' mint elsőben, győtri, az, mivel folyását félben hadgya, félben hagyó hideglelésnek neveztetik. Némellyek rázó hidegnek - is hívják.

§. 304. Ha minden nap viszsza-tér, minden - napi ; ha egy napot szabadon hágy, harmad - napi ; ha két egész nap a' betegnek semmi baja nintsen, negyed napi hidegnek neveztetik. Vagyon olyan félben - hagyó hideg - is, a' melly semmi bizonyos űdöt nem tart.

§. 305. A' beteg bádgyadni kezd, és gyakran álitoz, fokát húzódozik ; azután az hát gerintziben meg-borzad ; a' körmek meg - szederjesednek ; a' kezek, és a' lábok meg-hűlnek ; a' bőr alatt lévő vér-erek el-tűnnek, mintha nem - is lettek volna : a' pulsus meg-ki-tűnül, és igen gyorsan kezd verni ; azonban a' beteg minden külső részeiben meg-fázik ; rövid űdő múlva a' belső részek - is fázni kezdnek, és a' beteg refzket, 's nagyon rázódik, gyakran a' fogát őszve-veri, tífkorgattya, nagyon győtrődik, szomjúhozik, az ételt utállja, némellykor sár vizet, avagy flegmát hány ; a' fő' fájás - is gyakran nagy.

§. 306. Mihent a' fázás szűnik, akkor mingyárt a' pulsus nagyobb, és erősebb lesz ; az ábrázat pirosodik, és a' test egészen meg - melegedik : gyakran

esze nélkül - is beszéll a' beteg. Bizonyos idő múlva a' beteg meg - izzad, 's azután egészen meg - gyógyúl.

§. 307. Ez a' forrózás (paroxysmus) vagy egynehány óra, vagy egy nap, vagy két nap múlva megint visszater.

§. 308. Némellykor csak a' lábak hűlnek meg; gyakran csak meg-hevül a' beteg. Sokszor femmi rendet nem tart.

§. 309. Az hideg, avagy fázás alatt igyék a' Nro. 117. le - irt főtt vizből melegen; a' forróság alatt pedig élyen a' Nro. 2. 7. 8. avagy 9. jovoított szerekkel. Hasznos az etzetes kovász - is Nro. 13. a' beteg talpaira kötve.

§. 310. A' forróság alatt ha a' fő fájás szenvedhetetlen; az hévség igen nagy; a' szomjúság tűrhetetlen; a' lélekzés nehéz; a' beteg esze nélkül beszéll; az ábrázat igen piros, és a' szemek igen vereffek; a' pulsus feszülni, 's keményedni kezd; az inak rángatodnak; akkor eret kell vágni, és hólyag - huzó

huzó flastromat Nro. 14. kötni a' beteg lábaira, és karjaira.

§. 311. Minekutánna a' forrózás elmúlik, és a' beteg fel- kel, ha a' gyomorban valami ki- hajtandó matéria vagon §. 17. akkor hánytatót kell adni Nro. 4. Ha a' belekben- is valami megromlatt matéria vagon §. 18. akkor laxativa- is Nro. 5. 45. kívántatik.

§. 312. Minekutánna a' gyomor, és a' belek meg- tisztultak, avagy mikor a' gyomorban, és a' belekben semmi ki- hajtandó matéria nintsen, akkor min- gyárt mihent a' forrózás el- múlik, élyen a' beteg a' Nro. 116. és 117. avagy 117. és 118. avagy 117. és 119. le- irt orvosságokkal mind addig, mig a' paroxysmus megint el- érkezik: a' forrózás alatt úgy kell orvosolni a' mint §. 309. 310. jovosoltatot; a' forrózás után megint a' most jovosolt szerekkel kell élni.

§. 313. Ha erre az orvoslásra az hideglelés el- nem múlik, és ha hetedik- szer- is a' beteget ki- leli, akkor, 's nem előbb, a' Nro. 19. 48. 55. 120. avagy 121. le- irt szerekhez bátran, és tellyes

reménységgel lehet fogni : nem kell a' Chinától félni akkor semmit, a' mikor a' gyomor, és a' belek meg-tisztultak ; a' máj-, lép-, és fodor-háj-dagadás el-oszlatt : Lehet a' Chinát ilyenkor bátran fontonként - is, mint a' kenyeret enni ; soha még eddig az ilyen állapotban senkinek kárt nem tett, ezután sem teszen. A' China mentől több, annál hasznosabb ; azért bőven kell a' beteggel étetni.

§. 314. A' gyenge gyomrú embernek minden második órában egy kőnting China por fok volna ; azért - is minden második órában fél kőntingel meg-kell elégedni.

§. 315. Ha az hideglelés gyengülni kezd, azután minden nap kevesebb Chinát adunk, de a' jobbúlásnak napjától számlálván a' 13. és 14. napokon megint minden második órában a' Nro. 121. le-irt porból bé-adunk ; azután még nyoltz nap, de minden nap kevesebbet, ha bé-veszen a' beteg, akkor az hideglelés többszer vissza nem tér.

§. 316. Valamint az étel, úgy a' China-is a' gyomorban, és a' belekben két részre oszlik: az egyik rész orvosi erővel bír; ennek a' vérbe bé-kell menni, és a' testben benn kell maradni, mert külömben a' testnek nem használhat: a' második rész rossz, haszontalan, földes, és semmi erővel nem bír, ennek az emészttel ószve kell elegyedni; mivel az ételnek rossz, 's haszontalan részeivel egy helyre mennyen, az emészttel a' testből ki-is tisztúl, ha az has meg-nem szorúl. Ostobául tselekednek tehát azok, a' kik a' Chinát a' testből ki-hajtyák; azok-is oktalan, 's tudatlan emberek, a' kik attól félnek, hogy a' China a' testben marad.

XXIX.

A' GYOMOR - GYÚLADÁSRÓL.

§. 317. Midőn a' gyomornak hártái (tunicæ) meg-gyúladnak, akkor a' betegség Gyomor-gyúladásnak neveztetik.

§. 318. Ez a' nyavalya igen veszedelmes ; hirtelen fenévé válik : segíteni csak alig lehet, mert a' meg-gyúladott gyomor magában semmi orvosságot meg-nem szenved.

§. 319. A' beteg panaszolkodik szűnetlen jelen való gyomor-egésről, és szenvedhetetlen gyomor - nyilallásról ; mindent a' mit le-nyel, ki-mondhatatlan nagy fájdalommal, és rettentő tsuklással mingyárt, mihent le-nyel, kihány ; nagyon győtrődik, igen nagyon szomjúhozik : a' pulsus kemény, feszült, gyors, és gyakran el-nyomottatott, és őszve huzódott.

§. 320. Ez a' kegyetlen fájdalom, és a' szív vermetskéjének szorúlása némellykor addig tart, míg a' beteg meg-nem halaványodik, egész testiben meg-nem

nem izzad, és meg-nem hűl: ilyenkor a' pulsus igen kitfin, és gyors, úgy hogy inkább reszketni, mintsem verni láttassék.

§. 321. Orvofoltatik ér-vágással; hivesítő, vékonyító, oszlató, és lágyító orvofságokkal, valamint az agyék' hártyának gyúladása §. 282.

§. 322. Mingyárt kezdetben eret kell vágni, és addig kell a' vért botsátani, míg a' beteg ájulni nem kezd; minden második órában kell egyszer vért botsátani, ha az erő meg-engedi, míg a' történetek nem gyengülnek, és a' beteg jobban nem lesz.

§. 323. Gyenge hús' levet, vékony árpa kása vizet egynehány gránium tisztított salétrommal kalánanként, és ritkán lehet bé-adni: Némellykor a' Nro. 72. és 53. le-irt orvofságból egy, vagy két kalánnal bé-lehet adni. A' külső lágyító meleg kötések győtrődést okoznak, azért könnyűn legyenek, és gyakran meg-újjíttassanak.

§. 324. Leg - bizonyosobban , és hasznosobban gyakor kliftérekkel lehet segíteni : elsőben a' Nro. 6. le - iratott hivesítő , lágyító , és az emésztetet gyengén tisztító szerek ; azután csak lágyító olajos matériák Nro. 46. jövofoltatnak ; minden második órában egy kliftért bé kell vetni.

§. 325. Ha az ér - vágás által a' forróság , és a' gyúladás gyengül ; a' gyakor lágyító kliftérek által a' fájdalom , és a' gyötrődés szűnik , a' beteg pedig még - is gyakran hány , akkor nem csak nem szabad , hanem inkább el - kerülhetetlenül szükséges tfendesítő orvosságot Nro. 24. 30. adni egyszerre ugyan keveset , de gyakran.

§. 326. Ha a' beteg az hivesítő orvosságokat Nro. 72. és a' lágyító meleg kötéseket Nro. 51. 52. gyötrődés nélkül el - kezdi szenvedni ; ha azonban a' pulsus szabadobb , és erősebb lesz , akkor jó a' reménység , nem - is kell az hivesítő orvoslást meg - változtatni , de fok orvosságot a' gyomorba , mindazonáltal nem kell tölteni.

§. 327. A' gyomor gyúladás többi-
re halálos fenévé válik; tályog ritkán
lesz belőle: némellykor szerentséfen el-
is ofzlik.

§. 328. Ha a' fájdalom hirtelen,
mintegy egy szempillantásban el-múlik;
beteg magát jobban érzi, ha azonban
az ábrázat el-halaványodik; a' szemek
bé-esnek; a' pulsus reszket, és úgy vér
mint a' tzerne szál, avagy gyakran meg-
is áll, igen nagyon meg-gyengül; a'
test kívül meg-hül, akkor rövid időn
meg-hal a' beteg.

XXX.

A' GYOMOR-GÖRTSRÖL.

§. 329. Midőn a' gyomor nagyon
öszve-húzódik, nagy fájdalmat, és gyö-
trödést okoz, akkor a' nyavalya gyo-
mor-görtsnek neveztetik: némellyek
nádra-görtsnek; mások szív-szorulásnak
hivják.

§. 330.

§. 330. Sok édes, sós, avagy savanyú víz foly a' szájba; gyakran hányásra - is erőlkedik a' beteg.

§. 331. A' kik a' gyomor-görfet gyakran szenvednek, azok komor kedvűek, szomorúk, víg mulatásban lenni nem igen kívánnak, meg-erőtlenednek, örömöft ülnek, meg-sáppodnak, minden mozgásra nehezen lélekeznek; az has gyakran meg-szorúl; az emésztet golyóbisfokká válik.

§. 332. A' szív dobog; az hasból valami golyóbis a' torokba fel-menyen, és a' lehellést meg-állítja; a' beteg nem szólhat; a' szemek rútúl forognak; a' pulsus meg-gyengül, némellykor elis vész; az has fel-puffod; a' beteg gyakran el-ájúl, avagy nehéz betegségbe, nyavalya' rontásba esik.

§. 333. Ez a' nyavalya gyakran ájúlásnak; némellykor korságnak, nyavalya rontásnak tartatik, kivált a' tudatlan köznéptől.

§. 334. Az ájulás hirtelen szokta meg-nyomni a' beteget; a' lehellést, és a' pulst el-nyomja; a' testet meg-halványítja és hideg izzadságot nyom-ki. A' gyomor-görts ellenben lassan lassan jön; a' lélekzést meg-nehezíti; a' torkat meg-szorítja, a' beteget meg akarja fullasztani; az ábrázatot meg-pirosítja.

§. 335. A' gyomor-görtsöt szenvedő emberek semmiféle érzékenységektől egészen meg-nem fosztatnak; a' torkokba valami golyóbist fel-menni, és ott meg-állani érznek; a' szájak sem habaz. A' nyavalya rontós ember ellenben mindenféle érzékenységeitől meg-fosztatik, és a' szájából fok habat tűr-ki.

§. 336. Ezekből nyilván ki-tetszik, hogy a' gyomor-görts, az ájulás, és a' nyavalya-rontás egymástól különböznek.

§. 337. A' gyomor-görts ellen igen jók a' Nro. 20. 90. 103. 104. 110. 122. 123. le-íratott orvosságok; de úgy, ha a' beteg velek sokáig él.

§. 338. Némellykor a' beteg nagy gyötrődésről; gyomor-szorulásról, fá-
jásról, és rágásról panaszkodik; azon-
ban vagy semmi ételt nem kíván, vagy
természet rendin kívül való dolgokat
eszik; keferű, rothatt, bűdös, avas,
avagy etzetes savanyúgözekeket fel-bőfög;
ilyenkor a' gyomor-görts nem az érze-
kenységeknek gyengeségektől, hanem a'
gyomorban lévő meg-veszett matériák-
tól származik: azért-is a' §. 337. jovo-
folt orvoóságok egyedül magokban a'
beteget tökéletesen meg-nem gyógyít-
tyák.

§. 339. Ha a' száj keferű, a' bőfö-
gés-is keferű és bűdös, rothatt tójas
szagú, avagy olyan, mint a' meg-ava-
sodott vaj, és olaj, akkor etzetes sa-
vanyú gyenge laxatívát Nro. 5. avagy
49. avagy minden órában egy-könting
tisztított bor-kőport kell bé-adni mind
addig, míg a' beteg jól ki-nem tisztul.
Minekutánna jól meg-tisztul a' beteg,
azután megint a' Nro. 90. 122. 123. le-
íratott erősítő, és görts-távoztató or-
voóságok ditsértetnek.

§. 340. Ha a' beteg minden ételt utáll, és szünetlen émelygésről, 's hányásra való erőlkedésről panaszkodik, akkor mingyárt hánytatót Nro. 4. kell bé-adni: erre gyakran egybe, és egészen meg-gyógyúl a' beteg; azután a' Nro. 5. avagy 49. le-iratott szerekkel még egy keveset tisztítani kell, a' tisztítás után megint erősítő, és gőrts-távoztató orvosságok jövofoltatnak. Nro. 90. 91. 122. 123.

§. 341. Mikor a' gyomorban rothatt, és fenylvett matéria vagyon, a' melly gyomor' rágást, és gyomor-gőrtsét okoz, akkor a' beteg etzetes ételeket, és italakat önként kíván; adni is kell néki bőven. Olvasd a' §. 339.

§. 342. Ha a' beteg etzetes savanyú matériát bőfög, akkor rák - szemes laxatívák Nro. 124. 125. kívántatnak: az ilyen állapotban gyakran krétát, meszet, földet, 's a' t. esznek a' betegek.

§. 343. Némellykor a' gyomor-gőrtsét szenvedő ember hideget, és nehez terhet érez a' gyomrában; semmi ételt nem kíván; az étel után nagyon

gyötrődik, fokát bőfög; a' szája ragadós, enyves; a' vizellet nyers, sárga, és vagy taknyos szálók vagynak benne, vagy az üveg fenekére taknyos matériát szálitt; a' beteg gyakran vizes hig, avagy sűrű taknyos nedveséget hány; a' test meg-sáppad, fel-puffad; a' beteg minden mozgásra alkalmatlan, bádgyatt; többire tiák ül; emberek között lenni nem kíván: ilyenkor a' gyomor, és a' belek taknyosok.

§. 344. Ebben az állapotban ha a' beteg gyomor-émelygésről panaszkodik, és szüntelen hányásra erőlkedik, akkor az orvoslást hánytatón Nro. 4. kell kezdeni; azután a' taknyot megvékonyító, és a' testből ki-hajtó orvosságok Nro. 5. 45. 56. 106. 124. 125. minden harmad nap kívántatnak: űdőközben igyék a' beteg fok vékonyító; és gyengén erősítő italakat Nro. 20. avagy 117.

§. 345. Én minden harmadik órában egy könting polyereft sőt No. 105 beadtam, és reája mindenkor egy findlia római szék-fű virágból készített herbathét itattam, és fok taknyos matériát

az

az emésztettel ki-takorodni láttam; azután a' beteg szemlátomást jobban-is lett. Mihent a' beteg a' takonytól meg-tisztúl, akkor mingyárt erőfitő, és gőrts távoztató orvosságok Nro. 123. avagy 90. 91. jovosoltatnak mind addig, mig a' beteg egészen meg-gyógyúl.

§. 346. A' taknyot nagyon vékonyittyák, és a' testből ki-tisztittyák a' Nro. 33. 34. 113. 114. 116. 118. 119. le-irt szerek-is: ezekből lehet olyanokat választani, a' mellyeket a' beteg könnyebben bé-vehet, és hasznosobbnak lenni tapaszta.

§. 347. Ez a' nyavalya gyakran szépségtől, és forró musttól-is származik; az ilyenek hogy kellyen bänni más alkalmatossággal bőven iratik, most egyebekre fietik.

§. 348. A' gyomornak meg-keményedett dagadási gyakran gyomor-gőrtset okoznak: ha nagyok, kézzel-is tapaszta-tatnak; ha aprók, soha külső jeltől meg-nem esmértetnek.

§. 349. Ha a' gyomor, avagy, a' mint mások mondják, a' nádra gőrtset szenvedő emberben az eddig le-iratott okokból semmit nem találunk, akkor a' gyomornak kemény dagadási-iról kell gondolkodni, és mingyárt oszlató orvosságokkal Nro. 60. 64. 88. 89. 101. 105. 112. 113. 114. 115. 116. kell orvosolni; minekutánna elég oszlató orvosságokkal élt a' beteg, azután erősítő szerek javasoltatnak Nro. 90. 91. 123.

XXXI.

A Z H Á N Y Á S R Ó L.

§. 350. Minden gyomor-gőrtset gerjesztő okok; a' gyomornak, és a' gyomor körül lévő részeknek gyúladásai; a' főnek sebei, ütési; a' szakadás (hernia) hányást okozhatnak: ilyenkor nem az hányás, hanem az hányásnak okai ellen kell orvosságot adni.

§. 351. A' vér-hányás igen veszedelmes betegség; azért - is a' vér-pökéstől jól meg - kell különböztetni.

§. 352.

§. 352. A' vér-pökésben a' tüdőből, kőhögéssel, szép piros, és habos vér vetődik; a' vér-hányásban ellenben a' gyomorból, fekete vér minden hurút nélkül, émelygéssel, és hányással jön-ki.

§. 353. A' sziv' vermetskéje szorúlni kezd; a' bal oldal tsontok, kivált a' lép' táján meg-nehezednek, és megfeszülnek; gyakran jobb felől-is a' máj' táján hasonlóképpen nehézség, és feszülés tapasztaltatik; azután roszszúl lesznek a' betegek, és fekete göröngyes vért, minden kőhögés nélkül, hányni kezdnek.

§. 354. Ha a' lépben májban, és a' gyomorban a' vér meg-gyül; az erek vagy meg-szakadnak, vagy meg-tagúlnak, akkor vér-hányás támad.

§. 355. A' vér ezekben a' részekben meg-gyül, ha az ember igen sok, és sűrű vérű, ha a' hószám, és a' vérkorság (hæmorrhoidis) meg-rekednek.

§. 356. Ha a' pulsus elég erős, akkor eret kell vágni, vagy tsak egyszer, vagy többszer-is, ha a' szükség úgy hozá; azután lágyító kliftért Nro. 6. 46.

gyakran bé-kell vetni; gyengén laxáló, és ofzlató etzetes savanyú szerek. is Nro. 49. azonban jovofoztatnak mind addig, mig a' vér-hányás meg-nem szűnik, és a' vér az alfelén ki-nem tisztul.

§. 357. A' vég hurkán lévő ereket meg-kell vizgálni, és ha fel-vagynak dagadva, akkor meleg viz' gőzzel páraltassanak, vér szipóval, avagy borbély eszkőzzel fel-nyitassanak; belől lágyító, és a' hæmorrhoiſt gyengén hajtó orvoſságok Nro. 53. 118. adassanak. A' hószám-nak meg-indittására - is jók az ilyen orvoſságok. Eret vágni a' lában leg-jobb, de azért a' karan - is bátran meg-lehet vágni.

§. 358. Ebben az állapotban opiumot, és őszve-huzó orvoſságokat könnyen ne adgy; mindazonáltal ha már igen fok vér ki-folyt; ha a' beteg igen el-gyengült, akkor a' Nro. 27. 28. 29. szereket meg-kell próbálni; kívül hideg etzetet, avagy jeges vizet kell a' gyomorra tenni; mind a' máj', 's mind a' lép' táját száraz köppelyekkel meg-kell rakni. Olvasd a' §. 31.

§. 359. Némellykor a' beteg minden tapasztalható ok nélkül hány, akkor jó a' fodor minta herbathé; a' fodor minta spiritus: a' Nro. 110. 126. le-irt orvosságok-is magokat igen jól viselik.

XXXII.

AZ HAS-FÁJÁS RÓL.

§. 360. Az Has - fájásnak fokféle okai vagynak: első a' beleknek gyúladása; második az hasnak meg-hivesülése; harmadik a' belekben lévő meg-romlott matériák; negyedik az has-szorulás; ötödik a' fokáig tartott hasmenés, és vérhas; hatodik oka az has-fájásnak minerális matéria XXXIII.

§. 361. Ha az has meg-feszül, és a' beteg az hasában égő, nyilalló, alig szenvedhető fájdalmat érez; ha ez a' fájdalom az hasnak tapogatása alatt sulvofodik; a' bé-lehellés által nevekedik; ha a' beteg hányásra erőlkedik; ha az has meg-szorúl; a' nyelv vagy megszárad, vagy valami fejer nedvességgel

bé-borittatik; ha az hurút nagy; a' forró-
ság kemény; a' pulsus gyors, ke-
mény, feszült, és nagy; a' vizellet ke-
vés, veres, és némellykor igen nagy
fájdalmat okoz; akkor az has-fájásnak
oka a' beleknek meg-gyúladása.

§. 362. Ebben az állapotban a' fájdalom egy helyben áll, de még-is a' beteg imitt-amott az hasában változó fáj-
dalmat -is egyszer'smind érez.

§. 363. Ez a' gyúladás úgy orvo-
soltatik, a' mint a' gyomor-gyúladásban
§. 320. jövofsoltatik. Gyakran kell eret
vágni, mig a' fájdalom nem szünik, a'
pulsus nem lágyul, és a' betegnek ereje
meg-engedi.

§. 364. Az ér-vágás után sok lá-
gyító italak Nro. 8. 53. gyengén hivesi-
tő orvofságok Nro. 2. 72. és lágyító
klifterek Nro. 6. 46. kívántatnak.

§. 365. Kivül az hasat minden har-
madik órában lágyító, és oszlató irrak
Nro. III. gyengén dörgölni kell; az-
után meleg lágyító kötéffel Nro. 51. 52.
bé-kell kötni.

§. 366.

§. 366. Ha az has lágyúl, és a' beteg az has - tapogatást fájdalom nélkül szenvedheti, nem-is győtrődik nagyon; ha a' forróság - is szűnik; a' pulzus lágyúl, akkor a' reménység nevededik, és csak lágyító, 's gyengén hivelítő kliftérekkel Nro. 6. 46. kell orvosiolni.

§. 367. Ha az eddig jovosolt orvoslásra a' beteg semmiben jobban nem lesz, akkor az hasra fok száraz köppe-lyeket kell rakni, és ha ezek sem segít-nek hamar, akkor az fájós helyre hólyag-huzó flastromot Nro. 14. kell kötni.

§. 368. Ha az has nagyon meg-vagyon szorúlva, és az eddig jovosolt orvoslásra; a' lágyító kliftérekre meg-nem indul, akkor mihent elég vér ki-bó-tsáttatik, és a' gyúladás szűnik, min-gyárt erősebb kliftérek Nro. 42. 127. és keményebb laxatívák Nro. 56. 128. di-tsértetnek. A' Tobák fűtet-is kliftér-ben bé - szoktuk vetni.

§. 369. Ha a' beteg szűnetlen hány; ha az hányás sem az ér - vágásra, sem a' lágyító kliftérekre, sem a' meleg lágyító kötésekre nem szűnik; akkor
nagy

nagy a' veszedelem : azért-is fietve megkell állítani. Jó egy órában tsendesítő Nro. 129. másban gyengén laxáló lágyító, és hivesítő Nro. 49. 130. orvofságokat adni, míg az hányás ki-marad, és az emészttet meg-nem lágyúl.

§. 370. Ha az hányás nem szűnik, és az emészttet meg-nem indul, akkor tsuklani kezd a' beteg; az has fel-puffod; az erő el-vész; a' pulsus meg-kitfinül, és meg-gyengül, úgy vér mint a' tzer-na-szál; a' fájdalom egybe el-vész; a' beteg efze nélkül kezd beszélni; avagy nagyon meg-álmofodik, és azután meghül, 's meg hal.

§. 371. Ha meleg napok után, hideg éttzakák jönnek, kivált ha az ember éttzaka jól bé-takarva, avagy felöltözve nintsen; ha sok hideg italakat iszik; ha télben nyári ruhában jár; ha éttzaka, avagy nappal-is hosszú ideig hideg, és nedves kőből tfinált pádimentomon jár, avagy áll; akkor az has fájni kezd; a' fájdalom gyakran el-múlik, megint elé-kerül, és a' köldök'

dők táját gyakran olly kegyetlenül győtri, hogy a' beteg el-ajúl, és az egész testiben hidegen meg-izzad; ha a' fájdalom enyhül, gyengül, akkor a' beteg magát jól érzi, és sem izomjúságról, sem forróságról nem panaszkodik, az ételt sem utálya, az hasát-is minden fájdalom nélkül lehet tapagotni.

§. 372. Ezekből. §. 361., és 371. bizonyoson meg-lehet külömböztetni a' a' béleknek gyúladásától szármozot, hasfájást attól az has-fájástól, a' mely hidegtől vett eredetet, és gyúladás nélkül vagyon.

§. 373. Illyenkor tartsa magát melegben a' beteg, és igyék gyakran római szék-fű-virágból készitetett herbathét, avagy éllyen a' Nro. 3. 20. leiratott szerekkel. Ruhát kell meg-melegíteni, és szeretsen dió virággal, avagy kömény-maggal jól meg-kell fűstelni, s azután az köldökre kötni: azonban római szék-fű-virág herbathét fris lenmag-olajjal klisterben bé-kell gyakran vetni.

§. 374. Ha ezekre a' fájdalom, és a' rágás nem szünik, akkor gyengén hevítő, és tsfendefítő orvofságok Nro. 104. 107. 110 hamar, és szerentséfen szolgálnak. Így orvosoltatik az a' has fájásis, a' melly hypochondriacus férfiakban, és az hysterica - aszszonyokban a' beleknek görtseitől, és azok miatt meg - rekedt szelektől származik.

§. 375. Ha a' gyomorban, és a' belekben meg - romlatt matériák vagynak, akkor vagy hánytatni §. 17. vagy laxálni §. 18. kell; azután ha jól meg - tisztúlnak az első utak, tsfendefítő orvofságokat Nro. 104. 107. 110. 131. kell a' betegnek bé - adni.

§. 376. Némellykor az emésztet meg - keményedik; meg - szárad; a' beteg fokáig arnyék székre nem ül, nagyon gyötrődik, az hasában tompa fájdalmat érez: gyakran az has úgy őszve szorul, hogy a' golyóbisof kemény emésztetet kívül az hasan - is kézzel leheffen tapasztalni; némellykor pedig igen nagyon fel - puffad, de a' puffadás egyenetlen, némelly helyen nagyobb, más helyen nem olyan nagyon fuvódik fel az has.

§. 377.

§. 377. Ebben a' környül-állásban fok lágyító, és gyengén laxáló, 's osztató italak Nro. 53. és azután 49. ezek mellett gyakor lágyító kliftérek Nro. 6. 46. és gyenge dörgölések kívántatnak.

§. 378. Ha az emésztet meg-lágyúl ugyan, de még - is ezekre a' lágyító gyenge laxatívákra illendőképpen ki-nem tisztul, akkor erősebb laxatívákat Nro. 56. kell adni.

§. 379. Hofzszas has - menés, és fokáig tartó vér - has gyakran magok után has - fájást, és has - rágást hagynak: ilyenkor olajos, és nyálos orvofságok Nro. 30. 46. 95. jövofoltatnak.

XXXIII.

A' BÁNYÁSZ-KOLIKARÓL.

§. 380. A' melly has-fájás a' gyomorba le-nyeletett értztől okoztatik, az Bányász-, avagy Kohó-kolikának hivattatik.

§. 381. Némelly autorok azt mondják, hogy egyedül csak óntól származik; mások réztől, óntól, mercuriustól, antimoniumtól, és arsenicumtól eredni gyakran látták. Mindenféle értz ilyen nyavalyát okozhat.

§. 382. Az arany, és ezüst bányászok, ötvések, kép-írók, fazakasok, arannyozók, és több efféle mester-emberek ezt a' betegségét gyakran szenvednek.

§. 383. Ez a' nyavalya a' gyomor táján, és a' köldök körül kezdődik; a' fájdalom kezdetben nem igen nagy, nem is tart sokáig, lassan lassan keményedik, és a' beteget tovább gyötri; a' beteg ételt nem kíván, szelekről panaszkodik, sokat böfög, és gyakran hány;
azon-

azonban az has meg-szorúl; az emésztet meg-keményedik, ketske-golyóbiszá válik; az has öszve szorúl; a' köldök bé-huzódik, és a' beteg öszve fugorodik, 's olyan fájdalmat érez, mintha a' köldöktől a' hát-girintze felé kéfssel vágnák; a' beteg meg-erötlenedik, és el-szárad; a' nyavalya fulyosodik; a' vizellet gyakran meg-reked; az alfél öszve szorúl, és fel felé, 's béfelé huzódik, némellykor klifért sem lehet bé-vetni; azután a' beteg el-szárad; a' karak, némellykor a' lábak-is, el-esnek, minden erőtől meg-fosztatnak. Némellykor fugaradás, avagy refzketés követi ezt a' betegséget.

§. 384. Gyakran a' fájdalom, és a' rágás el-tünik, azután megint elé-kerül, és a' beteget tfak nem kétségbe ejti. Némellykor egy, vagy két nap a' beteg has-fájásról nem panaszkodik, azután megint gyötröttetik; gyakran minden nap vízíza-tér a' fájdalom, és fokáig egy végben tart; azért-is a' beteg úgy meg-erötlenedik, hogy minden szempillantásban az haláltól félni kellyen.

§. 385. Ennek a' nyavalyának nem csak az értz-gözek, és fűstek, hanem mindenféle etzet savanyú ételek, és italak-is, mellyek réz edényben, ón tálban, ón tányéron fokáig vagy főzetnek, vagy tartatnak, és gyakran az új mázos, elég-gé meg-nem égetett föld edények-is; a' fejer ónnal bé-borított eszközök-is; a' mercuriussal meg-fejéretett kalánok-is, valóságos okai: ezt a' tanitást igaznak lenni, gyakran tapasztaltam.

§. 386. A' ravasz kortsamárosok, hogy a' savanyú borokat hamar el-adhassák, vagy az hordóba, vagy a' tsepegés alatt álló désába fekete ónat szoktak vetni, melly ha fokáig az edényben áll, úgy meg-édesíti a' bort, mint a' nádmez: a' kik ilyen bort isznak, ebbe a' nyavalyába esnek.

§. 387. A' Kohó munkások, kiváltképpen a' trébelök, ha bort isznak, avagy etzetes ételeket esznek, fokkal hamarább meg-betegednek; mintha vízzel, és édes ételekkel meg-elégedtek volna; a' kik eh gyomorral a' munkára mennek, azok-is hamarább el-kapják

az has-rágást, mintsem azok, a' kik előbb jó ételekkel jól laknak.

§. 388. Tejes kávé nádmézzel, és irós vajjal; zab-káfa téjben főve irós vajjal; fekete kenyér kövér szalonnával; fejer málna herbathé tojás fárgával, 's nádmézzel; édes téj bőv mértékkel igen hasznos fölöstököm az értzel bánó embereknek. Ebédre kövér tehén húft, avagy szalonnát kell enni. A' nyálas szerek minden kövérségnél hasznofsabbak; a' savanyú borok, és ételek ártalmasok.

§. 389. Lágyító nyálas, és gyengén laxáló szerek Nro. 133. orvofságnak; lágyító olajos klystérek Nro. 46. minden órában egyszer, vagy kétszer; lágyító meleg kötések Nro. 51. 52. az hasra szoritva igen hasznosok. Ha egyszer a' has meg-indúl, többszer meg-szorúlni nem kell hagyni.

§. 390. Ha ezekre az orvofságokra az eméztet meg-nem indul, akkor keményebb laxatívák Nro. 128. és erősebb klystérek Nro. 127. 141. jovafoltatnak.

§. 391. Ha ezekre sem akar szünni az hányás, és a' fájdalom; ha az emésztet meg-nem lágyúl; akkor fél órában tsendesítő Nro. 129. más fél órában erős laxatívát Nro. 128. kell be-adni; azonban tobák füstet kell klystérben bevetni, és azután a' beteget meleg feredőben ültetni. Ha el-ájúl a' beteg, akkor az emésztet meg-indúl, és a' beteg szemlátomást jobban lesz.

§. 392. Ha az hányás meg-áll; az emésztet meg-indúl, és azonban a' fájdalom nem-szünik, akkor, 's nem előbb opiumot Nro. 95. estvére kell adni; nappal élyen a' beteg a' Nro. 140. leírt orvossággal, míg meg-gyógyúl.

§. 393. Ha a' beteg véres természetű; ha a' meg-szokott ér-vágást el-mulatta; ha a' rend szerént való vér-folyások ki-maradtak, avagy rendetlenül folynak; ha a' fájdalom igen kemény, és igen fokáig tart; ha a' beteg forróságról, szomjúságról, és nehéz lélekzésről panaszkodik; ha a' pulsus gyors, erős, kemény, 's feszült, akkor, 's nem mászszor, az ér-vágás mingyárt kezdetben szükséges.

§. 394. A' savanyú etzetes ételek, italok, orvofságok; a' bor; a' tej, a' savó; téfztanémü; savanyú gyümöltkék, ebben a' kólikában ártalmasok, kiváltképpen böv mértékben.

§. 395. A' lágyító laxatívákat addig kell adni, mig az emésztet meg-nem lágyúl, és olyan nem lesz mint a' káfa; a' ketske golyóbifok azt jelentik, hogy a' betegség még meg-nem gyógyúlt; azért-is az orvoslást hamar félben nem kell hagyni.

§. 396. Párisban az illyen kólikában elsőben hánytatnak; azután kemény laxatívát, és erős klystért jovasólnak. A' kinek tettzik, meg-próbálhattya a' Nro. 4. 128. és 141. le-iratott fizereket.

§. 397. Mások hánytatót nem adnak, hanem tsák laxálnak, és lágyitanak mind addig, mig a' beteg meg-nem gyógyúl. Ezek lafsabban ugyan, de azért bátrabban viszik azt véghez, a' mit a' Párisiak nagy veszedelemmel próbálnak. Ezek élhetnek à Nro. 133. le-iratott ital.

§. 398. Vagynak olyanok - is, a' kik semmit sem hánytatnak; keveset - is laxálnak; de a' lágyító, nyálas, és olajos orvosságokat mind belöll, 's mind kívül böv mértékkal mérik; az opiomot sem sajnályák, de még-is mértékletesen. Ezeknek jók à Nro. 56. 53. avagy 140. le-iratott orvosságok; estvére lehet à Nro. 95. fel-találendő italt - is bé - adni. Minekutánà az emésztet meg - lágyúl, kámfóros szereket Nro. 40. adnak.

§. 399. Ha az eddig jovofolt orvoslásra a' köldök vissza-jön; az has meg-lágyúl, és többé öszve nem húzódik; az emésztet minden nap rendesen, és lágyon megyen; a' beteg semmi forróságról, fájdalomról, és szomjúságról nem-panaszolkodik, akkor erőfitő, és oszlató orvosságok Nro. 90. 91. 123. 140. ké-vántatnak, de úgy, hogy a' beteg velek sokáig éllyen; jó a' kámfóros ital-is Nro. 40. A' tejes diaeta igen hasznos. Ió az arany-bányáknál meg-romlott embereket vas-bányákhoz adni; бүдös kövös feredőkben Nro. 138. 139. gyakran fereszteni. Ió à Nro. 137. le-irt, és az hangyabójból tfinált feredő - is. Az el-esett tagokat erőfitő irral Nro. 134. 135.

136. gyakran kell dörgölni; a' réz fajokkal készített feredő - is hasznos. Az electrizatio leg - gyakrabban segít.

XXXIV.

AZ HAS - MENÉSRŐL.

§. 400. Midön az ember gyakrabban ül árnyék - székre, mintsem szokása volt, ha azonban fok hig emésztet minden rágas, és fájdalom nélkül töle mennyen, akkor a' betegség Has-menésnek neveztetik.

§. 401. A' forró hidegben történő has-menés úgy orvosoltatik, a' mint §. 33. le-iratott.

§. 402. Ha az has - menés a' testnek meg - hivesítéstől származik, akkor a' beteg tartsa magát melegen; igyek gyakran római szék - fü - virág, avagy fodor minta - herbathét; köfsen az hasára melegített, és szeretsen dió virággal, avagy kömény - maggal meg - füstelt ruhákat. Ebben az állapotban minekelölte az emésztet meg - indul, az has
K 4 úgy

úgy kezd fájni, mint a' hidegtől eredett kólikában.

§. 403. Ha erre az orvosláfra meg-nem szünik az has-menés, akkor minden reggel, és estve a' Nro. 131. le-irt orvofságot kell bé-adni mind addig, mig a' beteg meg-nem gyógyúl.

§. 404. Ha a' gyomornak, és a' beleknek terhétől §. 17. és 18. ered, akkor reggel hánytatót Nro. 4. estve pedig a' Nro. 131. le-irt terjéket kell bé-adni; ha más nap az has-menés szünik, akkor több orvofság nem kívántatik; ha pedig szünni nem akar, akkor más nap reggel a' Nro. 45. le-irt laxatívát estve megint terjéket Nro. 131. kell bé-adni szintén úgy, a' mint §. 403. mondtuk.

§. 405. Igen hasznos a' Nro. 132. le-irt orvofságot reggel, a' Nro. 131. jovosolt terjéket pedig estve a' betegnek bé-adni; más nap megint lehet elé venni, ha a' beteg jobban nem lesz.

§. 406. Ha az has-menés ezekre meg-nem szünik; ha fokáig tart, és a' beteget nagyon meg-gyengíti, akkor a' Nro.

a' Nro. 28. 29. 31. avagy 32. bizonyo-
fon használ.

§. 407. A' melly has-menés igen
fokáig tart, és a' beteget nagyon meg-
gyengitti; az eddig jovofolt orvoslásra-
is meg-nem gyógyúl, azt hánytatóval,
avagy izzasztóval kell meg-próbálni.

§. 408. Ha a' beteg elég erős, reg-
gel vegyen hánytatót Nro. 4; az há-
nyás után három óra múlva ebédet le-
het enni, de vékony, és könnyen meg-
emészthető ételekből. Itálnak sűrű fetét
veres bort, mellyben szeretsen dió ál-
lyon, kell jovofolni. Estvére vagy fem-
mit, vagy igen keveset kell enni; ét-
szakára a' Nro. 142. le-irattott italt
bé-kell adni.

§. 409. Más nap az hánytató ki-ma-
rad; a' Nro. 143. készített klyftért reg-
gel, és estve bé-kell vetni; a' Nro. 144.
le-irattott flastrommal az egész hasat bé-
kell borítani; a' Nro. 145. fel-találendő
orvofságból reggeltől fogva egész est-
vé-ig minden órában két kalánnal kell
bé-adni.

§. 410. Harmad nap úgy kell orvofolni, a' mint első nap ; negyed nap úgy ; a' mint másod nap ; ötöd nap megint úgy, ha az erő meg-engedi, a' mint első nap.

§. 411. Hatodik nap kezdgyen a' beteg olyan szerekkel élni, a' mellyének Nro. 146. le-iratnak ; négyszer minden nap egy örög magyarónyt kell bé-adni egész egy hólnapig.

XXXV.

A' VÉR - HASRÓL.

§. 412. Midön a' beteg igen gyakran ül árnyék-székre, és mindenkor kemény has-rágásról, 's has-fájásról panaszkodik, akkor a' betegség vér-hasnak neveztetik.

§. 413. Ebben a' nyavalyában nem menyen mindenkor vér; többire hig, vizes, taknyos, tlipös, bűdös, dögös, fekete, rothatt, meg-veszett, genyettséges, és némellykor véres nedveségek folynak.

§. 414.

§. 414. Őszszel leg-gyakrabban jár, kivált ha az idő nedves, a' napok melegek, és az éttzakák hidegek. 1773-dik esztendőben Szathmár Vármegyében nagy kárákat tett; házról házra, faluról falura egész tavaszon, nyáron, és őszi jár, mint a' pestis; fokaktól pestisnek-is tartatott, ha az nem volt-is.

§. 415. Némelly vérhasú betegek nagy forróságról, szomjúságról, fő-fájásról, has-rágásról, és nehéz lélekzésről panaszkodnak: ilyenkor a' nyelv száraz; a' pulsus gyors, erős, feszült, s kemény, valamint a' kemény forró hidegben §. 11. es 12.

§. 416. Láttam olyan vér-hasú embereket-is, a' kik gyakran borzadotak, és meg-hevültek, minden erejektől meg-fosztattak; nehezen lélekzeltek: ilyenkor a' pulsus gyenge, kitfin, s úgy vér, mint a' tzerina-szál, valamint a' rothatt forró hidegben §. 24. 33. és 66.

§. 417. Vagynak vér-hafok, melyekben a' betegek semmi, vagy tfak kevés forróságról panaszkodnak; a' pulsus természet szerént való: követ-ke-

kezendöképpen semmiféle hideg - lelés nem tapasztaltatik.

§. 418. Minekelötte az orvosláshoz fogunk, azt - is jól ki-kell tanulni, hogy most kezdődik - é, vagy már fokáig tartott a' vér - has? Vagyon - é még elég ereje a' betegnek, vagy nints? Véres, gehyettséges, rothatt, avagy más - féle materia tisztul - é? Meg-emészheti - é a' beteg az ételt, és az orvosságot, vagy nem? 's a' t.

§. 419. Némellykor félben hagyó hideg-leléssel - is §. 303. öfzve - foglaltatik a' vér - has.

§. 420. Ha a' beteg véres természetű, és erős; ha a' §. 415. jelen vagyon, akkor orvosoltassék, ér - vágással §. 14. hánytatóval §. 17. és laxatívával §. 405. Minekutánna a' gyomor, és a' belek illendöképpen meg - tisztultak, azután élyen a' beteg a' Nro. 147. és 148. le - irt szerekkel minden órában. Lehet meg - próbálni a' §. 406. le - irt orvosságokat - is, de azonban a' gyengén hivesítő, vért vékonyító, és a' lágyító italok §. 13.15. és klystérek Nro. 46. ki ne maradgyanak. §. 421.

§. 421. Ha rothatt forró hideggel
vagyon §. 416. akkor úgy kell orvo-
solni, a' mint §. 68. 69. 70. és 24. 's
33. jovosoltatik. Illyenkor igen hasznos
a' Nro. 143. készéttett klystér-is.

§. 422. Ha a' vér-has egyedül va-
gyon §. 417. és a' betegség nem régen
kezdődött; ha azonban a' beteg-is elég
erős, akkor röggel hánytatót kell adni
Nro. 4. estvére laxatívát Nro. 132. más
nap reggel tífendefitő orvofságot Nro.
131. avagy 142. Azonban igyék a' be-
teg fött réti kender (gnaphalium) vizet
mézefen; harmad, és negyed nap, me-
gint úgy kell orvosolni, a' mint első,
és másod nap, ha az erő meg-engedi;
ötöd, és hatod nap-is ekképpen kell
continuálni. Minekutánna a' gyomor,
és a' belek eléggé meg-tisztultak, azu-
tán a' Nro. 30. 28. 29. 25. 26. 32. 31.
meg-kell próbálni; ha ezekre nem szü-
nik, a' Nro. 147. és 148. le-iratott sze-
rekhez kell fogni. Meg-lehet próbálni
a' 46. és 149. jovosolt szereket-is.
Némellyek minden negyedik órában egy
kalan vizes rabarbara-tincturát adnak. Ha
a' beteg olyan gyenge volna, hogy
hánytatót, és laxatívát adni nem lehet-
ne,

ne, akkor mingyárt a' Nro. 25. 29. és 32. fel-találendő orvofságokhoz kell fogni.

§. 423. Ha a' vér-has félben hagyó hideg-leléssel jár §. 419. akkor elsöben a' vérhafat §. 422. azután az hideg-lelést §. 312. és 313. kell meg-orvosolni; ha pedig az hideg-lelés igen kemény volna, avagy a' beteg igen el-gyengült volna, akkor egy órában a' Nro. 29. más órában a' Nro. 48. le-iratott orvofságból kell bé-adni mind addig mig a' beteg jobban lesz.

§. 424. A' fött kökény, avagy som-viz italnak; korpa - tzipere ételnek; asztalos enyv korpa-vizzel klyftérnek igen jó azoknak, a' kik más orvofsággal nem élhetnek.

§. 425. Az emésztetet hideg vízbe kell eresztteni, azután olyan helyre öntöni, az hól egészséges ember nem jár; a' szobában lévő aért gyakran meg-kell frissíteni, es valami langal meg-tisztítani; a' betegeket az egészségesektöl el - kell választani, hogy másra ne ragadgyon. Ételnék piritott kenyér, árpa-zab-ris-káfa lágyon főve, italnak réti kender, avagy zab-viz, avagy ha a' rothadásnak jelei meg-jelennek, a' Nro. 47. le-iratott ital leg-hasznofsabb. E
kép-

képpen, 1773-ban, és igen szerentsésen orvosoltam én egy RUMPACH MÁTTYÁS nevű Királyi Chyrurgussal, kinek szorgalmatofsága, hivsége, okofsága, tudományja és szerentsés orvoslása minden akkori tzifra Borbélyokat, de még fok Doktorokat - is szégyenbe ejtett; és azonnal fok ezer betegeket az halálnak torkából visszahuzott Nagy - Bánya vidékén.

XXXVI.

A' DÜHÖS KUTYA-MARÁSRÓL.

§. 426. A' melly kutya egyszerre meg - kedvetlenedik; morog szünetlen; komor tekintetű; nyughatatlan; az eledelet utállya; alá 's fel szünetlen nyargal; azonban a' farkát le - ereszti; minden kutyába, 's állatba belé kap; mindent mardos; kiváltképpen ha egyszer 's mind a' nyála-is foly, és ha a' vitzölis fél; az veszett, avagy dühött kutyának tartatik.

§. 427. Mihent valakit az ilyen kutya meg-mar, 's meg-febez, azonnal a' febet tel-kell vagdalni, és fős etzettel moso-

mosogatni; azután a' Nro. 151. le-iratott irral minden nap egyszer a' sebnek széleit körös körül két ujnaira kend-bé, 's köfs reája minden nap reggel a' Nro. 150. le-iratott irból, estve pedig a' Nro. 153. fel-találendő szerekből: Azután adgy-bé minden nap háromszor egy port Nro. 152. A' sebeket fokáig, két vagy három hétig folytatni kell. Ekképpen, és igen szerentséfen orvofoltatik a' vészett, avagy dühös kutymarás.

XXXVII.

A' RÜHRÖL.

§. 428. Midön a' bőrön, kiváltképpen az ujjak között, apró hólyagotskák, avagy pattanások támadnak, mellyek nagy vizketést okoznak, és ha fel-vakartatnak, varatskákat hagynak hátra, akkor a' nyávalya Rühnek hivattatik. Ha fokáig tart a' Rüh, akkor a' bőrön fok apró keléfsetskék láttatnak, mellyek igen nagyon vízketnek.

§. 429. A' Rüh vagy magában támad, vagy másról ragad a' betegre.
Ha

Ha magában támad, akkor rendszerént való italnak igen jó a' Nro. 109. le-iratott gyökerekből készített főtt víz: Orvofságoknak a' Nro. 108. fel-találán-dó por nagyon ditsértetik. A' rühös tagokat korán reggel meg-kenni, 's dör-gölgötni kell a' Nro. 154. le-irt irral, melly kenést minden másod nap egyszer elé lehet venni, de úgy, ha azonban a' fellyebb jovosolt orvofságokkal szor-galmatoson él a' beteg.

430. Ha a' Rüh másról ragadott a' betegre, akkor elsöben élyen a' beteg a' No. 108 és 109. jovosolt szerekkel mind addig, mig jól ki-tisztúl, azután lehet az egész testet minden másod nap bé-kenni a' Nro. 154. avagy a' Nro. 151. le-irt kenettel; ennek az utólfó kenet-nek egy nyoltzad része, az-az: az egész kenetből három könting, egyszeri ke-nésre elégséges.

§. 331. A' beteg édes ételekkel, és italokkal élyen; az hidegtől magát ója; az ingét gyakran változtassa, és minden fel-vételkor kénkö-füstel meg-füstellye.

§. 432. Külső kenetekkel ritkán kell élni, ne hogy visszsa - verődgyék a' Rüh. A' Nro. 108. és 109. jovosolt szerek, a' kénköves feredökkel, úgy mint a' Budai, Váradi, 's a' t. még a' meg-rögzött Rühet-is meg-gyógyittyák.

XXXVIII.

A' SZOMJÚSÁGRÓL.

§. 433. Sokan vagynak, a' kiknek egyéb bajok nintsen, hanem tsak az, hogy szünetlen szomjuhoznak.

§. 434. Ezeknek vagy igen sürü, vagy igen tsipös a' vérek. Ha sürü, akkor a' pulsus nagy, tellyes, erős, kemény, 's feszült; ha tsipös, akkor a' pulsus kitfin, nem kemény, 's nem feszült.

§. 435. Mikor sürü a' vér, akkor előbb eret kell vágni, 's azután a' Nro. 2. le-irt orvofság, és a' Nro. 7. avagy 156. fel-találendő ital igen hasznos.

§. 436. Midön tšipös a' vér, akkor leg-jobbak a' Nro. 62. 109. 155. és 157. jövofolt italok.

XXXIX.

A' FORRÓSÁGRÓL.

§. 437. Némelly emberek arról panaszkodnak, hogy az ajakok, nyelvek, és a' torkok szárad; azonban gyakran, némellykor szünetlen-is vagy tšak a' fejekben, vagy az egész testekben-is meg-hevülnek; tšendesen nem alhatnak, és nagyon meg-lankadnak.

§. 438. Ezeket úgy kell orvosolni, a' mint fellyebb §. 13 mondottuk. Hasznos az etzetes kovász-is, ha éttzakánként a' beteg talpaira köttetik.

XL.

A' FÁJDALMOKRÓL.

§. 438. Ebben a' tšikellyben rövidesen le-iratnak: 1. A' Fő-fájás. 2. A' Szem-fájás. 3. A' Torok-fájás. 4. A' Fog-

A' Fog - fájás. 5. A' Fül - fájás. 6. A' Has - fájás. 7. A' Vég - hurkának fájása. 8. A' Vese - fájás. 9. A' Köszvény. és 10. A' Mely - fájás.

§. 440. A' Fő - fájás ellen §. 19. jó orvoslás javasoltatik. Ér - vágással; vér - szipókkal; gyakor gyenge laxatívakkal Nro. 5. avagy 49.; leg - jobban orvofoltatik. Hasznosok a' Nro. 158. 159. 160. 161. és 162. le - iratott szerek - is. Jó a' zöld Galamb - fü (verbena) meg - törve, ha az homlokra köttetik. Ha tsak bizonyos órákban, avagy napokon kerül elé a' fő - fájás, akkor a' China Nro. 48. 54. és 55. hamar segít. Ha a' gyomorban lévő meg - romlott sár - vitzől ered, akkor a' száj keferü; a' gyomor emellyeg, és hányásra erőltetik; ilyenkor elsőben hánytatni Nro. 4. azután laxálni kell Nro. 5. avagy 49. A' Főnek beretválása - is jó.

§. 441. A' Szem - fájás §. 91. A' Torok - fájás §. 108. A' Fül - fájás §. 105. Az Has - fájás §. 329. és 360. A' Mely - fájás §. 148. fel - tálatatik. Azért azokról semmit sem írok.

§. 442. A' Fog-fájás ellen ditsértetnek: Laxatívák; etzetes kovász Nro. 13. arra a' karra kötve, a' mely felől a' fog fáj. Kivül jó lágyító, és oszlató meleg kötéseket a' fájós helyre közni §. 112. 140. Hasznos a' szájban gyakran venni, 's tartani a' Nro. 163. le-irt orvosságból. Az Udvas fogba lehet szek-fü-olajt (caryophyllus offic.) eresztteni, avagy egy pilulát a' Nro. 164. le-irt szerből. Az hideg vas-is használ. Ha a' fognak ki-huzása után a' vér meg-nem állana, akkor fele erős etzet, és fele erős égett-bor a' szájba tartva sokat használ, de leg-jobb ruhát tépni, és a' Nro. 22. avagy 23. le-iratott vízbe mártani, 's azután a' fognak helyét veleteli tölteni, 's bé-szorítani; némellykor a' fognak vizsza-tétele-is sokat használ, csak jól bé-nyomattasék, és addig a' nyomás, 's szorittás el-ne hagyattasék, míg a' vér-folyás meg-nem áll.

§. 443. A' Vég-hurkának fájdalma ellen jó a' len-mag-pogátsa téjben, avagy vízben főve, és melegen a' vég-hurkára téve; hasznos az olajos lágyító klítér-is Nro. 46.

§. 444. A' VESE-FÁJÁS kezdődik az ágyékban, az hól a' vesék vagynak, és le-felé a' szemérem-test-felé megyen; a' vizellet gyakran el-állván, meg-reked, némellykor nagyon-is éget. Ilyenkor eret kell vágni, és azután fok lágyító italakat Nro. 8. igyék, a' beteg. Kivül meleg feredök; és meleg lágyító kötések No. 51. 52. jovosoltatnak.

§. 445. A' KÖSZVÉNY vagy forró hideggel vagyon, vagy tsak magára jár: fokkal folyosobb, és veszedelmesebb, ha forró hideggel vagyon, mint-sem egyedül.

§. 446. Midön az ember karjait, lábait, avagy más tagjait fájdalom nélkül nem mozgathattya, és azonban a' fájdalom nem külső, hanem belső okból származott, akkor a' betegség köszvénynek neveztetik.

§. 447. Ha' ezekkel a' fájdalmakkal a' forró hidegnek jelei pag. 16. öszvejönnek, akkor úgy orvosoltatik, mint a' forró hideg IV. tikkelyben pag. 16. Kiváltképpen kezdettől végezetig a' Nro. 165. készitetett orvosságban kell
biz-

bizni. Ebben az állapotban jobban kell a' forró hidegre, mint-sem a' köszvényre vigyázni. Jók a' hivesítő laxatívák-is Nro. 49.

§. 448. Ha a' köszvény forró hideg nélkül vagyon, akkor, ha böv vérü a' beteg, eret kell vágni; ha pedig nints igen sok vére, vért nem kell botsátani. Minden nap két, vagy három port Nro. 5. vegyen - bé a' beteg, és igyék reá egy findfia, vagy pohár herbathét Nro. 13. Jó Bodza-liktariumot (rob. samb.) a' herbathébe tenni. Ebben az állapotban igen hasznosok a' Nro. 64. 84. 85. le-irt orvosságok - is. Gyakran használt a' Nro. 166. jovofolt mixtura-is.

§. 449. Kivül gyenge dörgölések jovofoltatnak; az hideg árt; a' meleg nem jó. Ha estve a' fájdalom igen nagy, akkor reggel, mihent a' fájdalom szünik, opiumot Nro. 95. kell adni, hogy nyugodgyék a' beteg.

§. 450. Gyakran az ember fenn - jár ugyan, de még-is a' köszvénytől sem-miképpen meg - nem menekedhetik; az eddig jovofolt orvoslásra-is meg-nem

gyógyúlhat: Ilyenkor fokáig élyen a' beteg tejes ételekkel, és a' Nro. 167, 168, 169. le-irt orvofsággal.

XLI.

AZ ÉR - VÁGÁSRÓL.

§. 451. A' Borbély gyakran vág eret ott-is, az hól nem kellene, rész szerént azért, mert nem tudgya az ér-vágásnak háfznát, és kár-tévő erejét; rész szerént pedig azért, mert szereti a' pénzt: annakokaért háfznos lesz, rövideden meg - magyarázni azokat az állapotokat, a' mellyekben az ér - vágás szükfeges, és háfznos.

§. 452. Az ér-vágás tfak két állapotban szükfeges, és háfznos: 1 - szer Akkor, a' mikor a' vér meg-bövül; 2 - szor: Akkor, a' mikor az emberi test nedveségei meg-sürüdnek, és a' gyuladásra igen hajlandók, avagy már meg-is gyulattak. Más állapotban az ér-vágás ártalmas, avagy leg-alább háfzontalan; azért-is meg-nem kell engedni, hogy a' pénzt-kereső Borbély eret vágjon.

§. 453.

§. 153. Ha valaki jól él, és igen keveset mozog; ha a' meg-szokott vér-folyások, ugymint: a' hó-szám, arany-ér, 's a' t. ki-maradnak, avagy igen szükön folynak; ha az ábrázat piros, a' szemek veresek, és nehezen forognak; ha a' melegben az ujjak fel-dagadnak, és nehezen hajlanak; ha minden nagy mozgásra a' fő-fáj; ha az ember lankatt, kivált a' mikor melegben jár; ha a' pulsus nagy, lafsú, erős, feszült; ha a' szemek gyakran szikrát látnak; ha a' fő nagy, a' nyak rövid, a' mely széles, és a' test száraz, sovány, ösztövé, akkor a' vér igen bőv.

§. 454. Ha az ember forróságról, szomjúságról, száj szárazságról, nyughatatlan álmról; éttzakai hánykodásról, nyomásról, fulladozásról, és ijesz-tő álmokról panaszolkodik; ha nehezen lélekzel, és a' melyében nehéz terhet érez; ha a' pulsus feszült, kemény; ha a' vizellet veres, akkor a' vér sűrű, és minden-féle gyuladásra hajlandó.

§. 455. Mentől több jelek §. 453. és 454. együtt vagynak, annál bátrabban lehet eret vágni minden-féle beteg-ség-

ségben, és egészségben. Ok nélkül eret nem-kell sem az egészséges, sem a' beteg emberen vágni, mert gyakran tapasztaltatott, hogy tfak egy ér-vágás-is ott, az hól a' fellyebb említett jelek nem-láttattak, halált hozott.

§. 456. Meg-állapodott idejü emberből lehet bátran 10. vagy 12. uncia vért egyszerre botsátani; az iffiabbak, és gyen^{te}bbekből kevesebb-is elég.

XLII.

A' GYOMORNAK, ÉS A' BELEKNEK TISZTÍTÁSÁRÓL.

§. 457. A' Gyomrot akkor kell tisztítani, a' mikor meg-vagyon valamivel terhelve, olvasd a' §. 17. le-irt jeleket. Erre a' tisztításra szolgálhatnak a' Nro. 4. 170. 171. és 172. 173. A' kinek melyik tettezik, abból vegyen. A' böv, és sűrű vérü emberekben előbb eret kell vágni, és azután hánytatni, ha szükséges az hányás. A' Fő - Gyuladásban, Mely - Gyulhdásban, Gyomor - Gyuladásban, 's a' t. hánytatni nem szabad. Soha ok nélkül hánytatót adni nem-kell.

§. 458.

§. 458. Laxatívát akkor kell adni, a' mikor a' belekben valami ki-hajtandó materia vagon §. 16. és 18. Akkor-is hasznosok a' laxatívák, a' mikor vizes nedveségeket kell hajtani, avagy a' felső részekről a' nedveségeket le-felé kell huzni.

§. 459. A' laxatívák két-félék: Né-melleyek hivesitnek; mások hevitnek. A' forrósággal járó nyavalyákban hivesítő laxatívák kívántatnak: Illyenek találtnak a' Nro. 5. 45. 49. 101. 124. 133. A' hideg nyavalyákban, viz-korságokban, catharusokban olyan laxatívákat szoktunk adni, a' mellyek a' vért sebefebben forgatják: Illyenek vagynak Nro. 63. 86. 108. 128. 130. 174. 175. 176. 177. 178. 179. A' kinek mellyik tettzik azt meg-próbálhattya.

§. 460. Mikor az has nagyon megva^egyon szorúlva, akkor elsöben lágyító klifért Nro. 46. és azután nem erős, hanem tsak lágyító gyenge laxatívákat kell adni Nro. 49. Ok nélkül laxálni nem kell.

XLIII.

AZ HIVESITŐ ORVOSSÁGOKRÓL.

§. 461. Hivesítő orvosságoknak azok a' szerek neveztetnek, mellyek az emberi testnek rend - kívül való forróságát meg - enyhittik. Illyenek vagynak Nro. 2. 7. 8. 9. 10. 49. 72. 155. 156. 157.

§. 462. Minden forrósággal járó nyavalya ellen lehet egy órában a' Nro. 2. le - irt mixturából; más órában pedig a' Nro. 8. készített decoctumból a' betegnek bé - adni. Rend szerént való itatnak szolgálhat a' Nro. 7. 155. avagy 156. Ezek az orvosságok egyszer 's mind a' sürü vért - is meg - vékonyittják.

XLIV.

A' LÁGYITÓ ORVOSSÁGOKRÓL.

§. 463. Lágyító orvosságoknak azok a' szerek hivatnak, a' mellyek az embereknek el - száradott részeit, ugy - mint a' száraz nyelvet, torkot, 's a' t. meg - lágyittják, és meg - nedvesítik. Illyenek jövofsoltatnak Nro. 8. és 53.

§. 164.

§. 464. Minden-féle betegségben, ha a' forróság nagy, és ha a' nyelv szárad, ugy-mint a' forró hidegekben, gyuladásokban, 's a' t. lágyító szerek ditsértetnek.

XLV.

A' ROTHADÁS ELLEN VALÓ ORVOSSÁGOKRÓL.

§. 465. Rothadás ellen való orvosságoknak azok mondatnak, a' mellyek meg-nem engedik, hogy az embernek részei meg-vefeszzenek, 's dögöfödgyenek.

§. 466. Mikor a' beteg még meg-nem gyengült, és a' pulsus még erős, akkor leg-jobbak a' savanyó orvosságok. Illyenek vagynak Nro. 1. 47. és 155. Minden-féle forró nyavalya könnyen meg-rothad, azért illyenekkel bővön kell elni.

§. 467. Ha a' beteg nagyon meg-erőtlenedik, és a' pulsus meg-gyengül, meg-kitsinül, akkor a' gyengén ösztönözö, es erösítő szerek jobban viselik magokat, mintsem a' savanyók. Illyenek vagynak Nro. 18. 19. 20. 21. és 39.

XLVI.

GELESZTÁK ELLEN VALÓ OR-
VOSSÁGOK.

§. 468. A' Gelesztáknak leg - bizo-
nyosabb jele az, ha az emberből már
egyszer Geleszták el - mentek; többire
az has - is nagy; az órr - is viszket; a'
beteg - is gyakran hurut, gyomor, és
hás - rágásról - is panaszolkodik.

§. 469. A' Geleszták ellen fok - féle
orvosságok jovosoltatnak (à Nro. 180.
usque ad finem) ; némellyeknek egy
használ, más ellenben semmit sem té-
szen: azért mindeneket okoson kell meg-
próbálni, a' gyermekeknek igen keveset
elsőben, azután többet - is lassan szapo-
ritván a' dozist, lehet adni. A' Disznó-
rúpából (arthanita) készitetett irat, le-
het az hasra kenni.

V É G E.

A Z

ORVOSSÁGOKNAK

MAGYAR, 'S DEÁK

L A I S T R O M A .

Ut alimenta sanis corporibus agri-
cultura, sic sanitatem aegris medicina
promittit.

A. Corn. Celsus, lib. 1. in
initio Praefationis.

MÉLTÓSÁGOS

ÜRMÉNYI

ÜRMÉNYI

JÓSEF URNAK

FELSÉGES TSÁSZÁRI, 'S KIRÁLYI,

FEJEDELMINK

TANÁTSOSSÁNAK,

ÉS

A' FELSÉGES MAGYAR CANCELLÁRIÁN

REFERENDÁRIUSSÁNAK.

SZENT ISTVÁN APOSTOLI KIRÁLY

RENDE

NEMESSÉNEK.

BÖLTSESSÉG, 'S KEGYESSÉG

SZIV ES

BARÁTTYÁNAK.

EZEN MUNKÁJÁT, UGYMINT IGAZ

HÁLÁ-ADÓ SZIVNEK

BIZONYSÁGÁT,

ILLENDŐ TISZTELETTEL

AJÁNLJA

A' Könyvnek

SZERZŐJE.

MÉLTÓSÁGOS
REFERENDARIUS
URAM!

A mennyiben édes Hazámnak, szinte olly mértékben szükség Méltóságodnak tiszteletében gyulladoznom. A Haza-szeretet az anya természetnek szivünkbe óltatott törvénye, mellynek tsak azok nem-érezik édesességét, kik minden nemes indulatokból ki-vetköznek. Hogy ha tehát különbözőhetetlen Méltóságodnak tiszteletétől, úgy leg-alatsónnyabb szivünek kellének akkor lennem; ha első kötelességemnek nem tartanám ennek áldozni.

Már

Már pedig mellyik Magyar ké-
telkedhetik hála-adatlanság nélkül,
hogy Hazáját nem szeretheti; ha
csak Méltóságodhoz leg-érzékenyebb
hajlandósággal nem viseltetik? En
leg-alább meg-másolhatatlan itélet-
tel igazolom. És ha elegendőképpen
ösmerem szívemet, a' mint bizon-
nyára ösmerem, csak utolsó pihené-
semmel fogom Méltóságodhoz von-
zó tiszteletemet ki lehelleni.

Nem számlálom én itt elől Or-
szágunk ditsőségének elő-mozdítá-
sában fáradozhatatlan igyekezeteit;
mert

mert a' Hazának kötelessége ezeket számba venni, 's édes vereijtékeit letörölni, hanem tsak azt mondom: ha Kamillusnak, Détziusoknak halhatatlan nevet szerezhetett Hazájakért vitézül viselt dolgai; úgy Méltóságodnak a' szép Tudományoknak fel-ébresztése még a' leg-később időkre-is fenn-tarthattya édes emlékezetét.

Tekéntsünk bár egy kevésé az Orvosi Tudományra. Boldog Isten melly sohajtozva szükölködött e' nélkül Hazánk! ámbar a' külső Or-
szá-

Szágok mindenkor voltak olyan hajlandósággal Nemzetünkhöz, hogy ebben a mesterségben-is tudós embereket költsönöznének; de ezek leginkább a városokat lakták. Azonban pedig a borbélyok tudatlansága miatt, kiknek gond-viselésére biztatott egyedül a szegénység, a falusi temető-helyek szünet nélkül tellyettek! Hány izzadó munkás dölt el ekéjétől? Hány tsötsömös kisedő alutt-el szomorú anyyának karjain, és előbb tanulta, mi légyen az halál, mint az élet? Noha pedig még valamelly tudós Orvosnak keze visz/za vonyhatta volna a' sirnak küszöbéről!

De úgy tették mintha az Egek
egyedül Méltóságodat rendelték vol-
na ennek az hiányosságnak helyre-
hozattatására, a' midőn tellyes szi-
vefséggel javasolta **FELSÉGES**
ASZSZONTUNKNAK hogy ez
a' neme-is bé-hozattatnék az Orvosi
Tudománynak Országunkba : melly
a' falusi Borbélyokat oktatná a' kö-
zönségesebb nyavalyáknak orvoslá-
sára. Ki könnyű következés, hogy
Jok jóra született Haza-fi meg-es-
mérvén ennek a' Tudományoknak ér-
demét, 's mint-egy szegyenlven ab-
ban Idegeneknek segítségével élni, a'
mire

mire tönnön ereje-is elégséges volna,
hasznos elő - menettel fogja magát
benne a' Haza' számára gyakorolni.
Melly szerentsés vagyok, hogy fogá-
natos közben-járása által Mélsósá-
godnak , **FELSEGES ASZSZO-
NYUNK** leg-előbbször-reám bizta
ennek a' leg-hasznosabb Tudomány-
nak nyilván való tanittását ! Méltó-
ságodnak pedig minémü ditsőség,
hogy annak vólt szerzője , a' miről
az el-folyt sok századok még nem-
is álmadozhattak !

Ez a' különös szerentsém, melyet egyedul Méltóságodnak köszönhetek, okozta, hogy illyetén Tudományról már egyszer ki-adott könyvemet ismét a' nyomtató-prés alá bocsáttanám; mint-hogy már az első ki-adás el-fogyott. Melly könyvemhez való szivesége a' ditső Magyar Nemzetnek uj ösztönt adott, megjobbitott ki-adásnak el-készítésére. Már pedig kinek ajánlhatnám nagyobb igazsággal nevedéken munkátskámot, mint Méltóságodnak? Ki nem tsak minden szép Tudományoknak tzimmeres Párt-fogója; hanem

hanem ennek, a' mellyről ez a' könyv
szól Attya-is. Kérem tehát, hogy
ollyba vegye, mint tulajdonát. És
engedgye-meg, hogy ditsőséges Ne-
ve alatt jelenhesen-meg a' Magyar
világ előtt, mellynek sugarai meg-
fogják a' ször - szál hasogatóknak
látását tompítani, hogy még a' te-
temes hibákat se szemlélhesék; rólam
pedig az egész világ előtt bizony-
ságot fognak tenni: hogy:

MELSŐSÁGOS
REFERENDARIUS
URAMNAK

hóltig érdemetlen szolgája vagyok.
RATZ SAMUEL.

A' KÖNYV-SZERZŐJÉHEZ.

BARÁTOM!

Melley érzékeny szível néz Hazánkkönyvedre!

Melley vidám szemekkel tekénget nevedre!

Midön szülöttyének fárodságát láttya.

Melleyel élet' ágát meg - hozfszabithattya.

Le-fizetted, hidd-el nagy részét adódnak,

Melleyel adós vóltál Anya Országodnak;

A' midön é tető szerekkel fegitted,

Kitöl magad előbb életedet vetted,

Bátran danol már most a' polgár mezein,

Áldás között forog ostroma kezein.

Mofolodva nézi zöld szántó-földjeit,

Hól gyümölsbe láttya vér - verejtékeit,

'S reményli tsüreben gyűjtött élelmével

Komor télt el - hadgyni házi tsemetével;

Mert nem fél mostoha halál' kaszájától,

Hogy olly könnyen foszfsza édes vagyonától.

Munkád bátorittya! Miként örvendezhetz!

Hogy fok szives Magyart a' firtól meg-menthetz.

Ezzel szükölködött még eddig Országunk,

Ebben - is helyre jött már hiányofságunk:

FELSÉGES ASZSZONYUNK (inkáb' mondom A-

EVVEL-is akarta, hogy javúljon Hazánk. (NYÁNK)

Mit kívánhatz Magyar már nagy ASZSZONYODTÓL,

A' mit meg-tagadna sohajtó Honyodtól?

Mérsékelheted - é öröm - könyveidet,

Ha Buda Várára veted szemeidet?

Egek!

Egek! Miként derül régi fényessége,
Miként terjed világ előtt ditsősége;
Hogy kút - fője minden szép Tudományoknak,
Melly első tzimmerre hires Országoknak.
Görögök Athénáft édig magasztalták,
Máfok Tyberisnek part várát tsudálták,
Frantziák Párisnak élnek nagy nevével,
Kérkedik Anglia Londonnak hírével;
Magyar elégedgy - meg Anya - várofoddal,
Könnyen azokkal érfz okoskodásoddal.
De szükség, hogy illyen fok jó téteményért,
Hazádnak örökre költsönözött fényért,
Érzékeny hálát adgy NAGY TERESIÁNAK,
'S szüntelen országláft kívánnyal Házának!
Emlékezet követ építsél szivedben,
Mellyre e' verseket rajzold örömedben:
Még Magyarnak tsak egy vér - tsöpp rug ereben,
Még röpülő lelke akadoz nyelvében,
NAGY TERESIÁNAK szöll tétéményéről;
Mert számat sem adhat ezer kegyelméről.
Te pedig Barátom zöld borostyánodnak,
Nyugodj árnyékában! 's szép Tudományodnak
Hazád áldásiban találd - fel jutalmát;
Életednek pedig Égtől várd óltalmát.

írta Anyos Pál Első Remete
Sz. Pál Rendén lévő
Szerzetes.

Nro. 1.

Vegy. 8 Lót jó etzetet; 16 Lót tiszta mézet. Föld méz sűröségre. Ez etzetes méz.

No. 2.

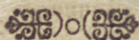
V. 1 Könting tisztított Salétromat; 2 Lót etzetes mézet; 12 Lót borza - virág - vizet. Elegyisd öszve, 's agy-bé minden második óraban két kálással.

No. 1.

Recipe. Acet. bon. unc. jv.
Mell. pur. unc. vjij.
M. coque in consistentiam mellis. Est Oxymell simplex.

No. 2.

R. Nitr. pur. dr. j.
Oxymell, simplic. unc. j.
Aqu. flor. samb. unc. vj.
M. sumat æger omnibihorio duo cochlearia.

No. 3.

V. 1 Marék borzavirágot ; annyi málva-levellet. Vagdald öszve herbatbénék.

No. 4.

V. 30 Gránium ipecacuanbát ; 10. Gránium tisztított Salétromat. Tsinály port.

No. 5.

V. $\frac{1}{4}$ Könting tisztított borkövet ; annyi kettős sót. Tsinály port. Kettőt, avagy bármot egy nap kell be-adni.

No. 6.

V. 6. Lót kút vizet ; 4 Lót len-mág

No. 3.

R. Flor. samb.
Fol. malv. aa. m. j.
M. c. pro The.

No. 4.

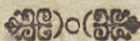
R. Ipecacuanh. gr. xxx.
Nitr. pur. gr. x.
M. f. pulvis pro d. li.

No. 5.

R. Cremor. tart.
Arcan. dupl. aa. dr. ʒ.
M. f. pulvis pro d. fi. Detur talis bis, aut ter de die unus.

No. 6.

R. Aquæ fontanæ unc. viijj.

olajat; annyi mézet; **I** Könting tisztított salétromat. Elegyisd össze klistérnek.

Ol. lin.
Mell. aa. unc. jj.
Nitr. pur. dr. j.
M. pro enemate.

No. 7.

No. 7.

V. 6 Lót árpa-szemet; **I** pint tiszta vizet. Főzd fél óráig. Szűrj-le, s adgy hozzá: **I** Könting tisztított salétromot; 4 löt ezretes mézet. Szólgályán italmak.

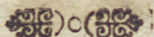
R. Hord. crud. unc. jjj.
Aqu. pur. libr. jv.
Coq. per $\frac{1}{2}$ hor. col.
adde:
Nitr. pur. dr. j.
Oxymell. simplic.
unc. jj.
M. pro potu.

No. 8.

No. 8.

V. 2 Lót fehér málvagyökeret; 2 marék fehér málvalevet. Vagdald össze, és főzd $\frac{1}{2}$ óráig. Szűrj-le és $\frac{1}{2}$ mesz-

R. Rad. alth. unc. j.
Fol. alth. m. jj.
Conf. coq. s. q. aqu.
per $\frac{1}{2}$ hor. col.
libr. jβ. adde:
Nitr. pur. dr. j.

szely vizet. Adgy-
bozzá 1 könting
tisztatott salétro-
mat; 4 lótot etzetes
mézet. Minden má-
sodik órában egy
findsiával kell bé-
adni.

No. 9.

V. 4 Lót pörje gyö-
keret; 1 lótot sóska
gyökeret. Vagdald
öszve, 's főzd $\frac{1}{2}$ ó-
ráig. Szűrj-le 1
itze vizet, 's adgy-
bozzá: 1 könting
tisztatott salétro-
mat; 4 lótot tengeri
szülő syrupot. Min-
den második órában
egy findsiával kell
béadni.

No. 10.

V. 6. Lót zab-sze-
met; 1 pint tisztá-

Oxymell. simplic.
unc. jj.

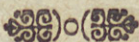
M. sumat æger omni
bihorio vasculum
tepede.

No. 9.

R. Rad. gramin.
unc. jj.
- - acetos. unc. β.
Cosc. coqu. s. q. aq.
per semihor. col.
libr. jj. adde:
Hitr. pur. dr. j.
Syrup. ribes. unc. jj.
M. sumat æger omni
bihorio vasculum.

No. 10.

R. Aven. crud.
unc. jjj.

vizet. Főzd fél ó-
ráig. Szűr-le, 's
adgy hozzá: I kön-
ting tisztított sa-
létromat; 4 lót mál-
na syrupot. Szol-
gályan itálnak.

No. II.

V. 6 Lót zab-szemet;
I pint tiszta vizet.
Főzd fél - óráig.
Szűr le itálnak.

No. 12.

V. 4 Lót pörje gyö-
keret; 2 lót sóska
gyökeret; 2 marék
fejér-málva levelet.
Vagdald öszve, 's
főzd fél - óráig.
Szűrj le jjj. mesz-
szely vizet. Minden
második órában egy
findsiával kell bé
adni.

Aqu. pur. libr. jv.
Coq. per semihor.
col. adde:
Nitr. pur. dr. j.
Syrup. rubr. idæ.
unc. jj.

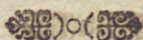
M. pro potu.

No. II.

R. Aven. crud.
unc. jjj.
Aqu. pur. libr. jv.
Coqu. per semihor.
col. d. pro potu.

No. 12.

R. Rad. graminis
unc. jj.
-- acetos. unc. j.
Fol. alth. m. jj.
Consc. coqu. f. q. aq.
per semihor. col.
libr. jjj. D. U.
Sumat æger omni
bihorio vasculum.

No. 13.

V. 1 font savanyú kovászt; 3 löt konyha sót; annyi megtörtetett mustár magot. Jó erős etzettel tfinály tészát.

No. 14.

V. 2. Löt savanyó kovászt. Jó erős etzettel tfinályirat belöle; azután adgy-hozzá körös bogár port, hogy legyen flastrom. Kend lágy borre, 's hintsd-bé megint körös bogár porral.

No. 15.

V. 2 Löt sárga irat; annyi sótalán irós

No. 13.

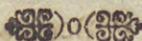
R. Ferm. pan. acid.
libr. j.
Sal. commun.
Farin. sem. sinap.
aa. unc. jβ.
Acet. fortiff. q. f.
ut f. pasta.

No. 14.

R. Ferm. pan. acid.
unc. j.
Acet. fortiff. q. f.
ad consistentiam unguenti, dein adde:
Pulv. Canthar. q.
f. ut f. emplastrum.
Extende super alutam, ac insperge de quo pulvere cantharidum.

No. 15.

R. Unguent. basilic.
unc. j.

vajat. Tfindly i-
rat, 's kend bé a'
bólyag-buzó frás-
trommal meg rd-
gotott helyet.

No. 16.

V. 1 és fél meszszely
ruta vizet; 3 kön-
ting salamiákat;
4 lót ruta etzetet.
Elegyisd öszve.

No. 17.

V. 3 Lót édes man-
dolát. Tfindly egy
meszszely tejet, 's
adgy bozzá: 2 lót
fejér mák syrapot.
Minden második
órában egy findsiá-
val kell bé adni.

No. 18.

V. 1 Gránium Kam-
phórt; 15 gránium

Butyr. rect. insul.
unc. j.

M. pro inungendo
loco vesicante ve-
xato.

No. 16.

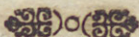
R. Aqu. rut. libr. jβ.
Sal. ammon. dr. iij.
Acet. rutat. unc. ij.
M. d. u.

No. 17.

R. Amygd. dulc.
unc. jβ.
f. l. a. emulsió col.
libr j. adde:
Syrup. papav. alb.
unc. j.
M. sumat æger omni
bihorio vasculum.

No. 18.

R. Camphor. gr. j.
Lap. Cancr. gr. xv.

rák szemet. Tfinály
port's adgy bé min-
den második órá-
ban egyet.

No. 19.

V. 2 Lótvékony Chi-
na port ; 20 lót
ruta vizet ; 6 lót
jó bort ; 4 lót fo-
dor minta syrupot.
Minden második
órában két kalán-
tal kell bé adni.

No. 20.

V. 1 Marék ruta fü-
vet ; annyi vizi
fokbagymát ; annyi
méb-füvet ; annyi
kakuk füvet. Vag-
dald öszve herbát-
nének.

M. f. pulvis, d. ta-
lis omni bihorio
unus.

No. 19.

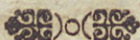
R. Pulv: Cort. per.
opt. unc. j.
Aqu. rutæ. unc. x.
Vin. bon. unc. jiiij.
Syrup. menth.
unc. jj.

M. fumat æger omni
bihorio duo coch-
learia.

No. 20.

R. Hb. rutæ.
- - scord.
- - meliff.
- - serpill. aa.
m. j.

Consc. pro the.

No. 21.

V. 4 I ót jerva gyökér syrupot; annyi malna syrupot; 20 tsepp gálitzkö spiritúst; annyi liquór anodinúst. Elegyisd öszve, 's édesítsd a' No. 20 le-iratott herbathét.

No. 22.

V. 1 Könting gálitzkövet; 2 lóttiszta vizet. Olvazd el.

No. 23.

V. 2 Könting timsót; annyi tiszta vizet. a' mennyiben el olvad.

No. 24.

V. 40 Gránium tisztitott salétromat;

No. 21.

R. Syrup. Contraj.
- - rub, idæi aa.
unc. jj.
Spir. vitriol,
Liqu. anod. min.
aa. gtt. xx.
M. pro edulcorando
the No. 20.

No. 22.

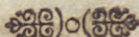
R. Vitriol. alb. dr. j.
Aqu. commun.
unc. j.
Dissolve:

No. 23.

R. Alumin. dr. jj.
Aqu. commun. q.
s. ut dissolvatur.

No. 24.

R. Nitr. pur. gr. xl.
Syrup. Diac. unc. jß

3 löt szent János
gyökér syrupot ;
12 löt hársfa vi-
rag vizet. Minden
második órában két
kalánnal kell bé
adni.

No. 25.

V. 2 Löt szent János
gyökér syru-
pot ; 16 löt fodor
minta vizet ; 1 és
fél Könting Cate-
chu tincturát ; 15
tsepp laudanum li-
quidum. Minden
órában két kalán-
nal kell bé adni.

No. 26.

V. 10 gránium kö-
szikla-timsót ; 16
löt pipatsvirág vi-
zet ; 3 löt sz. János
gyökér syrupot.
Minden órában két
kalánnal kell bé
adni.

Aqu. flor. tili.
unc. vj.

M. sumat æger omni
bihorio duo coch-
learia.

No. 25.

R. Syr. Diac. unc. j.
Aqu. menth.

unc. vjij.

Tinct. terr. catech.
dr. jβ.

Laud. liqu. syd.
gtt. xv.

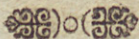
M. sumat æger omni
hora duo cochlea-
ria.

No. 26.

R. Alum. rup. gr. x.
Aqu. flor. rhæad.
unc. vjij.

Syrup. Diacod.
unc. jβ.

M. sumat æger omni
hora duo cochlea-
ria.

No. 27.

V. 16 Lót pipats virág vizet; 3 löt szent János gyökér syrupot; 15 tsepp gdlitzkö spiritúst. Minden órában két kalánnal kell bé adni.

No. 28.

V. 2 Könting arméniai bolúst; 3 löt szent János gyökér syrupot; 16 löt pipats virág vizet. Minden órában két kalánnal kell bé adni.

No. 29.

V. 2 Könting arméniai bolúst; fél könting Catechu port; 3 löt sz. János gyökér syrupot; 1,

No. 27.

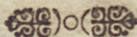
R. Aqu. flor. rhæ.
unc. vjjj.
Syrup. Diacod.
unc. jβ.
Spir. vitriol.
gtt. xv.
M. fumat æger omni
hora duo cochlea-
ria.

No. 28.

R. Bol. armen. dr. jj.
Syrup. Diacod.
unc. jβ.
Aqu. flor. rhæ.
unc. vjj.
M. fumat æger omni
hora duo cochlea-
ria.

No. 29.

R. Bol. armen. dr. jj.
Pulv. terr. catech.
dr. β.
Syrup. Diacod.
unc. jβ.

lót fodor minta sy-
rupot; 16 lót fodor
minta vizet. Min-
den órában két ka-
lánnal kell bé adni.

No. 30.

V. 2. Könting dia-
tragacant port; 3
lót szent János
gyöker syrupot; 8
lót pipats virág vi-
zett. Minden órá-
ban két kalánnal
kell bé adni.

No. 31.

V. 2 Könting terjé-
ket; annyi China
extractumat; 3 lót
szeg-fü-virág sy-
rupot; 12 lót méb-
fü vizet. Minden

Syrup. menth.
unc. β.

Aqu. menth.
unc. vjij.

M. sumat æger omni
hora duo cochlea-
ria.

No. 30.

℞. Pulv. diatragac.
frig. dr. ij.

Syrup. Diacod.
unc. jβ.

Aqu. flor. rhæad.
unc. jv.

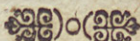
M. sumat æger omni
hora duo cochlea-
ria.

No. 31.

℞. Theriac. androm.
Extr. cor. per. aa.
dr. ij.

Syr. flor. tunic.
unc. jβ.

Aqu. meliff.
unc. vj.

órában két kalán-
nal kell bé adni.

M. fumat æger omni
hora duo coch-
learia.

No. 32.

No. 32.

V. I Könting tor-
mentilla port ; 3
lót szent Fános
gyöker syrupot ;
16 lót pipats vi-
rág vizet. Minden
órában két kalán-
nal kell bé adni.

R. Pulv. rad. tor-
ment. dr. j.
Syrup. diacod.
unc. jβ.
Aqu. flor. rhæad.
unc. vjjj.

M. fumat æger omni
hora duo coch-
learia.

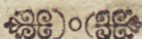
No. 33.

No. 33.

V. I Könting mosat-
lan izzasztó pis-
kóltz port ; 4 lót
tengeri hagymas-
etzetes mézet ; 12
lót pipats virág vi-
zet. Minden máso-
dik órában egy ka-
lánnal kell bé adni.

R. Stib. diaph. n.
abl' dr. j.
Oxym. scill. unc. jj.
Aqu. flor. rhæ.
unc. vj.

M. fumat æger omni
bihorio cochle-
are.

No. 34.

V. 1 Gránium mine-
ralis kermest; 20
gránium diatraga-
cant port. Tsi-
nály port, 's adgy
bé minden második
óraban egyet.

No. 35.

V. 1 és fél marék sá-
lyát; vagdald meg,
's tartsd fél óráig.
2 és fél meszszely
forró vízbe; azu-
tán szürd-le, 's
adgy hozzá: 3 lót
sálya syrupot.
Minden harmadik
óraban egy fincsiá-
val kell bé adni.

No. 36.

V. 3 Lót China port.
Föld 1 óráig; az-
után szürj-le más-

No. 34.

R. Kerm. min. gr. j.
Pulv. spec. diatr.
frig. scrup. j.
M. f. pulvis. Detur
unus omni biho-
rio.

No. 35.

R. Hb. salv. m. jβ.
Cons. inf. f. q. aqu.
ferv. per semihor.
col. libr. jβ. adde:
Syrup. salv. unc. jβ.
M. sumat æger omni
trihorio vascu-
lum.

No. 36.

R. Pulv. cor. per op.
unc. jβ.

fél megszűzéli vizet,
 's adgy hozzá 3 ló
 fejer nád mézet; an-
 nyi fa-héj vizet.
 Minden órában egy
 findsiával kell bé-
 adni.

No. 37.

V. 4 Lót parásában
 sült veres bagy-
 márt; 2 lót fekete
 szappant; annyi
 sárga irat; annyi
 diachylon flastro-
 mat. Elegyisd
 öszve.

No. 38.

V. 4 Lót lágyító fla-
 stromat; annyi
 diachylon flastro-
 mat; 2 lót sárga
 irat; 1 lót meg tö-
 retett mustár ma-

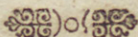
Coqu. s. q. aq. per hor.
 col. libr. j̄β. adde:
 Sacchar. alb.
 Aqu. simpl. Cin-
 nam. aa. unc. j̄β.
 M. sumat æger omni
 hora vasculum.

No. 37.

R. Cepar. sub Ciner.
 coct. unc. jj.
 Sapon. nigr.
 Ungu. basil.
 Empl. Diachyl. cum
 Gum. aa. unc. j.
 M. in mortario.

No. 38.

R. Empl. de mucil.
 - - diachyl. cum
 Gum. aa. unc. jj.
 Ungv. basil. unc. j.
 Pulv. semin. sinap.
 unc. j.

got. *Elegyisd ösz-*
ve gyenge tüznél,
's kend lágy börré.

No. 39.

V. 16 Löt ruta vi-
zet; 3 löt rotha-
dás ellen való etze-
tet; 4 löt citrom-
héj syrupot, min-
den órában két ka-
lással kell bé adni.

No. 40.

F. 2 löt édes mando-
lát; annyi dinnye
magot; 7 gránium
Kamphorát. Tsi-
nály I és fél mesz-
szely tejet, 's az
után adgy hozzá
löt fejer mák syru-
pot. Minden má-
sodik órában egy
findsával kell bé
adni.

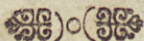
M. leni igne, & ex-
tende super alu-
tam.

No. 39.

R. Aqn. rutæ.
unc. viij.
Acet. antisept.
unc. jß.
Syrup. Cort. Citr.
unc. jj.
M. sumat æger omni
hora duo cochlea-
ria.

No. 40.

R. Amygd. dulc.
Semin. Melon. aa.
unc. j.
Campbor. gr. viij.
f. l. a. emulsio; col.
libr. jß. adde;
Syrup. pap. alb.
unc. jß.
M. sumat æger omni
bihorio vasculum.

No. 41.

V. 4 Lót oszlató fő-
speciefeket. Főzd,
's azután mártás
ruhát a' levibe, 's
kösd melegen a'
fejére.

No. 42.

V. 1 Lót dohány le-
velet; 6 könting
fennalevelet. Vag-
dald öszve, 's főzd
egyfértál óráig; az
után fatsarj-ki egy
meszszely vizet, 's
adgy hozzá 4 lot
mézet. Klifternék
vesd-bé.

No. 43.

V. 8 Lót fekete na-
dály gyökeret; 4
lót fejeér málvagyö-
keret; 2 lot édes
gyökeret. Vagdald

No. 41.

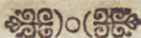
R. Spec. cephal. re-
sol. unc. jj.
D. pro fomento.

No. 42.

R. Fol. tabac. unc. β.
- - fennæ. dr. vj.
Cons. coq. f. q. aqu.
per quadr. hor. col.
expressæ libr. j.
adde:
Mell. unc. jj.
M. pro enemate.

No. 43.

R. Rad. consol. maj.
unc. jv.
- - alth. unc. jj.
Glycyrrh. unc. j.

dald öszve fött viz-
nek.

No. 44.

*V. Tojás fejért; a
mennyi tettzik; jó
erős eget bort, a-
vagy palinkát egy
keveset. Föld edény-
ben gyenge tűznél
veszszövel avagy
kalánnal addig
verd, míg ir nem
lesz belöle.*

No. 45.

*V. 40 Gránum fok
hasznú söt; annyi
jó rabarbarumat.
Tsinály port, s add
bé egyszerre.*

No. 46.

*V. 10 Lót fris ola-
jot; 4 lót traga-*

M. Conf. pro De-
cocto.

No. 44.

R. Album. ovor.

q. v.

Spirit. vini paucul.
In vase figulino su-
pra lenem ignem
virgis, aut coch-
leari tamdiu agita;
donec unguenti
consistentiam ac-
quirat.

No. 45.

R. Sal. polychr.

Rhei. elect. aa.

gr. XL.

M. f. pulvis pro dosi.

No. 46.

R. Olei recentis

unc. v.

cant mucilagót.
Tfindly klistért.

No. 47.

V. 2 és fél mesz-
szély fött árpa vi-
zet; 1 és fél kön-
ting gálitzkö spi-
ritust; 4 lót mál-
na syrupot. Add
italnak.

No. 48.

V. 1 Lót China ex-
tractum; 2 lót
viola syrupot; an-
nyi szent Fános
gyöker syrupot; 8
lót egész tzitrom
vizet. Minden ó-
rában két kulánnal
kell bé adni.

Mucil. gum. tra-
gac. unc. jj.

M. pro enemate.

No. 47.

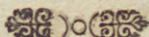
R. Decoct. hord.
libr. jjβ.
Spir. vitriol. dr. jβ.
Syrup. rub. idai.
unc. jj.
M. pro potu ordi-
nario.

No. 48.

R. Exrr. Cort. per.
unc. β.
Syrup. violar.
- - - diacod. aa.
unc. j.
Aqu. totius Citr.
unc. jv.
M. sumat æger omni
hora duo coch-
learia.

No. 53.

V. 6 Lót fejer málvagyökeket; 2 marék fejer málvalevelet; 2 lót édes gyökeket. Vagdald öszve fött viznek.

No. 54.

V. 8 Lót China port. Föld két óráig, 's azután szürj - le egy itze fött vizet. Özd négy részre. Mindenötödik órában egy részszel klistérezz.

No. 55.

V. 6 Lót China port. Föld két óráig, 's azután szürj - le egy itze vizet; adgy kozzá 6 lót karmasin syrupot. Minden órában egy

No. 53.

R. Rad. alth. unc. jii.
Fol. alth. m. jj.
Glycyrr. unc. j.
M. conf. pro decocto.

No. 54.

R. Pulv. cort. per. opt. unc. jv.
Coq. s. q. aqu. per duas horas. Colat. divide in jv. partes. Omni quinta hora portio una in anum injiciatur.

No. 55.

R. Pulv. cort. per. opt. unc. jii.
Coqu. s. q. aqu. per duas horas, colat. libr. jj. adde:
Syrup. gram. kerm. unc. jii.

*findsidval kell bé
adni. Tégy min-
den findsiába 10
gránium Chinasót.*

No. 56.

*V. 7 Löt laxdló bé-
tsi vizet; 3 kön-
ting sok hasznú
sót. Adgy be egy-
szerre.*

No. 57.

*V. 12 Löt parásaban
sült édes alma be-
let; édes tehéntéj-
jel tsinály Cata-
plásmát; azután
adgy bozzá fél
könting Sáfrán
port. Melegen
kösd a fájós ta-
gra.*

M. sumat aeger omni
hora vasculum
cum granis x. sa-
lis corticis peru-
viani trititando
parati.

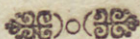
No. 56.

R. Aqu. lax. D. V.
unc. iij^β.
Sal. polychr.
dr. iij.

M. pro haustu.

No. 57.

R. Pulp. pomor. dulc.
sub cineribus as-
fat. unc. vj.
Lact. vacc. dulc.
q. s. ut f. cata-
plasma. Adde.
Croc. pulver. dr. β.
M.

No. 58.

V. 4 Löt rósa vizet;
2 könting magyar
királyné vizet.
Elegysd öszve.

No. 59.

V. 1 Könting fekete
kükörts extractu-
mat; 6 könting
magnesiát. Tsinály
port. Minden nap
háromszor egy kés
begygyel kell bé
adni.

No. 60.

V. 1 Löt bürok ex-
tractumot; 1 kön-
ting közönséges pi-
lula extractumat.
Tsinály 3 gránny
pilulákat. Minden
nap háromszor
hármot kell bé adni.

No. 58.

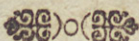
R. Aq. ros. rubr.
unc. jj.
Aq. Regin. Hung.
dr. jj.
M. pro Collyrio.

No. 59.

R. Extr. pulsat. nigr.
dr. j.
Magnes. nitr. dr. vj.
M. f. pulvis tenuis-
simus. Sumat æ-
ger ter de die,
quantum cuspide
cultri capi potest.

No. 60.

R. Extr. Cicuti
unc. β.
Mass. pilul. extr.
cathol. dr. j
M. f. pilulæ gr. jiiij.
sumat æger ter de
die tres.

No. 61.

V. 2 Löt irós vaját;
1 könting készite-
tett tutzia port;
6 gránium kék gá-
litzkö port; 25
gránium veres præ-
cipitátust. Tsinály
irat.

No. 61.

Rx. Butyr. recent.
unc. j.
Pulv. tutiæ pptæ.
dr. j.
- Vitriol. Cypr.
gr. vj.
Merc. præc. rubr.
gr. xxv.
M. exactissime pro
Unguento.

No. 62.

V. Édes téjből készi-
tetett savót ital-
nak.

No. 62.

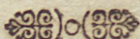
Rx. Ser. lact. pro po-
tu ordinario.

Nro. 63.

V. 24 gránium mer-
curius pilulákat az
austriai provinciá-
lis patikáros könyv-
ből. Tsinály 6 pi-
lulákat, 's add bé
egyszerre minden
harmad nap.

No. 63.

Rx. M. Pil. Merc. P. P.
gr. xxjv.
F. pilulæ No. vj. D. pro
dosi. Repetantur
omni tertia die.

No. 64.

V. 2 Lót fejer málvagyökeret : 4 lót széles lapú gyökeret. *Vagdald* öszve, 's főzd egy fertál óráig; adgy hozzá 2 lót édes koménygyökeret. *Tartsd* még egy fertál óráig forró vízben; *azután* szürj-le 2 és felmejszelyjött vizet; adgy hozzá 5 lót földi füst-fűsyrupot; 3 könting terra foliata liquort. *Minden* második órában egy fínsával kell bé adni.

No. 65.

V. 6 lót édes alma belet; 6 lót fejer kenyér belet; 2 marék borza virá-

No. 64.

R. Rad. alth. unc. j.
- - - bardan.
unc. jj.
Conf. coqu. s. q. aqu:
per quadr. hor.
sub finem coctio-
nis adde:
Radic. fenic.
unc. j.
Stent adhuc in fer-
vida infusione per
quadr. hor. col.
libr. jjβ. adde:
Syrup. fumar.
unc. jjβ.
Liq. terr. fol. tart.
dr. iij.
M. sumat æger omni
bihorio vascu-
lum.

No. 65.

R. Pulp. pomor. a-
cid. dulc.
Micæ pan. alb. aa.
unc. iij.

got. Vagdald ösz-
ve; 's föld Kata-
plásmának; a' fö-
zésnek vége felé
adgy bozzá 10
grániumKampfort;
20 gránium au-
striaei Sáfránt.
Gyenge rubában
melegen a' szemre
kell kötni.

No. 66.

V. 12 Lót rósa vizet;
12 tsepp ezüst ge-
lét etzetet. Tfinály
szemnek való vizet.

No. 67.

V. Fél könting Zin-
cus virágot; 12
lót rósa vizet. Tsi-
nály szemnek való
orvoságot.

Flor. samb. m. jj.
M. Conf. coq. s. q.
aqu. in form. ca-
tapsmatis, sub fi-
nem coctionis ad-
de:

Camphor. gr. x.

Croc. austriaci.

gr. xx.

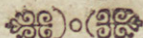
M. In molli linteolo
catapsma oculis
imponatur calide.

No. 66.

R. Aqu. rosarum,
unc. vj.
Acet. litarg. gtt. xjj
M. pro collyrio.

No. 67.

R. Flor. Zinci. dr. β.
Aqu. rosarum,
unc. vj.
M. pro Collyrio.

No. 68.

V. 6 Gránnum fejeér
gálitzkövet ; 8 lót
rósa vizet. Tfindly
szemnek való vizet.

No. 69.

V. 10 Lót rósa vi-
zet ; 2 lót birs al-
ma-mag mucilá-
gót. Keverd öszve.

No. 70.

V. Tutzia irat, a'
mennyi tétzik.

No. 71.

V. 2 Lót ló - here-
fü flastromot.

No. 71.

V. 10 gránnum tisz-
titott salétromat ;

No. 68.

R. Vitriol. alb. gr. vj
Aqu. rosar. unc. jv
M. pro collyrio.

No. 69.

R. Aqu. rosar. unc. v
Mucil. sem. cyd.
unc. j.
M. D. U.

No. 70.

R. Ungu. de tutia.
q. p.
D. U.

No. 71.

R. Empl. de melilot.
unc. j.
D. U.

No. 72.

R. Nitr. pur. gr. x.
Sacchar. gr. xx.

20 gránium nádme-
zet. Tfinály port,
's adgy bé minden
nap kettöt, avagy
hármát.

No. 73.

V. 8 Lót fekete szap-
pant. Föld péppé.

No. 74.

V. 1 és fél meszszely
fött árpa vizet;
2 lót rósa mézet.
Keverd öszve gar-
gariszmának.

No. 75.

V. 1 Marék rutat;
annyi vízi fok-
bagymát. Vagdald
öszve, 's tartsd for-
ró vízben egy fertál

M. f. pulvis. Detur
talis omni die bis,
aut ter.

No. 73.

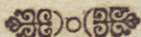
R. Sap. nigr. unc. jv
Coqu. s. q. aqu. in
consistentiam
pultis.

No. 74.

R. Decoct. hord.
libr. jβ.
Mell. rosar. unc. j.
M. pro gargarimate.

No. 75.

R. Hb. rutæ.
- - Scord. aa.
m. j.
Consc. infunde s. q.
aquæ fervidæ per

óráig. Szürj-le
másfél meszszely
vizet, 's adgy boz-
zá 3 lót rósa mé-
zet; 2 könting myr-
rha tindurát. Ke-
verd öszve garga-
rismának.

No. 76.

V. 2 Mar. bürket. Vag-
dald öszve, 's tartsd
egy fértál óráig
forró vizben; azu-
tán szürj-le 1 és
fél meszszely vizet,
's adgy bozzá 3
lót rósa mézet. Ke-
verd öszve garga-
rismának.

No. 77.

V. 1 és fél meszszely
börza virág vizet;
3 lót rósa mézet;
annyi sederj syru-
pot; 8 lót frissen

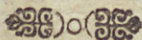
quadr. hor. col.
libr. jβ. adde:
Mell. rofar. unc. jβ
Tinct. myrrh. dr. jj.
M. pro gangaris-
mate.

No. 76.

R. Hb. cicut. m. jj.
Conf. infund. f. q.
aqu. fervid. per
quadr. hor. col.
libr. jβ. adde:
Mell. rosarum,
unc. jβ.
M. pro gangaris-
mate.

No. 77.

R. Aqu. flor. samb.
libr. jβ.
Mell. rofar. unc. jβ.
Syrup. moror,
unc. jβ.

kinyomatott fülfi,
avagy házi zöld
levet. Elegyisd
öszve.

No. 78.

V. 1 és fél megszely
borza virág vizet;
3 löt rósa mézet;
annyi viola syru-
pot; 20 tsepp gá-
litzko spiritust.
Elegyisd öszve.

No. 79.

V. 2 Löt rósa mézet;
20 tsepp só spiri-
tust. Elegyisd ösz-
ve.

No. 80.

V. 1 és fél megszely
borza vizet; 4 löt
szederj syrupot;

Succ. semperviv.
maj. rec. expr.
unc. jv.

M. pro collutorio.

No. 78.

R. Aq. flor. samb.
libr. jβ.

Mell. rosar.

Syrup. violar. aa.
unc. jβ.

Spirit. vitrioli,
gtt. xx.

M. pro collutorio.

No. 79.

R. Mell. rosar. unc. j.
Spir. fal. acid.
gtt. xx.

M. D. U.

No. 80.

R. Aq. flor. samb.
libr. jβ

fél könting só spi
ritust. Elegyisd
öszve.

Syrup. moror.
unc. ij.
Spir. sal. acid.
dr. β.

M. pro collutorio.

No. 81.

No. 81.

V. 1 és fél meszszely
fött árpa vizet;
4 lótt birs alma
mag mucilágot; 2
lótt szent János
gyökér syropot.
Elegyisd öszve.

R. Deco&. hord.
libr. jβ.
Mucil. sem. Cy-
don. unc. ij.
Syrup. diacod.
unc. j.
M. pro Collutorio.

No. 82.

No. 82.

V. 2 lótt rósa mézet;
annyi birs alma
mag mucilágot.
Elegyisd öszve.

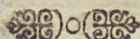
R. Mell. rofar.
Mucil. sem. cydon.
aa. unc. j.
M. D. U.

No. 83.

No. 83.

V. 12 Lótt fejeér ré-
pát héjástól. Vag-
dald meg, 's főzd

R. Rapar. alb. cum
cort. unc. vj.

egy fértál óráig.
Szűrj - le másfél
mészszely fött vi-
zet, gyengén fa-
tsard ki; azután
adgy hozzá 3 löt
szederj syrupot
Ezzel a' torkat
gyakran kell öble-
getni; lebet min-
den második órá-
ban egy fndsíával
le-is nyelni.

No. 84.

V. 5 Löt föld-füst-fü
vizet; 4 löt kalán
levelü fü vizet; 14
löt borza virág vi-
zet; másfél kön-
ting terra foliata
liquort. Elegyisd
öszve. Minden má-
sodik órában két
kalánnal kell bé-
adni.

Conf. coq. s. q. aqu.
per quadr. hor.
col, libr. jß. leviter
expressæ adde;

Syrup. moror.
unc. jß.

M. pro collutorio.
Potest æger etiam
deglutire omni
bihorio vasculum
tepede.

No. 84.

Rx. Aqu. fumar.
unc. ijß.

- - cochlear.

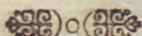
unc. ij.

- - flor. samb.

unc. vj.

Liqu. terr. fol.
tart. dr. jß.

M. sumat æger omni
bihorio duo coch-
learia.

No. 85.

V. 3 Könting rák
szem port; annyi
colchicum etzetet;
3 löt fejer málvá
syrupot; 14 löt
édes könting mag
vizet; 2 könting
terra foliata li-
quort; 20 tsepp
édes salétrom spi-
ritust. Minden má-
sodik órában két
kalánnal kell bé
adni.

No. 86.

V. Fél Könting ja-
lappát; annyi tisz-
titott bor követ.
Tsinály port, 's
add bé egyszerre.

No. 87.

V. 1 Marék bürköt;
annyi borza virá-

No. 85.

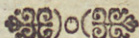
R. Lap. Cancror.
Acet. Colchid. aa.
dr. jiiij.
Syrup. alth. unc. jβ
Liq. ter. fol. tart.
dr. jj.
Spir. nitr. dule.
gtt. xx.
M. sumat æger omni
bihorio duo coch-
learia.

No. 86.

R. Rad. Jalapp.
Crem. tartari, aa.
dr. β.
M. f. pulvis pro
dosi.

No. 87.

R. Hb. Cicut. m. j.
Flor. samb. m. j.

got. Vagdaldösz-
ve, 's tartsd forró
vizben egy fertál
óraig. Szűrj - le
máskél meszszely
fött vizet, 's adgy
hozzá 3 lót mézet.
Tartsan a' szájjá
ban lágy melegen
belöle gyakran a'
beteg.

No. 88.

V. I Lót bürök ex-
tractumot. Tsinály
3 gránnyi nehéz
pilulákat Minden
nap kétszer, vagy
háromszor hármát
kell bé adni.

No. 89.

V. I Lót velentzei
szappont; annyi
bürök extractumot.
Elegyisd öszve, 's
tsinály 3 gránnyi

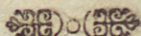
Conf. infund. f. q.
aqu. ferv. per
quadr. hor. col.
libr. jβ. adde:
Mell. pur. unc. jβ.
M. servet æger fre-
quenter in ore ca-
lide.

No. 88.

R̄. Extr. Cicut.
unc. β.
F. Pilulæ gran. iij.
sumat æger ter de
die duas, aut tres.

No. 89.

R̄. Sapon. venet.
Extr. Cicuti aa.
unc. β.
M. f. pilulæ gr. iij.

pilulákat. Minden
nap háromszor
hármát kell bé
adni.

No. 90.

V. I és fél könting
ammoniacum gum-
mit; annyi gal-
bánt; 15 gránium
Kámfort; annyi
bódtetemet; fél könting
ruffi pilulát;
tengeri gyanta
tináurából an-
nyit, a mennyivel
3 gránnyi pilulá-
kat csinálhattz.
Mindennap három-
szor hármát kell bé
adni egy fínsia
herbathével No. 20.

No. 91.

V. I Lót rosda nél-
kül való vas port;
annyi China port;

sumat æger ter de
die tres.

No. 90.

R. Gum. ammon.
- - - galban. aa.
dr. jβ.
Camphor.
Castor. aa. gr. xv.
M. p. Ruffi. dr. β.
Tinct. succin. q. f.
ut f. pilulæ gr. jii.
sumat æger ter de
die tres, super bi-
bendo vasculum
insusi sub No. 20.

No. 91.

R. Lim. mart. n. rub.
unc. β.

I könting tisztá
 mirrha port; 4 ló
 fodor minta con-
 servát; fodor minta
 syrupból annyit, a'
 mennyivel Electua-
 riumot csinálhatz.
 Minden harmadik
 órában egy szere-
 tsen diónyt kell bé
 adni egy fínsia
 herbathevel No. 20.

No. 92.

V. I Könting olasz
 úti - fü virágot.
 I marék szék - fü
 virágot. Vagdald
 öszve, 's tartsd
 forró vizben egy
 fértal óráig; az-
 után szürj - le 12
 ló vizet, 's add
 klistérnek.

Pulv. Cort. per.
 unc. β.

. . . myrrh. elect.
 dr. j.

Conserv. menth.
 unc. jj.

Syrup. menth. q. s.
 ut fiat electuarium.
 Sumat æger omni
 trihorio ad ma-
 gnitudinem nucis
 moschatæ, cum va-
 sculo infusi sub
 No. 20.

No. 92.

R̄. Flor. arnic. dr. j.
 - - chamom. m. j.
 Conf. inf. s. q. aqu.
 ferv. per quadr.
 hor. col. unc. vj.
 D. pro clysmate.

No. 93.

V. 20 gránum Kám-
fort; 1 lót arabiai
gummi mucilágót.
Márvány mosár-
ban morfold el, 's
azután adgy hoz-
zá 12 lót szék-fü
virág vizet. Ele-
gyisd öszve kli-
stérnek.

No. 94.

V. 2 Lót rósa mé-
zet; 3 könting ka-
lán levelü-fü spiri-
tus. Elegyitsd
öszve.

No. 95.

V. 1 Gránum tiszta
laudanumot; 2 lót
fris mandola ola-
jot. Elegyisd ösz-
ve estvéli itálnak.

No. 93.

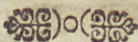
Rx. Camphor. gr. xx.
Mucil. Gum. arab.
unc. β.
In mortario marmo-
reo bene tritis, &
mistis adde:
Aq. flor. chamom.
unc. vj.
M. pro clysmate.

No. 94.

Rx. Mell. rosarum
unc. j.
Spir. cochl. dr. iijj.
M. D. U.

No. 95.

Rx. Laud. pur. gr. j.
Ol. amygd. rec. pr.
unc. j.
M. pro haustu ve-
spertino.

No. 96.

V. 4 Lót fejer málv
 va gyökeret ; 2
 lót polygala gyö-
 keret ; annyi li-
 chent. Vagdald
 öszve fött viznek.
 Negyedik része egy
 itze vizben fél ó-
 ráig főzöttetik , és
 a' le szürt viz 24
 órák alatt findsián-
 ként harmad rész
 édes téjjel bé ada-
 tik.

No. 97.

V. 1 Könting tisztá
 temjént ; annyi
 tisztá mastikset ; 1
 lót meg-sürített
 édes gyöker levét ;
 Terpentindával tsi-
 nálv 4 gránnyai pi-
 lulákat. Minden
 harmadik órában
 kettöt kell be adni ;

No. 96.

Rx. Rad. alth. unc. ij.
 - - polygal.

Lichen. Island. aa.
 unc. j.

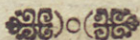
M. conf. pro deco-
 cto. Pars quarta in
 libr. ij. aqu. coqu.
 per semihor. col-
 absumitur vascula-
 tim intra 24 hor.
 cum tertia parte
 lactis recentis.

No. 97.

Rx. Oliban.

Mastich aa. dr. j.
 Succin. insp. Gly-
 cyr. unc. 3

Therebinth. q. s.
 ut f. pilulæ gr. jv.
 sumat æger omni
 trihorio pilulas
 duas, & bibat de-

igyék a' beteg egy
findsia herbathét
réa a' Nro. 98. le-
iratott szerekből.

No. 98.

V. 1 Marék¹ apró
bojtorján füvet ;
annyi arany vesz-
ző füvet ; annyi
ökör fark-fü-virá-
got. Vagdald ösz-
ve herbathének.

No. 99.

V. 2 Lót fejer mál-
va gyökeret ; 4 löt
pörje gyökeret ; 2
marék fejer málvá
levelet. Vagdald
öszve, 's főzd fél
óraig ; a z után
szűrj-le egy itze
fött vizet, 's adgy
hozzá 1 könting
mosotlan izzasztó

super j. vasculum
infusi sub No. 98.

No. 98

R. Hb. agrimon.
- - virg. aur.
Flor. verbas. aa.
m. j.
Consciffa mista D.
pro the.

No. 99.

R. Rad. alth. unc. j.
- - gram. unc. ij.
Fol. alth. m. ij.
M. conf. coq. f. q.
aq. per semih. col.
libr. ij. adde :
Stib. diaph. n. abl.
Nitr. pur. aa. dr. j.
Oxym. scill. unc. ij.

piskóltz port; an-
nyi tisztított salé-
tromat; 4 löt ten-
geri bagymás et-
zetes mézet. Min-
den harmadik órá-
ban egy findsidval
kell bé adni lágy
melegen.

No. 100.

V. 1 Löt polygala
gyöker port; an-
nyi China port;
melynek készitetett
mézzel tsinály lágy
electuariumot. Min-
den második órá-
ban egy küs kalán-
nal kell bé adni.

No. 101.

V. 1 Könting velen-
tzei szappant; an-
nyi ammoniacum
gummit; annyi bü-

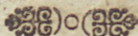
M. sumat æger omni
trihorio valculum
repide.

No. 100.

Rx. Pulv. rad. polyg.
- - Cort. per. aa.
unc. β.
Mell. pectoral. q.
s. ut s. electua-
rium molle. Sü-
mat æger omni
bihorio parvum
cochleare.

No. 101.

Rx. Sapon venet.
Gumm. ammon. aa.
dr. j.

rök extractumat ;
fél könting Ruffi
pilulákat. Tfinály
proprietas elyxi-
riommal. 3 gránnyi
pilulákat. Minden
nap hármát há-
romszor kell bé
adni.

No. 102.

V. 4 Lót etzetes mé-
zet ; 2 lót szent
János gyöker sy-
rupot. Gyakran
küis kalánnal kell
bé adni.

No. 103.

V. 2 Könting hód-
tetem tincturát ; I
könting szarvas
szarv spiritust. E-
legyisd öszve.

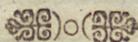
Extr. Cicut. dr. j.
M. P. Ruffi. dr. β.
Elix. propriet. q.
f. ut f. pilulæ gr.
ijj. sumat æger
ter de die tres.

No. 102.

R. Oxym. simpl.
unc. ij.
Syrup. diacod.
unc. j.
M. sumat æger sæ-
pius parvum coch-
leare.

No. 103.

R. Tinct. Castor.
dr. ij.
Spir. C. C. dr. j.
M. D. U.

No. 104.

V. 8 Lót ruta vizet ;
2 lót fodor minta
vizet ; 20 tsepp
hód-tetem tinctu-
rát ; 15 tsepp lau-
danum liquidumot.
Minden fértály
órában két kalán-
nal kell bé adni.

No. 105.

V. 1 Könting sok
hasznú só. Tsi-
nály port belöle.
Minden barmadik
órában egyet kell
bé adni.

No. 106.

V. 2 Könting tojás
székivel fel oldaz-
tatott ammoniacum
gummit ; 4 lót ter-
geri hagymás etze-

No. 104.

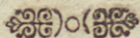
R. Aqu. rutæ. unc. jv.
Syrup. menth.
unc. j.
Tinct. Castor.
gtt. xx.
Laud. liq. syd.
gtt. xv.
M. sumat æger omni
quadrante horæ
duo cochlearia.

No. 105.

R. Sal. polychr.
dr. j.
F. pulvis pro dosi.
Sumat æger omni
trihorio unum.

No. 106.

R. Gumm ammon.
vitello ovor.
fol. dr. jj.
Oxym. scill. unc. jj.
Sal. polychr. dr. jß

tes mézet ; I és
fél könting fok
baszni söt ; 16 löt
édes kömény vizet.
Minden második
óraban két kalán-
nal kell bé adni.

No. 107.

V. 16 Löt ruta vi-
zet ; 3 löt fodor
minta syrupot ; 20
tsepp salami dk áni-
sos spiritust , 15
tsepp laudanum li-
quidumot. Minden
fél órában két ka-
lánnal kell bé adni.

No. 108.

V. I Könting scam-
moneumot ; I löt
büdös kö virágot ;
annyi fejer magné-
fiát. Tfindly port.
Minden nap há-

Aqu. fœniculi
unc. viij.

M. sumat æger omni
bihorio duo coch-
learia.

No. 107.

R. Aqu. rut. unc. viij.
Syrup. menth.

unc. jβ.

Spir. fal. ammon.
anis. gtt. xx.

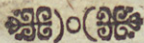
Laud. liq. fyd.
gtt. xv.

M. sumat æger omni
media hora duo
cochlearia.

No. 108.

R. Scammon. dr. j.
Flor. sulph.

Magnes. nitr. aa.
unc. β.

romszor küs ka-
lánnal kell béadni;
igyék réd a' beteg
két findfia fött vi-
zet a' No. 109. le-
irt Orvosságból.

No. 109.

V. 8 Lót széles lapu
gyökeret; 4 lót fe-
jér málya gyöke-
ret; 2 lót édes gyö-
keret. Vagdald ösz-
ve. Egy marék-
nyit egy itze viz-
ben egy fértal óráig
főzni kell.

No. 110.

V. 14 Lót fodor
minta vizet; 3 lót
fodor minta syru-
pot; 2 könting fo-
dor minta spiritust.
Minden második

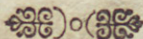
M. f. pulvis sumat
æger ter de die
parvum cochlea-
re, & bibat bina
vascula ex infuso
seq.

No. 109.

R. Rad. bardan.
unc. jv.
- - alth. unc. jj.
Glycyrrh. unc. j.
M. conf. D. pro the.

No. 110.

R. Aqu. menth.
unc. vij.
Syrup. mentb.
unc. jβ.
Spirit. menth.
dr. jj.

óraban két kalán-
nal kell bé adni.

No. III.

V. I Könting Kám-
phort; Belénd-fü-
olajból annyit, a
mennyiben el-olvod
a' Kámpbor. Adgy
hozzá 2 lót fejer
málva irat. Ke-
verd öszve.

No. III2.

V. I Könting velen-
tzei szappant; an-
nyi ammoniacum
gummit; annyi bü-
rök extractumot;
félkönting Ruffi pi-
lulát; Elixirium
proprietasból an-
nyit, a' mennyivel 3
gránnyi pilulákat

M. sumat æger omni
bihorio duo coch-
learia.

No. III.

R. Camphor. dr. j.
Ol. Hyosciam. q.
f. ut solvatur,
adde:
Ungu. de alth. ꝑ
unc. j.

M. D. U.

No. III2.

R. Sapon. venet.
Gumm. ammon.
Extr. Cicut. aa.
dr. j.
M. P. Ruffi.
dr. β.
Elix. propr. q. f.
ut f. pilulæ
gr. iij. sumat

ésinálhattz. Minden-
nap háromszor hármát
kell bé - udni; ha el-
fogy megint újra kell
készíteni.

No. 113.

V. 6. Lót pörje - gyö-
keret; 2. lót Cichori-
gyökeret. Vagdald-
öszve, 's főzd fél-ó-
ráig. Szűrj-le más-
fél megszűzely vizet,
's adgy - hozza 3.
könting fok - hasznú
sót; 4. lót öt öfzla-
tó gyökerekből készi-
tetett Syrupot. E-
legyisd - öszve, 's
adgy - bé minden má-
sodik órában egy find-
sával, avagy tsészé-
vel.

No. 114.

V. 1. Lót Velentzei
szappant; 1. font

aeger ter de die
tres

No.

R. Rad. gramin.

unc. jii.

- - Cichor. unc. j.

Consc. coqu. f. q. aq.
per semihor. col.
libr. jss. adde:

Sal. polychr. dr. jii.

Syrup. v. rad. aper.
unc. jj.

M. sumat aeger omni
bihorio vasculum.

No. 114.

R. Sapon. venet.

unc. ss.

földi füst - fü - vizet ;
 2. könting leveles bor-
 követ ; 1. és fél kön-
 ting jó rabarbarumot ;
 4. löt földi füst - fü
 Syrupot. Elegyisd-
 öszve , 's adgy - bé
 minden második órá-
 ban két kalánnal.

No. 115.

V. 4. Löt pörje - gyöke.
 ret ; annyi orofzlány-
 fog - fü gyökeret ; két
 márék földi füst - fü-
 vet ; egy márék fe-
 jér - málva levelet.
 Vagdald öszve. Egy
 máréknyit főzz egy i-
 tze vizben fél - órá-
 ig , azután fatsard-
 ki , 's szürd-le. Min-
 den második órában
 egy findsiával kell bé-
 adni. Ezeket a' spe-
 cieseket lebet gyakran
 meg-fözni.

Aq. fumar.

libr. j.

Terr. fol. tart.

dr. jj.

Rhei. elect. dr. jß.

Syrup. fumar.

unc. jj.

M. fumat aeger omni
 bihorio duo cochl.

No. 115.

R. Rad. gram.

- - - Tarax. aa.

unc. jj.

Hb. Fumar. m. jj.

Fol. akth. m. j.

M. conf. D. pro de-
 cocto. Manipulus
 unus coquatur in di-
 midia mensura aquae
 communis per semi-
 horam , decolatura
 fortiter expressa bi-
 bat aeger omni biho-
 rio vascul. Coctionis
 cum iisd. speciebus
 saepius potest repeti.

No. 116.

V. 2. Könting fok basz-
 nu söt ; 1. könting
 galitzköves hor kövöt
 6. löt földi füst-fü
 Syrupot ; 16. löt földi
 füst-fü - vizet. Ele
 gyisd-öszve, 's adgy
 obé m i n d e n m a -
 sodik órdban két ka-
 lánnal.

No. 117.

V. 4. Löt pörje-gyöke-
 ret ; annyi oroszlány
 fog-fü-gyökeret ; egy
 marek fodor-mintát ;
 annyi földi füst-fü-
 vet ; annyi papa-fü-
 levelet ; annyi hideg-
 telés üzö füvet. Vag-
 dald-öszve, 's főzd
 meg jól bé-fedett e-
 dényben, úgy a' mint
 No. 115. jovo-soltatott.

No. 116.

R. Sal. polychr.
 dr. jj.
 Tartar, Vitriol.
 dr. j.
 Syrup. fumar.
 unc. jjj.
 Aqu. fumar.
 unc. vjjj.
 M. fumat aeger omni
 biborio duo cochl.

No. 117.

R. Rad. gramin.
 tarax. aa.
 unc. jj.
 Hb. menth. crisp.
 Fumar.
 Fol. Cardui bened.
 fumm. Centaur. min.
 aa. m. j.
 M. confc. coq. vase bene
 clauso, et bibat aeger
 ut No. 115.

No. 118.

V. Fel Könting porist; 2. löt fejer - málva syrupot; annyi földi füst-fü syrupot; 12. löt földi füst-fü-vizet. Elegyisd - öszve 's adgy-bé minden második órában két ka-lánnal j igyék réája a' a' No. 53. le - iratott bherbathéból.

No. 119.

V. 2. Scrupulus fenyves kémény - kormot; egy scrupulus gálitzkövös borkövöt. Tfnálly port, minden nap ket-töt, avagy bármot kell bé-adni: igyék réája a' beteg egy fndsia herbathét Nro. 117.

No. 120.

V. 2. Könting sok basz-nú söt; 1. könting

No. 118.

R. Borac. venet. dr. ʒ
Syrup alth.
- - - - fumar. āā.
unc. j.
Aqu. fum. unc. vj.
M. fumat aeger omni
bihorio duo cochlea-
ria cum vasculo de-
cocti sub No. 53.

No. 119.

R. Fulig Catmin.
splen. scrup. jj.
Tartar. Vitriol.
scrup. j.
M. f. pulvis pro dosi.
Dentur tales duo vel
tres de die cum vas-
culo infusi sub Nro.
117.

No. 120.

R. Sal, polychr.
dr. ij.

galitzkövös borkövöt; 2. löt választott China port; 4. löt földi füst-fü-syrupot; 2. löt fodor-minta syrupot; 1. font földi füst-fü-vizet. Elegyisd-öszve, s' adgy-bé minden második órában két káldnál; igyék a' beteg egy findsia herbatbét No. 217.

No. 121.

V. 4. Löt vékony China-port, Ofzd-el 16. részre, s' adgy-bé minden második órában egyet; igyék réája a' beteg egy findsia herbatlét Nro. 117. Lebet mindea órában is egyet bé-adni, mikor a' forrózások között rövid az üdö.

Tartar. Vitriol. dr. j.
Pulv. subt. Cort. peru. unc. j.
Syrup. fumar. unc. jj.
- - - menth. unc. j.
Aqu. fumar. lib. j.
M. sumat aeger omni bihorio duo cochlearia cum vasculo infusi Nro. 117.

No. 121.

R. Pulver. subtiliss. Chin. opt. unc. jj.
Divide in doses 16. summat aeger omni bihorio unum cum vasculo infusi Nro. 117. Potest etiam omni hora dari, dum tempus inter paroxysmos breve est.

No. 122.

V. 2. Könting Liquor
 Anodynust; 1. könting
 hód - tetem Essentiát;
 annyi laudanum Liquidumot.
 Elegyisd - öszve, 's adgy -
 'bé minden második órában
 40. tseppet. Ez igen hasz-
 nos orvosság akkor, a' mikor
 a' görts jelen vagyon; ha el-
 mulik a' görts, azután belölle
 semmit sem kell

No. 123.

V. 1. Könting válassz-
 tott myrrbát; annyi aloét;
 annyi velenzsei szappant,
 annyi galbanum gummit;
 annyi hód - tetem port;
 fél - könting safrányt;
 annyi ördög - szárt;
 tengeri gyanta essentziából
 annyit, a'

Nro. 122.

R. Liqu. Anod. min.
 Hoff. dr. jj.
 Essent. Castor.
 Laud. liquid. Syd. aa.
 dr. j.
 M. sumat aeger omni
 bihorio 40. guttas.

No. 123.

R. Myrr. elect.
 Aloes gummof.
 Sapon. venet.
 Gummi Galban.
 Pulv. Castor. aa.
 dr. j.
 Croc. Orient.
 Asae faet. aa. dr. ß
 Essent. succin. q. f.
 ut f. l. a. pil. gr.

mennyivel két gránnyil
 pilulákat tsínálbatz.
 Minden reggel, és est-
 ste 10. kell egyszerre
 bé-adni. Ez az or-
 vosság igen hasznos
 akkor, a' mikor a' gör-
 tsek egészen el-mul-
 tak, de sokáig kell
 vele élni.

No. 124.

V. 2. *Scrupulus* rabar-
 barumot ; 1. *sbrupu-*
lus fok hasznú söt ;
 annyi rak szemet. Tsi-
 náilly port, adgy-be
 reggel egyet, és ha
 erre eleget nem tisz-
 tül ; adgy-bé este
 megint egyet.

No. 15.

V. 1. Lót fok hasznú
 söt ; annyi mágnésiát ;
 annyi rak szemet.
 Tfindlly port. Min-

jj. obduc. fol. arg.
 Dentur omni mane,
 et vespere 10. pro
 dosi.

No. 124.

R. *Rhei. elect.* scr. jj.
Sal. plychr.
Lap. Canc. aa.
scrup. j.
 M. f. *pulvis pro dosi.*
 D. *talis unus mane*
et si aeger satis non
laxetur, detur alter
vesperi.

Nro. 125.

R. *Sal. polychr.*
Magnes. nitr.
Lap. Cancor. aa.
unc. ʒ.

den reggel, és este
egy kús kalánnal kell
bé - adni.

No. 126.

V. 2. Lót Gyomor fla-
stromot. Kend lágy
börre, 's kösd a' gyo-
mor tájára.

No. 127.

V. 1. Marék ruta fü-
vet; 2. lót dobány-
levelet; 1. könting
keferü Tser - taplót.
Vagdald - öszve, 's
föld egy meszszely
vizben fél - óráig;
szüred - meg, 's adgy
boxzá 3. könting kony-
ha söt; annyi velen-
tzet szappant; annyi
hierapicrát; 2. lot
fött kapor olaját. Tsi
nally klystért.

M. f. pulvis. Sumat ae-
ger mane; ac vesperi
parvum cochleare.

No. 126.

R. Emplast. de Labda.
unc. j.
D. pro Scuto stomachi-
co.

No. 127.

R. Hb. rutae. m. j.
Fol. tabac. unc. j.
Agaric. dr. j.
M. Conf. coqu. in a-
quae libr. j. col. de-
pur. adde:
Sal. gemm.
Sap. venet.
Elect. de Hierapi-
cra.
Ol. Anetthi coct. aa.
unc. j.
M. pro enemate.

No. 128.

V. 16 löt bétfilaxáló vizet; 1. löt fok basznú söt; 1 könting laxáló extract. 4 löt fehér malva syrupot. Minden órában negy | kalánnal kell bé-adni, míg az emésztet meg-nem lágyúl; ha elfogy, és az has meg-nem indúl, akkor megint újra kell készíteni.

No. 129.

V. 8 löt fodor minta-vizet; 3. könting fodor minta - spiritust; 40 tsepp laudanum liquidumot. Mingyart két kalánnal kell bé - adni, és ha az hányás meg-nem szünik, akkor fél óra - múlva megint két kalánnal kell bé-adni, míg a' beteg jobban lesz.

No. 128.

R. Aq. lax. D. Vien. unc. viijj. Sal. polychr. unc. ʒ Extr. Cathol dr. j. Syrup. alth. unc. jj. M. sumat aeger omni hora quatuor cochlearia donec fatis purgetur; repetatur, si operatio non succedat.

No. 129.

R. Aqu. menth. unc. jv. Spir. menth. dr. jjj. Laud. liqu. Sy. gtt. xl. M. sumat aeger illico duo cochlearia, et si vomitus non sistatur, intra semihoram sumat iterum duo cochlearia donec vomitus remittat.

No. 130.

V. 2. Lót sennát; 8. lót mannát; 1. lót tisztított salétromot. Tartsd egy óráig két meszszely forró vízben; szüred-le 's adgy hozzá 6. lót fodor mintha-vizet; 2. lót fa-héj-vizet. Minden órában egy findsiával kell bé-adni.

No. 131.

V. 1. Könting terjéket. Add bé egyszerre.

No. 132.

V. 2. Scrupulus rabarbarumot; 1. scrupulus myrobalánt. Tfindly port; 's add-bé.

No. 130.

R. Fol. Alexand.

unc. j.

Mann. calabr.

unc. jv.

Nitr. pur. unc. f.

Infunde cum aqua fer-

vid. libr. jj. per

hor. col. adde:

Aqu. menth. unc. jjj.

- - - Cinnamom.

unc. j.

M. fumat aeger omni hora vasculum coffeanum,

No. 131.

R. Theriac, androm,

dr. j.

D. pro dosi.

No. 132.

R. Rhei. elect. scr. jj.

Myrobal. Citr.

scrup. j.

M. f. pulvis pro dosi.

No. 133.

V. 4. Lót fejér málvagyökeret ; 1. marék fejér málvalevelet. Vagdald - öszve, 's főzd fél órdig ; a' főzésnek vége felé adgyhozza 2. lót sennát ; egy marék szék - süvirágot ; 8. lót manná ; 1 lót tisztított salétromot. Tarts - még egy órdig forró vizben ; azután szürj - le két mészszely vizet, 's adgy - hozza 3 lót fejér málvasyrupot ; annyi szent Jánosgyöker - syrupot. Minden órában egy findsidval kell bé - adni míg az emésztet meg - indul, 's meg - lágyul ; azután minden harmadik órában egy findsidval kell bé - adni , míg a' beteg meg - nem gyógyul.

No. 133.

R. Rad. alth. unc. jj.
Fol. alth. m. j.
Conf. coq. f. q. aqu. per femihor. sub finem coctionis adde :
Fol. senn. sine stip. unc. j.
Flor. cham. m. j.
Mann. calabr. unc. jv.
Nitr. pur. unc. f.
Stent adhuc in infusione calida per hor. col. libr. jj. adde :
Syrup. alth. - - diacodaa. unc. jf.
M. sumat aeger omni hora vasculum, donec satis laxetur, dein detur omni trihorio vasculum, donec aeger sanetur, et alvum pultaceam sponte exoneret.

gyül, és az emésztet
magától lágyon menni
nem kezd.

No. 134.

V. 8. Lót inakat erősi-
tő irat; 4. löt fejer
málva - irat; 6. löt
hangyá - spiritust. Ke-
verd - öszve.

No. 135.

V. 8 Löt fris mandola-
olajat; 1 löt salami-
ak spiritust keverd
öszve.

No. 136.

V. 4 Löt Terpentinat;
annyi irós vaját, a
mennyivel irat tfinál-
batz kö - mosárban.

No. 134.

R. Ungu. nerv.
unc. jv.
- - - - alth.
unc. jj.
Spirit. formicar.
unc. jjj.

M. D. U.

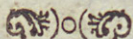
No. 135.

R. Ol. amygd. dulc.
unc. jv.
Spir. fal. ammoniac.
unc. ff.

M. D. U.

No. 136.

R. Terebint. comm.
unc. jj.
Butyr. rec. inful.
q. f. ut fiat unguen-
tun in mortario mar-
moreo subigendo.

No. 137.

V. 15 Marék meg-töretett fennyő - magot. Főzd elégséges vízben bé-fedett edényben egy fertály óráig ; azután forró vasat ölts-ki benne gyakran. Tfinály feredöt az el-eset tagnak.

No.

V. 4. Font óltatlan meszet ; 2. font büdös kövöt. Főzd elégséges vízben fél - óráig. Tfinály feredöt a' paralyticus tagnak. Ha ezt a' vizet egy kád meleg vízbe tölted , akkor az egész testet meg - feresztheted.

No. 139.

V. 2. Font venike hamvat ; fél font meg-tö-

No. 137.

R. Baccar. Juniper. contus. man xv. Coq. s. q. aq. vase clauso per quadran. hor. postea restinguat pluries ferrum candens. D. pro balneo membri paralytici.

No. 138.

R. Calc. viv. libr. jv. Sulph. libr. jj. Coqu. s. q. aqu. per semihor. D. pro balneo membri paralytici. Aqua dulci addita paratur pro toto corpore balneum.

No. 139.

R. Ciner. Sarment. libr. jj.

retett bűdös kövöt ;
 12. löt rosdis vas-
 porá ; annyi salétro-
 mot ; annyi bor - kö.
 Főzd fél-óraig
 vizben, 's
 a' pá-
 ralyticus embernek.
 No. 140.

V. 4. Löt fejer - málvá-
 gyökeret ; 2. marék fe-
 jer málvá - levelet ;
 egy marék ökör farkú-
 fü - virágot. Vagdald
 elég-
 seges vizben fél-óra-
 ig, a' főzésnek vége
 felé adgy - hozzá 2.
 löt edes kömény - gyö-
 keret ; fél - marék szék-
 fü - virágot. Tartsd
 befedett edényben jó
 melegen egy fertály
 óráig ; azután szürj-
 le három mészszely vi-
 zet, 's adgy hozzá

Sulph. contuf.
 libr. ʒ.

Limat. ferr. rubig.

Nitr.

Sal. tart. aa. unc. vj.

Bulliant in f. q. aqu.
 per semihor. Pare-
 tur balneum pro pa-
 ralytico.

No. 140.

R. Rad. alth. unc. ʒj.

Fol. alth. m. ʒj.

Flor. verbasc. m. ʒ.

M. Consc. coqu. f. qu.
 per semihor. sub fi-
 nem coctionis adde :

Rad. faenicul. unc. ʒ.

Flor. chamom. m. ʒ

Stent adhuc vase clauso
 per quadr. hor. in
 fervida infus. col.
 libr. ʒjj. adde :

Stib. diaph. non abl.

Syrup. Diacod.
 dr. ʒʒ.

unc. ʒj.
 M. f. detur omni

más -fél könting mo-
sotlan izzasztó pis-
kóltz - port; 4. löt
szent János - gyöker
syrupot. Elegyisd-ösz-
ve, 's adgy - bé min-
den harmadik órában
egy kavé findfiával
lígy melegen.

No. 141.

V. 12. Löt fött Dobány-
vizet; fél-könting sár-
tök - belet. Elegyisd-
öszve klistérnek.

No. 142.

V. 12 tsep -big lauda-
numot; 3 könting Sz.
János-gyöker-syrupot;
2. löt fodor minta-vi-
zet. Elegyisd-öszve,
's add - bé egyfzerre.

No. 143.

V. 2 könting tisztá ter-
pentinát; egy tojds-

trihorio vasculum
caffeanum calide.

No. 141.

R. Decoct. tabac.
unc. vj.
Pulp. Colocyntid.
dr. ß.
M. pro elysmate.

No. 142.

R. Laud. liquid. Syd.
gtt. xjj
Syrup. diacod. dr. j. j.
Aqu. menth. unc. j.
M. D. pro dosi.

No. 143.

R. Terebint. pur. dr. jj.
vitell. ovi No. j.

sárgát; törd - öszve,
's azután elegífs-hoz-
zá egy löt terjéket;
10 löt tehén - tejet.
Tsinály klystert, 's
vesd-bé.

No. 144.

V. 2 löt kenyér-flastro-
mot; annyi jáfrány-
flastromot; 30. tsepp
födor minta olajot;
egy könting peruviai
balsamot; 2. könting
szeretsen dió olajot.
Tsinály flastromot.

No. 145.

V. 6 Löt sárga-dinnye-
magot; egy löt birs-
alma-magot; más - fél
meszszely fött árpa-
vizet. Törd-öszve;
's rubán fejd - által,
hogy legyen tej; az-
után adgy-hozzá 2 löt
veres Örmény földöt;
4 löt Szent János-

diu simul tritis, et
bene permistis adde:
Theriac. andromach.
unc. ß.
Lact. vaccin. unc. v.
M. f. clyfma.

No. 144.

R. Empl. de crusta pan-
-oxycroc. aa. unc. j.
ol. destill. menh.
gtt. xxx.
Balsam. peruv. dr. j.
ol. nucis mosch. ex-
press. dr. jj.
M. f. emplastrum.

No. 145.

R. Semin. melon.
unc. jiiij.
- Cydonior. unc. ß.
Aqu. hord. libr. j. ß.
fiat l.a. emulsio. adde:
Bol. armen. unc. j.
Syrup. diacod. unc. jj.
M. D. U.

gyökér - syrupot. Ele-
gyisd-öszve.

No. 146.

V. 6. könting veres Ór-
mény földet; egy kön-
ting arabiai gummit;
2 könting meg - kemé-
nyitetett Japoniai dré-
ca - fa - lev - port;
3 lót terjéket; annyi
mák - szrupot, a' men-
nyivel liétariumot tsi-
nálhattz.

No. 147.

V. 2 Könting Simaruba-
bejat; 2 meszszzeely vi-
vizet. Föld addig,
mig 16 lótra apad;
azután szürd-le, 's
adgy - hozza 3 lót
fejer mák - syrupot.
Minden második ór-
ban két kalánnal kell
bé - adni.

No. 146.

R. Bol. armen dr. vj.
Gumm. arab. dr. j.
pulver. terr. Catechu.
dr. jj.
Theriac. androm.
unc. j. f.
syrup. papav. alb.
q. s. ut f. Electua-
rium.

No. 147.

R. Cortic. Simarub.
dr. jj.
Aqu. pur. libr. jj.
Coqu. ad remanenti-
am unc. vjjj.
col. adde:
Syrup. papav. alb.
unc. j. f.
M. fumataeger omni bi-
horio duo cochlearia.

No. 148.

V. 2 Lót Salláb - gyökere-
ret. Tfinály port be-
lölle; azután tartsd
16 lót forró vizben,
mig fel - olvad; rubán
nyomd-által - 's tead
hidegre, hogy vályék
kotsonnaya belölle. Min-
den második órában
egy kalánnal kell bé-
adni elsöben citrom-lé-
vel meg - öntözvén, és
egy kevés nádmézzel
bé-bintvén. Ekkeppen
lehet meg-készíteni a'
szilva-fa, tserefnye,
és az arabiai gummit-
is; de még a' birs al-
ma-mag-is, és a' fejer
málva - gyöker, ilyen
móddal készítve igen
jó ott, az ból szálab
nintsen.

No. 148.

R. Rad. salab. unc. j.
f. pulvis subtilissimus
dein in aqu. fervid.
unc. vjijj.
Sera ad extractio-
nem muucilaginis;
postea per linteum
transprime, ét in
quiete fac gelatinam.
f. fumat aeger omni
bihorio cochleare u-
num, succo citri ir-
roratum, et modico
faccharo inspersum.
Possit sic tractari e-
tiam gummi pruno-
rum, ceraforum, a-
rabicum; imo et fe-
mina cydoniorum,
et radix althaeae ad
hanc normam bene
prepararentur.

No. 149.

V. Egy könting füzfa-
levelü - fü - level - port.
Adgy - minden nap há-
romszor egyet.

Avagy.

V. két scrupulus füzfa-
levelü - fü - port; egy
scrupulus vér-gyöker-
port; Elegyisd-öszve, 's
adgy - be minden nap
háromszor egyet.

Avagy.

V. Fél-könting füzfa-le-
vellü - fü - port; annyl
Yáponiai aréca - fa-
löv - port. Elegyisd-
öszve, 's adgy - be
minden nap háromszor
egyet.

Avagy.

V. Fél - könting füzfa-
levelü - fü port; annyi
farkány-vért. Elegyisd-

No. 149.

R. pulv. fol. falicar
dr. j.
Dentur tales pulver.
de die tres.

Vel:

R. Pulv. fol. falicar.
scrup. ij.
- Rad. tormentill.
scrup. j.
M. dentur tales pulver.
de die tres.

Vel:

R. Pulv. fol. falicar.
- terr. catechu.
aa. dr. ʒ
M. dentur tales pulver.
de die tres.

Vel:

R. Pulv. fol. falicar.
- sangv. dracon.
aa. dr. ʒ.

öszve, 's adgy-bé minden nap háromszor egyet.

No. 150.

V. két löt Égyptomi irat; egy löt terjeket; 8 löt kámforos égett-bort. Elegyisd-öszve.

No. 151.

V. két löt eleven kénesöt; félkönting velentzei terpentint; 4 löt disznó-firt. Dörgöld együtt mind addig, míg ír lesz belöllek.

No. 152.

V. egy scrupulus düböség ellen való méddport. Minden nap háromszor egyet kell be-adni.

M. dentur rales pulver. de die tres.

No. 150.

R. Ungv. Aegyptiac. unc. j.
Theriac. andromach. unc. ß.
Spirit. vin. camphor. unc. jv.

M. D. U.

No. 151.

R. Merc. viv. unc. j.
Terebint. ven dr. ß.
- Axung. porcin. unc. jj.
M. f. longa trituratione unguentum.

No. 152.

R. Pulv. antilyff. mead. scrup. j.
D. U. sumat aeger ter de die pulver. talem.

No. 153.

V. egy löt sárga irát ;
annyi fehér citrom-írot.
Elegyisd-öszve.

No. 154.

V. 2 könting büdös - kö-
port ; 16 grán. sala-
miakat ; egy löt dísz-
nó-sirt. Tfindly irar,
's kend egyszerre az
rűbes testre.

No. 155.

V. Egy pint tisztá küt-
vizet ; 4 löt jó bor-
etzetet ; annyi málna
syrupot. Elegyisd-
öszve italnak.

No. 156.

V. két löt kí - béjazott
árpát ; negy me/szszely
küt - vizet. Főzd fél
óraig ; azután szűrd.

No. 153.

R. Ungv. Basil.
Digestiv. aa. unc. ꝑ.
M. D. U.

No. 154.

R. Pulv. subtiliss. sul-
phur. dr. jj.
fal. ammon. gr. xvj.
axung. porcin. unc. ꝑ.
M. f. ungent. unica
vice corpori scabioso
inungendum.

No. 155.

R. Aqu. font. mensur. j.
Acet. vin.
Syrup. rubi. idaei aa.
unc. jj.
M. D. pro potu.

No. 156.

R. Hord. excorrt. unc. j.
Aqu. fontan. libr. jv.
coqu. per femihor.
col. adde :

le, 's adgy - hozzá két
könting tisztított sale-
tromot; két löt tiszta
szin-mézet. Elegyisd-
öszve italuak.

No. 157.

V. Hat löt bak-szakál-fü-
gyökeret; annyi apró
malosa-szölöt; egy löt
ki-béjazott árpát; an-
nyi édes gyökeret; hat
mefszszely kút - vizet.
Föld fél óráig, azu-
tán szüred-le, 's badd
meg - hülni; ha meg-
hül, elegyisd - hozzá
két, vagy 4 löt citrom-
levet. Szolgályon ital-
nak.

No. 158.

V. egy mefszszely szapora
fü-vizet; két könting
tisztított salétromot.
Elegyisd-öszve, azu-
tán márts rubát belé,

Nitr. depurat. dr. jj.
Mell. pur. unc. j.
M. D. pro potu.

No. 157.

R. Rad. scorzoner.
Passul. minor. aa.
unc. jjj.
Hord. excort.
Glycirchiz. aa. unc. ff.
Aqu. commun. lib. vj.
Coq. per semihor. col.
refrigeratae adde:
Succi citr. unc. j. vel jj.
M. D. pro potu.

No. 158.

R. Aqu. destill. verben.
libr. j.
Nitr. pur. dr. jj.
M. D. pro Epithemate
frontali.

's kösd a' beteg' hom-
lokára.

No. 159.

V. egy lót édes salétrom
spiritust; fel könting
peruviai balsamot. Ele-
gyisd-öszve, 's keny
belöle gyakran a' vak
szemekre.

No. 160.

V. egy könting opiumot; 4
scrup. mastix 2 scrupul.
bód-tetemet; annyi sáf-
ránt; 1 lót terpentinát.
Elegyisd - öszve, 's
keny belöle gyakran a'
vak szemekre.

No. 161.

V. kámforos eget bort;
fájdalom ellen való tin-
cturát; és salamiák
spiritust; mindenikből
két két köntinget. Ele-

No. 159.

R. Spirit nitr. dulc.
unc. ꝑ.
Balsam. peruv. dr. ꝑ.
M. D. U. S. inungatur
frequenter tempori-
bus.

No. 160.

R. Opii pur. dr. j.
mastich. scrup. jv.
Castor. et
Croc. aa. scr. jj.
Terebinth. unc. ꝑ.
M. f. linimentum f. in-
ungatur frequenter
temporibus.

No. 161.

R. Spirit. vin. camphor.
Tinctur. anodyn.
Spir. sal. ammon. aa.
dr. jj.
M. f. parvi cochlearis

gyisd-öszve, 's azu-
tán kis kalánnal az
orrba gyakran kell
fel-szivni.

No. 162.

V. négy rabarbaru-tin-
cturát; egy lót bor-
kövös bor-kövöt. Ele-
gyisd-öszve, minden
második órában egy ka-
lánnal kell be-adni.

No. 163.

V. két lót erős éget-bort;
két könting száfrán es-
sentiát; annyi terjék
essentiát. Elegyisd-
öszve.

No. 164.

V. két grán fog-fájás
ellen való liktáriumot.
Tízindly két pilulát.
Egyet tégy az udvas
fogba, ha el-olvad,
tégy mást-is belé.

menfura in nares fre-
quenter attrahatur.

No. 162.

R. Tinct. rhei. elect.
unc. jj.
Tartar. tartaris. unc. ß
M. f. fumat aeger omni
biborio cochleare u-
num.

No. 163.

R. Spir. vin. rectific.
nnc. j.
Essent. croc.
Theriacal aa. dr. j.
M. D. U.

No. 164.

R. Sotirel. parv. gr. jj.
f. pilulae duae f. una
imponatur in dentem
cariosum, et serve-
tur, donec dissolvatur.

No. 165.

V. egy könting tisztított
salétromot; annyi mo-
sotlan izzasztó pis-
kóltz-port; két lót e-
tzetes mézet; 16 lót
bodza virág - vizet.
Minden második órá-
ban két kalánnal kell
bé - adni egy findsia
fejer málvá, és pörje-
gyökér főtt vízzel.

No. 166.

V. egy könting gálitz-
kövös bor-kövöt; két lót
öt ofzlató gyökér-syru-
pot; 12 lót édes kő-
mény vizet. Minden
második órában két ka-
lánnal kell bé-adni egy
findsia főtt vízzel No.
109.

No. 167.

V. egy grán farkas-gyö-
kér - extractumot; tiz

No. 165.

R. Nitr. pur.
Stib. diaph. non abl.
aa. dr. j.
oxim. simpl. unc. j.
Aqu. flor. samb.
unc. vjjj.
M. f. fumat aeger omni
bihorio 2. cochlearia
cum vasculo decocti
radic alth. et grami-
nis.

No. 166.

R. Tartar. vitriol. dr. j.
Syrup. v. rad. aper.
unc. j.
Aqu.foenicul.unc. vj.
M. fumat aeger omni bi-
horio duo cochlearia
cum vasculo decocti
spec. No. 109.

No. 167.

R. Extract. aconit. gr. j.
Sachar. alb. gran. x.

grán nád-mézet. Tfindly port, 's adgy - be minden nap hármot egy findfia fött vízzel Nro. 109.

No. 168.

V. egy grán farkas gyökér extractumot ; 10 grán tisztított salétromot ; 20 grán räk-szemet. Tfindly port, 's adgy-be minden nap hármot egy findfia itallal No. 109.

No. 169.

V. 3 grán farkas gyökér extractumot ; hat grán édes kenesöt ; egy könting nád-mézet. Tfindly port, 's ofzd hat egyenlő részre ; adgy be minden nap egyet háromszor egy findfia itallal No. 109.

M. f. pulvistenuissimus. dentur de dié talestres cum vasculo spec. No. 109.

No. 168.

R. Extract. aconit. gr. j. Nitr. pur. gr. x. Lap. cancor. gr. xx. M. f. pulv. tenuissimus. Dentur tales de die tres cum vasculo spec. Nro. 109.

No. 169.

R. Extract. aconit. gr. j. Mercur. dulc. gr. vj. Sachar. alb. dr. j. M. f. pulvis tenuissimus diu terendo in mortario marmoreo, quidi vidatur in sex partes aequales. s. sumat aeger bis vel ter de die pulverem unum cum vasculo decocti spec. Nro. 109.

No. 170.

V. fél könting hánytató gyökeret; egy grán hánytató bor - kövöt. Tfindly port egyszeri bé - adásra.

No. 171

V. 3. grán hánytató bor - kövöt; 6 grán tisztított bor - kövöt; 4 grán gálitzkövös bor.kövöt. Tfindly port egyszeri bé - adásra.

No. 172.

V. 3 grán hánytató bor - kövöt; 10. gran nád - mézet. Tfindly port egyszeri bé - adásra.

No. 173.

V. 6 grán hánytató bor - kövöt; fél könting gálitzkövös bor - kövöt; két lot etzetes mézet; egymeszelydestillált - vi-

No. 170.

R. Pulv. Ipecacuan.dr.ß
Tartar. emet. gr. j.
M. f. pulvis pro dosi

No. 171.

R. Tartar. emet. gr. jiiij.
Crem. tart. gr. vj.
Tartar. vitriol .gr. jv.
M. f. pulvis pro dosi.

No. 172.

R. Tart. emet. gr. jiiij.
Sachar alb gr. x.
M. f. pulvis. pro dosi.

No. 173.

R. Tart. emet. gr. vj.
Tart. vitriol. dr. ß.
oxym. simpl. unc. j.
Aqu. commun. dest.
libr. j.

zet. Minden fél-órán
ban két kalánnal kell
bé-adni, mig eleget
bány.

No. 174.

V. Fél könting laxáló lik-
tariumot. Tfinály öt
pilulákat egyszeri bé-
adásra.

No. 175.

V. 20. grán Jalappa
gyantát; két könting
fenyő mag - spiritust;
adgy - hozzd, mibent
el-olvad, egy löt édes
kömény syrupot. Add-
bé egyszerre.

No. 176.

V. 12. grán scammoneu-
mot; annyi Jalappa-
gyantát; tiz grán nád-
mézet. Tfinály port
egyszeri bé-adásra.

M. sumat aeger omni
media hora duo coch-
learia donec satis vo-
mat.

Nro. 174.

R. M. P. extract. catho-
lic. P. P. dr. ꝑ.
f. inde pilulae No. V.
pro dosi.

No. 175.

R. Resin. jalap. gr. xx.
Spir. junip. dr. jj.
dissolv. dein adde:
fyrup.foenicul.unc.ꝑ.
M. pro dosi.

Nro. 176.

R. Scammon.
Resin. jalap. aa.
gr. xjj.
Sachar. alb. gr. x.
M. f. pulvis tenuissi-
us pro dosi.

No. 177.

V. egy könting Jalappát.
Tfinály port egyszeri
bé-addsra.

No. 178.

V. négy grán Jalappát ;
öt gran édes kénesöt.
Tfinály port egyszeri
bé-addsra.

No. 179.

V. 15. grán scamnoneu-
mot ; 5. gran Jalappa
gyantát 3 gran édes
mercuriust. 20 grán nül-
mézet. Tfinály port
egyszeri bé-addsra.

Nro. 180.

V. egy könting fok basz-
nú söt ; annyi Jalappa
port ; annyi matska
gyöker-port, fél kön-
ting citvor-mag-port ;

Nro. 177.

R. Rad. Jalap. dr. j.
f. pulvis pro costi.

No. 178.

R. Pulv. rad. Jalap.
gr. jv.
Mercur. dulc. gr. V.
M. f. pulvis pro costi.

No. 179.

R. Scammon. gr. xv.
Refin. Jalap. gr. v.
Mercur. dulc. gr. jiiij.
Sachar. alb. gr. xx.
M. f. pulvis tenuissi-
mus pro costi.

No. 180.

R. sal. polychr.
Pulv. rad. Jalap.
- valer. fylv. aa. dr. j.
- - Sem. fanton.
Extract. nuc virid.
aa. dr. ij.

annyi zöhl éretlen dió
 extractumot; 12. löt
 teneri hagyma istze-
 tes mézet. Elegyisd-
 öszve, 's adgy-bé na-
 gyoknak egy nagy enni
 való kaldnnal, a' kif-
 sebbeknek pedig egy
 kisebb kaldnnal min-
 den nap 3-szor avagy
 4-szer.

No. 181.

V. Fél köntig matska-
 gyökér - port; annyi
 kettős só; 5. löt man-
 na - syrupot; hat löt
 varadits - vizet. Ele-
 gyisd-öszve, 's adgy-
 bé minden második,
 avagy harmadik órd-
 ban egy vagy két ka-
 ldnnal.

No. 182.

V. egy könting mesterség-
 gel készítettett atzélós

oxym. scillit. unc. vj.
 M. detur adultis ma-
 gnum, infantibus ve-
 ro parvum cochleare
 ter aut quater de die.

No. 181.

R. Pulv. rad. valerian.
 fylvest.
 Arcan. duplicat. aa.
 dr. ʒ.
 Syrup. mannat.
 unc. ʒj. ʒ.
 Aqu. tanacet. unc. ʒʒj.
 M. detur omni biho-
 rió, aut trihorio u-
 num alterumve coch-
 leare.

No. 182.

R. Vitriol. mart. artif.
 dr. j.

gdlitzkövöt; 12. löt
Varadits - vizet; egy
könting dloé tincturát.
Elegyis-öszve, 's adgy
bé minden harmadik ó-
rában két kalánnal.

No. 183.

V. két scrupulus matska
gyökeret; egy scrupu-
lus jalappát. Elegyis-
öszve, 's tfindly port
belölek. Nyöltz napo-
kon minden reggel eh-
gyomorral egy illyen
port kell be - adni.

Aqu. tanacet. unc. vj.
Tinctur. aloes dr. j.
M. sumat aeger omni
trihorio cochlearia
duo.

No. 183.

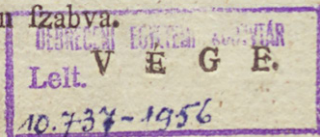
R. Rad. valer. fylvest.
scrup. ij.
- - Jalap. scrup. j.
M. f. pulvis sumat ae-
ger per octo dies
quotidie jejuno ven-
triculo.

RÖVID TUDÓSÍTÁS.

Munkámat bé-fejezvé az olvasót két dolgokra emlékeztetem: *i-ben* arra, hogy ebben a' munkában csak azt irtam - le, a' mit magam próbáltam; semmit meg - nem próbáltam, a' mit nagy nevü, és fzerentsés orvosok munkáiból nem vettem: leg - többet Méltóságos L. B. Störck Anatal Ur eö Nagysága tanátsát, 's orvoslását követtem. Azért - is ne fély tanátsomat fogadni, kegyes olvasó; meg se hadd magadat tébolyítani az irigy szemü, 's tudatlan majmoktól.

2-szor: Arra, hogy a' mit egyszerre beadunk, azt dofisnak nevezzük; egy meszelyt egy fontnak hívunk; egy lóton egy enni való kalánnyit értünk; egy köntingen egy jó nagy kávé kalán helyet veszünk; egy grán teszen egy közép fzerü egészséges bors - szemet. 20. grán egy scrupulust; 3. scrupulus egy köntinget; 4. könting egy lótot; 24. lót egy fontot. A' dofis meg - állapodott idejü emberekhez vagyom szabva.

758696

758696

